

Keyifli Okumalar Dileriz

Binlerce kategoride milyonlarca PDF e-kitap, ders kitapları, dergiler ve romanlara platformumuz üzerinden ücretsiz ulaşabilirsiniz.

RESMİ WEB SİTEMİZ

<https://rantey.org>

Yedek ve Duyuru Kanallarımız

Sitemize erişim engeli gelmesi veya adres değişikliği durumunda aşağıdaki kanallardan güncel giriş adresine erişebilirsiniz:

- Telegram: <https://t.me/birkitapbir>
- WhatsApp Kanalımız : <https://whatsapp.com/channel/0029VbDHv8uE50Us4lvMoc0Y>

Bir kitap dünyadan daha büyüktür

Röportaj
Amin Maalouf:
"Hokkabazların dünyasında yaşıyoruz"

Seray Şahinler:
Dolunay kadınları

Ali Ural:
Şiirin cesur körfezi: Sezai Karakoç

Tuba Kaplan:
Bir Simon Garfield
romanı: Saatler

AYŞEGÜL GENÇ

ROMAN YAZMAK İSTEYENLERE
YİRMİ ÖZEL TAVSİYE

FİYAT: 8.00 TL
KATİ: 11.00 TL

ISSN 2146-2127

9 772146 212005

04

Fotoğrafın doğru anı hangisidir?

Fransızlar takvimi nasıl altüst etti?

Zaman Beethoven gibi müzisyenleri nasıl çıkmaza soktu?

Bir İsviçre saati nasıl yapılır ve nasıl satılır?

4 dakikada 1 mil koşma rekoru neden çok önemliydi?

Zamandan bağımsız bir ütopya kent kurulabilir mi?

Zaman, siyasette bir yıldırma politikası olarak nasıl kullanılır?

Tüm dünya standart bir zamana nasıl geçmek zorunda kaldı?

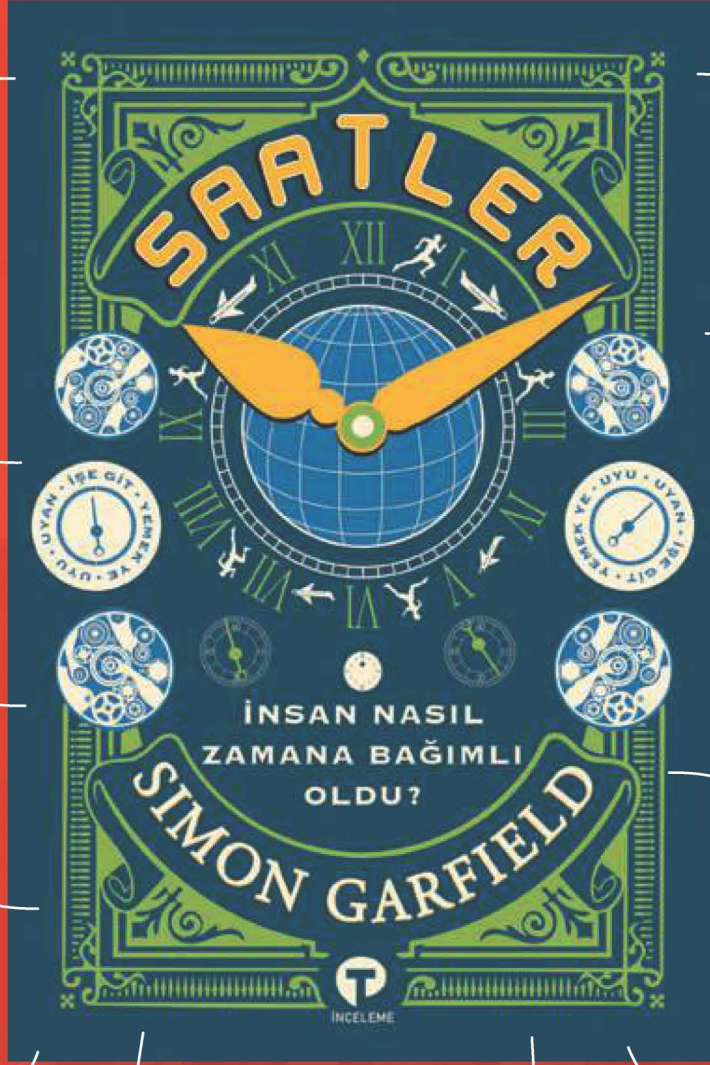
Çalışma saatleri hayatımıza nasıl girdi?

Sinemanın zamanı neden farklı?

Müzecilik nasıl doğdu?

Slow food, aslında bir zaman hareketi midir?

Fizikçiler zamanla ilgili tavsiye verecek olsa ne olurdu?

İNSANIN ZAMANA KARŞI SINAVININ EĞLENCELİ VE DETAYLARLA DOLU HİKÂYESİ

turkuvaskitap.com.tr

turkuvaskitap

turkuvaskitap

turkuvas.kitap

Yayın Türü: Aylık Yayın Süreli Yayın
Sayı: 122 - Nisan 2021
ISSN: 2146-2127

SAHİBİ:
Türkuvaz Haberleşme ve Yayıncılık A.Ş.
Tüzel Kişi Temsilcisi ve Genel Müdür
Yasemin Gebeş

GENEL YAYIN YÖNETMENİ
Mustafa Akar

EDİTÖR
İlker Nuri Öztürk

GÖRSEL YÖNETMEN
Mehtap Tunçel

KATKIDA BULUNAN
Yunus Arslan

KAPAK ve SAYFA TASARIMI
Sema Türk Bayazıt

KAPAK İLLÜSTRASYONU
Serkan Yolcu

REKLAM
Rezan Dönmez
(0212) 354 39 32
rezan.donmez@turkuvazdergi.com.tr

SORUMLU YAZI İŞLERİ MÜDÜRÜ
Şefik Çalık

BASIM YERİ
Türkuvaz Haberleşme ve Yayıncılık A.Ş.
Güzeltpe Mah. Mareşal Fevzi Çakmak Cad.
B Blok Apt. No 29/1/1 Eyüpsultan İstanbul

YÖNETİM YERİ:
Türkuvaz Dergi Grubu
Güzeltpe Mah. Mareşal Fevzi Çakmak Cad.
B Blok Apt. No 29/1/1 Eyüpsultan İstanbul
Telefon : (0212) 354 30 00

SABİTFİKİR'E NASIL ULAŞIRSINIZ?
Tüm D&R ve dergi satış mağazalarında
8 TL karşılığında

Bizi takip edin!
www.facebook.com/sabitfikircom
www.twitter.com/SabitFikir
Ne düşündüğünüzü bilmek istiyoruz,
editor@sabitfikir.com'a yazın!

© Her hakkı saklıdır.
Bu deryide yer alan yazı, makale, fotoğraf ve
illüstrasyonları elektronik ortamda da
dahi olmak üzere çoğaltma hakkını
Türkuvaz Haberleşme ve Yayıncılık A.Ş.'ye aittir.
Yazılı izin olmaksızın kullanılamaz.

BÜTÜN ROMANLAR KAHRAMANIN EVİNDEN ÇIKMASIYLA BAŞLAR

Roman türü denilince aklıma hemen Lukacs'ın ünlü sözü geliyor: "Roman, tanrının bırakıp gittiği bir dünyanın destanıdır." İlk büyük roman diyebileceğimiz *Don Kişot* da aslında Tanrı'nın olmadığı bir dünyanın romanıydı. Roman 18 ve 19. yüzyıllarda siyasi politik bir etki alanına sahipti. Bana kalsa siyasi politik etki alanından hiç vazgeçmedi roman. Şiir doğrudan siyaseti kurarken, roman ise toplum yapısına eğilen hatta onu tasarlayan bir alanda durmayı seçti. Burjuva hayatının içinde doğan, temel aksi günah çıkarma eğilimine dayanan roman, her şeyden önce Hristiyan kültürünün bir "malı"ydı. Çünkü dünyada iki klasik hikâye olduğuna inanılırdı; biri İncil ve Hz. İsa'nın hikâyesi, diğeri de Homeros'un *Odysseia*'sı... Biri dünyadaki Tanrı'nın oğlu olduğuna inanılan insan; diğeri de bir sürü tanrının olduğu aslında Tanrısız bir dünyada eve dönmek için yollarını arayan insan. Kimindi o söz; bütün romanlar, bir kahramanın evinden çıkmasıyla başlar...

Batı fikri, kültürün doğayı yenmesi planı üzerine dayanır. Kültür özellikle 19. yüzyılda Batı'da doğayı yendi ve roman türü altın çağını yaşamaya başladı. 20. yüzyılla birlikte ise modern insanın dini veci-besi haline geldi roman. Batılıların ürettiği Tanrısız dünyada yaşayan modern insanın bir tür günah çıkartma şekliydi. Bilinç akışının ortaya çıkışı, Freud'un büyük romancılarla ve mitolojiyle kurduğu bağlantılar... Ve 21. yüzyıla geldik, hikâyelerin çağına. Büyük kurgunun artık küçük küçük hikâyelerden oluştuğu; ekranda, sosyal medyada hikâyelerin aktığı bir simülasyonlar çağı. Çünkü giderek her şey şeffaflaşıyordu. Ve hikâyelere ihtiyacımız gün geçtikçe daha da artıyordu.

Şiir ise Tanrı'nın olmadığı bir dünyayı asla kabul edemeyen bir türdü. Modernizm tarafından dönüştürülemedi çünkü bizzat kendisi modernizmi dönüştürdü. Tehlikeliydi şiir, onu roman gibi başka bir formun içinde (sinema, dizi, sahne sanatları) kullanamazdınız. "Bale ayakların şiiridir" dediğinizde bile baleye değil, şiire anlam yüklemiş olurdunuz. "Şiirsel sinema" dediğinizde ortaya yine şiirle alakalı bir evren çıkar. Dönüştüremezsiniz, evirip çeviremezsiniz şiiri. Sözün olduğu yerde onun hükmü geçer hep ve siz görselliğe vurgu yaptıkça şiir eninde sonunda söze dönmek isteyecektir. Dolayısıyla antik bir dünyanın malı olarak kaldı şiir. Hatta insan için tam bir sahiçilik kılavuzu olmayı sürdürdü, sürdürüyor.

Nisan sayımızda bu tartışmayı da göz önünde bulundurarak, genç roman yazarlarımızdan Ayşegül Genç, roman yazmak isteyenler için 20 tavsiye hazırladı. Bu kılavuz metnin özellikle roman yazmaya daha yeni başlayanlara yol haritası çizebileceğine eminim. İyi okumalar...

İÇİNDEKİLER

06

HABERLER

12

VİTRİNDEKİLER

16

ŞAİRİN ŞAİRLERİ

A. Ali Ural

Şiirin Cesur Körfezi
Sezai Karakoç

18

GÜNCEL

Zeki Bulduk
Güvercin Bozlağı

20

GÜNCEL

Tuba Kaplan
Bir Simon Garfield
Romanı:
Zaman Her Şeyi
Çözer Mi?

10

RAFTA NE VAR?

14

EGOİST OKUR
Cülenay Börekçi
Faulkner'in Öykücü
Olarak Portresi

«»»

«»»

22

RÖPORTAJ
Erdem Öztop

Amin Maalouf:
Bir Rüya Gibi
Dağılacak Olan
Hokkabazlar
Dünyasında Yaşıyoruz

«»»

26

KEŞFSEVER

Zeynep Merdan
Mum, Ateşi Ve Aksı:
Ali Şeriatî

«»»

DOSYA 28

Ayşegül Genç
ROMAN YAZMAK
İSTEYENLERE
YİRMİ TAVSİYE

40

GÜNCEL

Doğukan İşler
Tekinsiz Düşlerin
-Unutulan- Öykücüsü:
Kenan Hulusi Koray

«»»

34

KARARSIZ OKUR

36

TARİHE ROMANDAN

BAKMAK

Ali Emre

Moğol Kurdu: Bir Canı
Bu Kadar Mı Güzel
Anlatılır?

«»»

38

GÜNCEL

Duygu Karşlı
Başkalarına Tanıdık
Kendine Yabancı

«»»

46

GÜNCEL
Mehmet Fatih Öz
Uşüyen Eller Divanı

«»»

48

Selahattin Demirci

Binbir Gece Masalları -
Tüccar ve Cin

«»»

42

GÜNCEL
Cem Tunçer

Yazmamayı Tercih
Ederim

«»»

44

TERSKARGA

Orkun Galolar
Zeytin Gözlüm
Uzaklarda İşin Ne

«»»

50

GÜNCEL
Cem Altınışık

İkelleşen Toplumda
Dilin Değişimi: Böcü

«»»

52

POLİSİYE
Harun Candan

Bir Hayaletin
Peşinde

«»»

54

MÜMKÜN

EVRENLER
Murat K. Murat

Avrupa'nın
Kabileleri Mi Klişeleri
Mi?

«»»

56

KİPAT

H. Salih Zengin
İki Sesli, Bir Sessiz...

«»»

58

ÖNDE(N) GİDENLER

Nurullah Koltaş

Britanya'nın Çalışkan
Şeyhülislamı
William Abdullah
Quilliam

«»»

60

GÜNCEL
Seray Şahinler
Demir

İyi Kalbiyle Hüsrana
Uğrayanlar: Dolunay
Kadınları

«»»

62

GÜNCEL

Mustafa Uçurum
Romandan Hikâyeye
Anlatı/Yorum

«»»

64

GÜNCEL

Bilgehan uçak
Unutulmaz Şarkıların
Yazarıyla
Uzun Bir Sohbet

«»»

66

KAVRAM ATÖLYESİ

Suavi Kemal
Yazgıç

Bir 20. Yüzyıl Kavramı:
Divan Edebiyatı

«»»

Sabahattin

Ali

MEHMET GENÇ'İ KAYBETTİK

Tarih alanında yaptığı araştırmaları ile tanınan değerli bilim insanı Prof. Dr. Mehmet Genç tedavi gördüğü hastanede 87 yaşında hayatını kaybetti. 1934'te Arhavi'de dünyaya gelen Genç, İstanbul'da Haydarpaşa Lisesi'ni ve Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Maliye ve İktisat Bölümü'nü bitirmişti. 1960 yılından itibaren İstanbul Üniversitesi İktisat Fakültesi Türk İktisat Tarihi Enstitüsü'nde "İktisat Tarihi" asistanı olarak Ömer Lütfi Barkan'ın yanında çalıştı. 1983 yılında Marmara Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Tarih Bölümü'nde öğretim görevlisi olarak çalışmaya başladı. Burada ve başka üniversitelerde pek çok öğrenci yetiştirdi. Osmanlı ekonomisi üzerine yayınladığı pek çok makalesi İngilizce, Fransızca, Arapça ve Yunanca gibi dillere çevrilerek tekrar basıldı. 2015 yılında sosyal bilimler ve tarih alanında Cumhurbaşkanlığı Kültür ve Sanat Büyük Ödülüne layık görülmüştü. Mehmet Genç'in naaşı Fatih Camii Hazinesine defnedildi.

SANATIN KAPILARI LÜTFÜ KIRDAR'DA AÇILIYOR

Çağdaş sanatın en önemli etkinliklerinden biri kabul edilen Contemporary İstanbul, 15. edisyonunu gerçekleştirmeye hazırlanıyor. 6-9 Mayıs'ta Lütfi Kırdar Kongre Merkezi Rumeli Salonları'nda düzenlenecek olan Contemporary İstanbul, sürdürülebilir sanat ortamının sağlanması için sanat kurumları ve galerilerle birlikte ortak hareket etmeyi hedefliyor. Pandeminin de etkisiyle birlikte yeniden şekillenen sanat ortamının değişen yüzünü yansıtmayı amaçlayan etkinlikte koleksiyoner, sanatçılar ve sanatseverler ile bir araya gelecek. Çağdaş sanat performansları, solo sergilere ek olarak Ahmet Rüstem, Bevoid, Can Büyükberber, Ece Gözen, Sofia Crespo H.o, Maxim Zhestkov, Mario Klingemann, Nye Thompson, Onur Sönmez, Yonca Karakaş'ın katılımıyla Plug-in İstanbul bölümüne yer verilecek.

556 YILLIK CERRAHHANE İKİNCİ KEZ YAYIMLANDI

1465 yılında Şerafeddin Sabuncuoğlu tarafından Fatih Sultan Mehmet'e armağan edilen ilk Türkçe cerrahi eser *Cerrâhiyyetü'l-Hâniyye* tekrar yayımlandı. Tıp Tarihi Yazarı Prof. Dr. İlater Uzel tarafından günümüz Türkçesine kazandırılan eser, Türk Tarih Kurumu tarafından ikinci kez basıldı. Usta çırac ilişkisiyle yetişen hekimler için dönemin kıymetli eserleri arasında olduğuna değinilen kitapta Sabuncuoğlu, 600 yılı aşkın süre önce uyguladığı tedavi yöntemlerini bizzat kendisi çizdiği minyatür resimlerle destekliyor. O dönemde çok yaygın olan yılan zehirlenmelerine karşı ilaç geliştirmeye çalışırken önce horozları sonra da kendisini denek olarak kullanan Sabuncuoğlu kitabında, daha birçok yöntemi ve tıp aletlerini ayrıntılarıyla anlatıyor.

Okuyucuyu yeteneksiz sayarak yazmak istediklerini sadeleştirme çabasına girişenlerin neden oturup yazdığını anılamıyorum. / Öğüz Atay

Gerçekten okumak istediğiniz bir kitap varsa ve henüz yazılmamışsa, o halde onu siz yazmalısınız. / Toni Morrison

KORONA GÜNLERİNDE YENİ DECAMERON

Dünyanın ilk hikâye örneği olarak kabul edilen Giovanni Boccaccio'nun 1351 tarihli Decameron kitabı çağdaş bir uyarlamaya kavuşuyor. Margaret Atwood editörlüğünde hazırlanacak eser, Koronavirüs günlerinde geçecek. Eserde, orijinalinde olduğu gibi 100 hikâye yer alacak. Öykülerin her birisi farklı yazarlarca kaleme alınacak. *Damzılık Kızın Öyküsü*'nün yazarı Atwood'un editörlüğünde yayıma hazırlanacak *Fourteen Days: An Unauthorised Gathering* adlı kitapta John Grisham, Diana Gabaldon, Tess Gerritsen, Emma Donoghue, Celeste Ng, Dave Eggers ve Angie Cruz yer alacak.

VAR OLMAK VE YOK OLMAK ARASINDA SANAT

Estetik algıların ve tüketim alışkanlıklarının dayatmaları sebebiyle standartlaştığı bir dünyada akla odaklanan karma sergi Love Over Entropy, 29 Nisan'a dek Anna Laudel İstanbul'da görülebilecek. Küratörlüğünü Ayça Okay'ın, koordinatörlüğünü ise Lal Batman'ın üstlendiği sergide Ahmet Sel, Aybala Yalçın, Bahadır Çolak, Büşra Çeçil, Dinçer İşgel, Zeren Gökten, Fırat İtmec, Elçin Acun, Hande Şekerciler, Furkan Temir, Nejat Satı, Sinan Logie gibi 19 sanatçının geçmiş eserleri ile sergiye özel üretimleri beraber yer alıyor. Adını Love Over Entropy isimli elektronik müzik parçasından alan sergi, bir sistemdeki rastgelelik ve düzensizlik olarak tanımlanan 'entropi' kelimesine vurgu yaparken, aynı zamanda "Evrende var olan her şey bir gün yok olmaya mahkumdur" önermesinden yola çıkıyor.

sabitfikir
NİSAN-2021

daha fazlası için: sabitfikir.com

CHARLES BAUDELAIRE 200 YAŞINDA

Fransız şiirinin dünyayı etkileyen şairi Charles Baudelaire 200 yaşında. *Kötülük Çiçekleri*, *Paris Sinitisi*, *Yapay Cennetler* kitaplarıyla kendinden sonraki edebiyatçıları etkileyen Baudelaire 1867 yılında, henüz 46 yaşındayken vefat etmişti. Baudelaire, 8 Nisan günü Fransa, İrlanda, Kanada, Rusya, Birleşik Krallık, Peru başta olmak üzere dünyanın dört bir yanından çok çeşitli şairler, yazarlar ve çevirmenler tarafından anılacak. Etkinlikte şairin modern edebiyata etkileri, sembolizmin ve sürrealizmin habercisi olan yönleri çevrimiçi olarak konuşulacak.

KİTAPSEVERLERİN YENİ DURAĞI AHMET KEKEÇ KÜTÜPHANESİ

Geçtiğimiz Kasım ayında aramızdan ayrılan yazar Ahmet Kekeç'in adı Eyüpsultan Belediyesi'ndeki bir kütüphanede yaşayacak. Hayatının büyük bölümünü kitaplara ve yazmaya adan Kekeç'in hatırasını diri tutacak olan Eyüpsultan Ahmet Kekeç Kütüphanesi 29 Mart – 4 Nisan tarihleri arasında kutlanan Kütüphaneler Haftası'nda kapılarını açacak. Kitap okuma alışkanlığının kazanıldığı, gençleri ve çocukları okumaya teşvik eden, araştırmaya ve ders çalışmaya imkân veren kıymetli bir alan olması umut ediliyor. Türkiye Büyük Millet Meclisi Başkanı Mustafa Şentop'un katılımıyla açılışı yapılacak olan kütüphane, bilgiye erişim ihtiyacı olan herkes için tam bir yaşam alanı sağlıyor. 10 bin kitaplık kütüphane ve araştırma merkezi, ders çalışma alanları, ferah kitap okuma ve toplantı salonları, 120 kişilik oturma kapasitesi ve kafe bölümüyle 181 metre karelik alana sahip olacak olan mekân, her yaştan kitapsevere huzurlu bir ortam vaat ediyor.

İSTANBUL FİLM FESTİVALİ 40. YAŞINI KUTLUYOR

İstanbul Kültür Sanat Vakfı (İKSV) ile T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı ortaklığında düzenlenen 40. İstanbul Film Festivali, 1 Nisan–29 Haziran tarihlerinde izleyicisiyle buluşuyor. Uluslararası festivallerde prömiyer yapmış ödüllü filmlerden klasiklere ve yeni keşiflere, aralarında efsane yönetmenlerden iz bırakan başyapıtların ve kült filmlerin de bulunduğu zengin programıyla bu yıl pandemi şartlarını da gözetmeye devam ederek filmonline.iksv.org adresinde Nisan, Mayıs ve Haziran aylarına yayılıyor ve şartlara göre salon gösterimleri de hazırlanıyor. Sinema Onur Ödülleri yönetmen Çetin İnanç, ses sanatçısı, oyuncu ve dublaj sanatçısı Belkis Özener, tiyatro ve sinema oyuncusu Suna Selen ile Salih Güney'e sunuluyor.

MİYAZAKİ'NİN DÜNYASI SAHNEDE KURULACAK

Hayao Miyazaki'nin Oscar ödüllü animasyon filmi Spirited Away (Ruhların Kaçışı) sahneye uyarlanıyor. Kurduğu dünyalarla her yaştan izleyiciyi unutulmaz yolculuklara çıkaran Miyazaki, Castle in the Sky, My Neighbor Totoro, Princess Mononoke gibi filmlere imza attı. Film, Royal Shakespeare Tiyatrosu Onursal Direktörü John Caird tarafından yazılacak ve yönetilecek. Şubat 2022'de Tokyo'nun merkezindeki Toho's Imperial Theatre'da prömiyer yapacak olan çalışma; zeki ve cesur Chihiro'nun taşınmayı umdukları yeni kasabada ailesini bulmak için atıldığı korku dolu macerayı konu alıyor.

ALTERNATİF KANAL

ALTERNATİF EĞLENCE

Müziğin, eğlencenin ve muhabbetin
alternatif kanalı Allianz Motto Müzik,
YouTube kanalında seni bekliyor.
Bizi takip edenler olanı biteni asla
kaçırmıyor.

by **Allianz**

MART'TA EN ÇOK OKUNAN KİTAPLAR

Edebiyat

1 Veba Geceleri
Orhan Pamuk
Yapı Kredi Yayınları

2 Küllerin Günü
Jean-Christophe Grange,
Doğan Kitap

3 Empedokles'in Dostları
Amin Maalouf
Yapı Kredi Yayınları

4 Seyir
Piraye
Mona Kitap

5 Kitapları Kurtaran Kedi
Sôsuke Natsukawa
Turkuvaz Kitap

6 Ben, Kirke
Madeline Miller
İthaki Yayınları

7 Camdaki Kız
Gülseren Budayıcıoğlu
Doğan Kitap

8 Madalyonun İç
Gülseren Budayıcıoğlu
Remzi Kitabevi

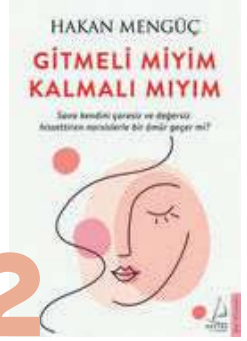
9 Kervan
İskender Pala
Kapı Yayınları

10 Kızıl Veba
Jack London
İş Bankası Kültür Yayınları

Edebiyat Dışı

1 Var mısın?
Doğan Cüceloğlu
Kronik Kitap

2 Gİtmeli Miyim Kalmalı Miyim
Hakan Mengüç
Destek Yayınları

3 Herkes İçin Siyer
Muhammed Emin Yıldırım
Bekir Develi, Profil Kitap

4 Pes Etme Mucizeler Yolda
Kinsun
Destek Yayınları

5 Dünyaya Geldim Gitmeye
Kemal Sayar
Sadettin Ökten, Turkuvaz Kitap

6 Ben Kazanmadan Bitmez
Bircan Yıldırım
Destek Yayınları

7 Seninle Başlamadım
Mark Wolynn
Sola Unitas Yayınları

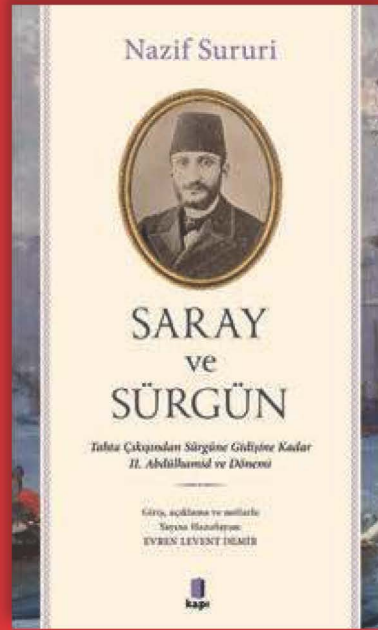
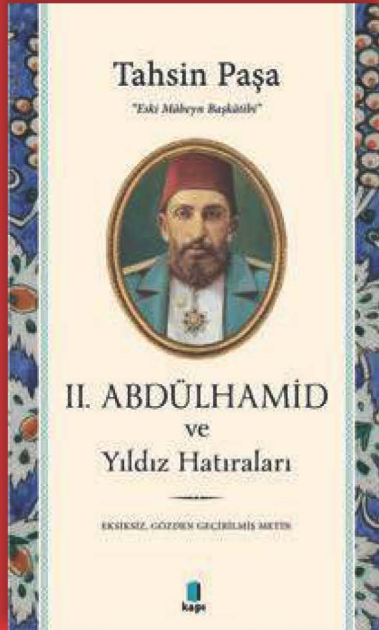
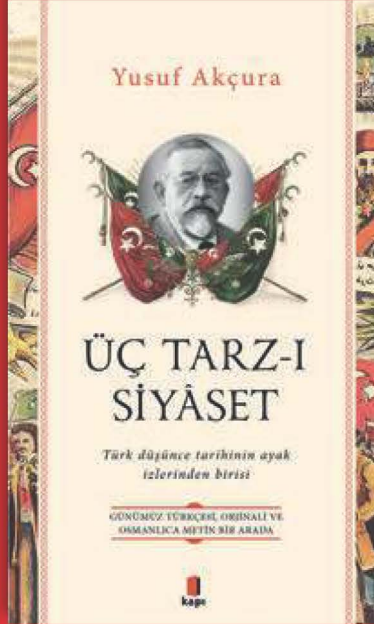
8 Açık Ufuk - İyi Doğru ve
Güzel Düşünmek Üzerine
İbrahim Kalın
İnsan Yayınları

9 Bir Ömür Nasıl Yaşanır?
İlber Ortaylı
Kronik Kitap

10 Son Osmanlılar - Osmanlı
Hanedanının Sürgün ve
Miras Öyküsü
Murat Bardakçı
Turkuvaz Kitap

“Yakın tarihin sırlarının kapi’sını aralayın...”

Edebiyat tarihimizde şık bir saygı duruşu ve vefa göstergesi olarak düzenlenen veda törenleri unutuldu. Zamanı geldiğinde "köşesine çekilen" her büyük isim adına 1930-1970 arasında jübileler düzenlenmiştir. Halid Ziya Uşaklıgil'den Tarık Buğra'ya, Necip Fazıl Kısakürek'ten Fuad Köprülü'ye, İbnülemin Mahmud Kemal'den Muhsin Ertuğrul'a geniş bir yelpazede pek çok ilim ve kültür adamı için, sevenleri tarafından tertip edilmiştir. Araştırmacı yazar Selçuk Karakılıç haberler ve anekdotlarda topladığı jübile rüzgârının matbuat âlemindeki yansımalarını günümüze taşıyor.

JÜBİLE - EDEBİYATIN RENKLİ DÜNYASINA UZUN BİR SEYAHAT

Selçuk Karakılıç
KAPI YAYINLARI

OĞUZ ATAY SÖZLÜĞÜ

Sefa Kaplan
HOLDEN KİTAP

Şair yazar Sefa Kaplan, *Oğuz Atay Sözlüğü*'nde Atay'ın hayatındaki, eserlerindeki köşe taşlarına bakıyor. Yazara dair pek bilinmeyen ayrıntıları didik didik etmekle kalmıyor, yazarın yaşamını eserleri bağlamında yeniden yorumluyor. Sözlük, bir tanımlama çabasından ziyade bir anlamlandırma, soruşturma gayesi için yazılmış. Oğuz Atay'ın tedavi olduğu Atkinson Morley's Hastanesi'nden, çocukluğunun netameli gecelerine, "disconnectus erectus"tan Orhan Pamuk'a, Emekli Albay Hüsamettin Tambay'dan Selim Işık'a, yazarın hayatında önemli bir yer tutan tanışlarına, entelektüel çevresine dair yüzlerce madde yer alıyor kitapta.

Mehmet Akif Ersoy'un kaleme aldığı İstiklal Marşı'nın kabulünün 100. yılındayız. Şair üzerine yazılan eserlerin ve hakkında yapılan etkinliklerin çoğalması mutluluk verici. Her yeni çalışma, onu anlamaya bizi daha da çok yaklaştırıyor. *Milletin Şairi Mehmet Âkif* adlı kitabında Prof. Dr. Cemal Kurnaz, İstiklâl Şairimize farklı bir açıdan bakış sunuyor. Kurnaz, Osman Yüksel Serdengeçti'nin metinlerinden hareketle hem kendi nesli hem de sonrakiler için Âkif'in ne ifade ettiğini ve yüreklerde oluşturduğu samimiyeti araştırıyor. Yazar onu yarınlar için bir rehber olarak anlatıyor.

MİLLETİN ŞAİRİ MEHMET ÂKİF

Cemal Kurnaz
MUHİT KİTAP

AKINTIYA KARŞI

Mustafa Kutlu
DERGÂH YAYINLARI

Türk edebiyatının hikâye alanındaki en önemli isimlerinden biri olan Mustafa Kutlu, bir süredir toprağın kıymetine vurgu yapan yazılar kaleme alıyor. 1946 yılında doğan Kutlu, her yıl yayımladığı kitaplar ile eser vermeye de devam ediyor. Gazete yazılarından derleyerek hazırladığı yeni eseri *Akıntıya Karşı*'de yazar, toplumun tüm sorunlarına, eksiklerine, nereden nerelere geldiğine ışık tutarken, çözümlerini de kelimelerinin arasında ilgililere sunuyor. Bir mektubun tetiklediği kitap, çağdaş küresel medeniyetin insanlığı getirdiği noktaya eleştirel bir bakış getiriyor.

34 yıllık kısa ömründe yazdığı metinlerle manevi keşiflerin peşinde olan, sohbet havasındaki üslubuyla dikkat çeken ve hikmetli tavrı işaret eden Weil, Türkiye’de *Kişi ve Kutsal, Felsefe Dersleri*, *Allah Aşkına Üzerine Düzensiz Düşünceler* eserleriyle okurun dikkatini çekti. Kenan Sarioğlu’nun özenli çevirisiyle dilimize kazandırılan *Tanrıyı Beklerken* ise Fransız filozof ve sosyolog Weil’in Tanrı sevgisi üzerine kaleme aldığı denemeler ve mektuplardan oluşuyor. Yazar için Tanrı’nın son derecede uçsuz bucaksız sevgisi, zamanın ve mekânın sonsuzluğu üstünden gelir bulur bizi. Bizim bekleyişimizden azadedir O’nun gelişi; ama zamanında gelir.

TANRIYI BEKLERKEN

Simone Weil
FOL KİTAP

ERKEN DÖNEM TÜRK HALISI - 21. YÜZYIL SANATININ BİR MÜJDECİSİ

Christopher Alexander
ALBARAKA YAYINLARI

Halı motiflerinin mimarlar için eşsiz bir ilham kaynağı olacağına dikkat çeken Christopher Alexander, *Erken Dönem Türk Halısı - 21. Yüzyıl Sanatının Bir Müjdecisi* kitabı için altı aydan fazla Konya’da kaldı ve Anadolu’yu karış karış gezdi. Türk halısının anlam katmanlarını keşfetti. İnsan merkezli tasarım teorileriyle kentsel mimari, sosyoloji ve yazılım gibi birbirinden farklı alanları etkilemeyi başaran Alexander, dokuma halıları “olağanüstü yapılar” olarak tarif ediyor. Türk halısını ise öğretmen olarak niteliyor. Ona göre Türk halısı, dokuma alanında, Bach ve Mozart’ın müzik dünyasında işgal ettiği düzeye erişmiş yegâne örnek.

daha fazlası için: sabit

Bir filarmoni orkestrası savaşın sesini bastırabilir mi? Bir güzellik yarışması savaşın kurallarını ne ölçüde altüst edebilir? Sivil direnişin en kuvvetli örneğini gösteren Saraybosna halkını dramatik bir şekilde değil, onlarla yakınlık kuran bir gözlemlerle ele alıyor Ingrid Thobois. Dünyanın farklı ülkelerinde öğretmenlik yapan yazar, birçok alanda kalemiyle ödüller kazandı. İstanbul’da yaşayan Thobois, Sollicciano’ndan sonra Türkçedeki ikinci romanıyla okur karşısında. Miss Sarajevo, hem kişisel bir tarihin hem de yakın dünya tarihinin sızlayan yaralarının arasından geçen bir yolculuk anlatısı olarak dikkat çekiyor.

MISS SARAJEVO & VEYA KENDİNDEN KAÇAN BİR ADAM

Ingrid Thobois
ÇEV: Özge Akkaya
SALTOKUR YAYINEVİ

VEBA GECELERİ

Orhan Pamuk
YAPI KREDİ YAYINLARI

Osmanlı’ya bağlı Minger Adası’nda veba salgını baş gösterince Sultan Abdülhamit önce Sağlık Başmüfettişi kimyager Bonkowski Paşa’yı, onun arkasından da genç ve başarılı Doktor Nuri’yi salgını durdurması için adaya gönderir. Birkaç yeni misafirin de eklenmesiyle ada ahalisi vebaya karşı tek yürek olur. Ancak karantina yasakları, gelenekler, ölüm tehditleri ve aşklar yeni hikayeleri ortaya çıkartır. Nobel ödüllü Orhan Pamuk’un 5 yıldır çalıştığı *Veba Geceleri*, salgın, karantina, devlet ve birey konularını bir masal havasıyla tartışıyor.

FAULKNER'IN ÖYKÜCÜ OLARAK PORTRESİ

Elimde bir öykü derlemesi var, *Emily'ye Bir Gül*. William Faulkner'ın "Emily'ye Bir Gül", "Ambar Kundakçısı", "Kırmızı Yapraklar", "Carcassone" ve "O Akşam Güneşi" gibi önemli öyküleri yer alıyor içinde. Derleme, Faulkner'ın romancılığına oranla gölgede kalan öykücü yanını ortaya çıkarması açısından kıymetli.

William Faulkner'ı romancı olarak biliriz. Ses ve Öfke, *Döşegimde Ölüren*, *Ağustos Işığı* gibi benzersiz romanlarını okumuş olmak yeter bunun için. Halbuki Faulkner aynı zamanda öykücü ve şairdir. Gerçi okuduğum birkaç şiiri, şiir konusunda ısrarcı olmamasının gayet isabetli bir karar olduğunu düşündürmedi değil ama öyküleri için aynısını söyleyemem. Şu sözünü buraya ilâştirirsem onun öykücülüğünü niçin önemsememiz gerektiğini daha iyi anlarız: "Ara sıra kendinizden utanmadıkça, dürüst değilsiniz demektir. İtiraf edeyim, ben başarısız bir şairdim. Zaten her romancı önce şiir yazmak ister, yazamadığını anlayınca şiirden sonra ki en meşakkatli tür olan öyküyü dener. Onda da başarısız olursa, romana geçer."

Anlayacağınız, en az Faulkner romanları kadar sağlam öykülerden bahsediyoruz. Şahsen, yayınlanmış ilk öyküsü olan ve elimdeki derlemeye adını veren ve bugüne dek sayısız şarkıya, resme hatta başka romanlara ilham olmuş "Emily'ye Bir Gül"ü bilhassa seviyorum. Faulkner'ın yarattığı düşsel Yoknapatawpha County'nin henüz adı bile geçmiyor ama romanlarında sürekli karşımıza çıkan bu bölgenin ilk provaları belli ki bu öyküde yapılmış. Olaylar, Amerikan İç Savaşı sonrasında geçiyor. Güney yenilmiş, köleliğin ortadan kalkmasıyla birlikte büyük çiftlikler yok olmaya yüz tutmuş.

Tortunun yükselişini okuyoruz

Öyküye adını veren Bayan Emily Grierson, eski düzenin geride kalan son temsilcisi olarak çıkıyor karşımıza. Endüstriyel üretimin, makineleşmenin yavaş yavaş diğer alanlara sızarak sonunda her yeri işgal ettiği yeni bir ülke düzeninde varlığını inatla, kararlılıkla sürdürüyor. Yanında kalan tek kişi, bir zamanlar kölesi olduğu anlaşılan siyah bir uşak. Faulkner'ın usta işi anlatımından, bazı siyahlar için yeni düzenin pek istenir bir şey olmadığını, onların da bu yeni düzende sudan çıkmış balığa döndüklerini, bu yüzden de eski "sahiplerine" bir tür bağlılık hissettiklerini sezebiliyoruz.

Faulkner öyküyü örtük de olsa birinci çoğul şahıs dilinden yazmış, bu da okurda daha ilk satırlardan itibaren anlatıcının belirli bir topluluğun parçası olduğu ve o topluluğun adına konuştuğu yahut doğrudan o topluluğun kendisi, mesela kasaba halkı olduğu izlenimi uyandırıyor. Olay örgüsü gene gayet Faulknervârî bir biçimde sık sık sapıyor kronolojiden. Bu da anlatıcının, izlenimlerini ve tanıklıklarını bilinçakışı tekniğine uygun olarak, yani olduğu değil, aklına geldiği, hatırladığı sırayla aktardığını düşündürüyor. (Tabii bu durumda anlatıcının güvenilirliği adamaklılı meçhul hale geliyor. Doğru hatırlamıyor da olabilir, düpedüz yalan söylüyor da

Faulkner'ın cansız nesneleri anlatırken onlara karakter atfetmesi öyküdeki en çarpıcı ayrıntılardan. Tamirhaneler ve çırcır makinelerinin bir tür endüstriyel ordu gibi gelişini anlatırken, sanki onları insanlar idare etmiyormuş gibi "sınırları sinsice açarak kasabaya girdiklerini ve kasabanın en muteber isimlerini silip süpürdüklerini" söylemesi bir örnek.

William Faulkner

olabilir. Bu tip anlatılarda hep merak edilen şey, yani bütün bunların kime anlatıldığı kısmı iyice belirsiz. Anlatıcı konuşuyor mu, yazıyor mu, kelimeler kendi zihninde mi yankılanıyor, kestiremiyoruz. Bende uyanan his şu: Yıllarca süren bir dedikodu silsilesinden geriye kalan tortuyu ve o tortunun beklenmedik bir olayla birlikte ırkiltici bir şekilde yeniden dalgalanışını, yükselişini okuyoruz.

Faulkner'ın cansız nesneleri anlatırken onlara karakter atfetmesi, kişileştirmesi öyküdeki en çarpıcı ayrıntılardan. Tamirhaneler ve çırcır makinelerinin bir tür endüstriyel ordu gibi gelişini anlatırken, sanki onları insanlar idare etmiyormuş gibi, "sınırları sinsice açarak kasabaya girdiklerini ve kasabanın en muteber isimlerini silip süpürdüklerini" söylemesi bir örnek. Bayan Emily'nin "çırcır makineleriyle benzin pompalarının tam ortasında inatçı ve işveli bir çürümeyle yükselen evinden" söz etmesi de...

Siyah giyinen kadının imgeleri

Öykü, metaforlardan beslenerek geliyor. Gölge ve toz metaforu mesela. Gölge, evlerin içinde saklanan sırlara, toz ise zenginliğin, gücün elden gitmesine, çürümeye, ölüme işaret ediyor. Renkleri, metal türevlerini de birer metafor olarak kullanıyor Faulkner. Bayan Emily'nin zinciri, bastonunun topuzu, salondaki şövalenin yaldızı hep altın ama eskidikleri için pırıltılarını yitirmiş, donuklaşmışlar. Bayan Emily'nin demir grisi saçları da zihnimize çakılıyor. Faulkner, yaşlanmış, saçları apak olmuş bu kadını anlatırken başka kelimeler de seçebildi ama herhalde hiçbirini Bayan Emily'nin "Eğer ben bir şey istemişsem o mutlaka olur," diyen karakterini "demir grisi" imgesinden daha iyi anlatamazdı. Hep siyah kıyafetler giyen karakterimiz, ailesini, gücünü, zenginliğini kaybetmenin değil sadece, yalnız kalmanın, sevilmemenin ve daha kim bilir nelerin de yasını tutuyor.

Ölüm temasının birçok farklı açılımını içeriyor öykü.

Güney'in ölümü, büyük çiftlik sahiplerinin ölümü, kibrin ölümü, sevincin ölümü, aşkın ve tutkunun ölümü, deliliğe yapılan vurgu göz önünde bulundurulursa, aklın ölümü... Bitmeyen bir düşün ve hep ertelenmiş bir cenazeyi okuyoruz aslında. Başından beri hissettiğimiz o ürperten şey, yani "damadın" düşün gecesi ölmesi ve bunun "gelinin" elinden olması finalde yüzümüze bir tokat gibi çarpıyor.

İçinde on yedi öykü bulunan *Emily'ye Bir Gül*, çağdaş romanın belki de en büyük temsilcisinden bir nevi öykü yazım dersi olarak da okunmalı. (•••)

FAULKNER'DAN YAZMA DERSLERİ

Faulkner'a bir röportajda "Bazıları, iki üç kez okusalar bile yazdıklarını anlamadıklarını söylüyorlar, onlara ne önerirsiniz?" diye soruluyor. Faulkner, "O halde dört kere okusunlar," diye cevap veriyor. Demek ki, üslubundan taviz vermeye niyeti olmayan zor bir yazardan bahsediyoruz. O halde kendisinden yazmaya dair birkaç tüyo almaya itirazınız olmaz sanırım...

"Bana ilham nereden geliyor gibisinden sorular sormayın, ilhamın ne olduğunu şahsen bilmiyorum. Duydum duymasına ama rastlamadım."

"Okuyun, okuyun, okuyun. Her şeyi okuyun. İyi ile kötünün arasındaki farkları görmek için klasiklerin yanında çeri çöpü de okuyun. Usta bir marangoz olmanın yolu işe çirak olarak başlamaktır. Romancılık da böyledir. Okuyun, özümseyin ve yazmaya bundan sonra başlayın."

"Bir zamanlar en önemli şeyin yetenek olduğunu düşünürdüm. Artık genç bir adamın ya da kadının sonsuz bir sabırla kendini eğitmesi gerektiğini düşünüyorum, bunun yolu da başarıya kadar denemek, denemek ve denemekten geçer. Yazar olacaksanız kendinizi hatalarınızla eğitmeli ve bunu yaparken sınırsızca hoşgörüsüz olmalı, o sayfayı veya şu paragrafı ne kadar severseniz sevin, yanlış olduğunu hissediyorsanız vazgeçmelisiniz. Yazdığınız şeyi beğenmediğinizde onu pencereden fırlatıp atmak konusunda elinizi korkak alıştırmayın."

Bir yazarın üç şeye ihtiyacı vardır: Deneyim, gözlem ve hayal gücü, bunlardan iki tanesi varsa -bazen biri de yeterdiğerinin eksikliğini kapatır."

"Bir ara herkes Freud'dan, onun görüşlerinin edebiyat anlayışlarını nasıl etkilediğinden bahsediyordu ama açıkçası ben Freud'dan tek sayfa bile okumadım. Shakespeare'le Melville'in de okuduğundan şüpheliyim. Hele Moby Dick eminim hiç okumamıştım."

ŞİRİN CESUR KÖRFEZİ: ŞEZAI KARAKOÇ

Sezai, Ali'yi tanıdıktan sonra Ali olmayı hiç kimseye bırakmıyor. Kaleler kuşatmayı, bir mümin ölünce ağlamayı. İnlanmış adamların övüncüyle sabırla beklemeyi geceleri. Dört yaşında okul kitaplarını karıştırarak kendi kendine okumayı öğreniyor. Ali okuluna kaydoluyor önce cenk kitaplarını okuyabilmek için. Bir flânör değildi Sezai Karakoç şehri avare adınılayan. Onun için şehir medeniyetin ta kendisiydi, her taşında insan izi.

daha fazlası için: sabitfikir.com

Şair Parmak kaldırmışsa dünya titremelidir

Beş buçuk yaşında içi kum dolu bir masanın yanında buluyor kendini. Kuma parmaklarıyla harfler yazan çocuklar arasında. İlk yazdığı harf A olmalı. Ali'nin A'sı. Varsın sıra sandalve olmasın sınıfta. Toprağa yazmayı öğrenmeli, topraktan yazmayı, toprakla yazmayı. Parmakıyla yazmayı. Şairler nereye dokunsalar parmaklarıyla oraya yazılabilir. Havaya bile. Toprağa ve havaya. Denize ve kuma. Kuma ve güneşe. Şair parmak kaldırmışsa dünya titremelidir. "İnsanlar havada uçtular ama yerde öldüler / Bunu bana öğretmediniz." diyebilir çünkü o. Toprağın ağırığından söz edebilir. "Güneşin yeni doğduğunu sana haber veriyorum / Yağmurun hafifliğini toprağın ağırığını / Ve bütün varlığımla kara yılan seni çağırıyorum / Seni çağırıyorum parmaklarımdan süt içmeye / Pamuğun ağırığını yapan dağın hafifliğini / Sana haber veriyorum yeni doğduğunu güneşin"

Sezai Karakoç on dokuz yaşında güle yazdı şiirini. Güllü yeni bir gül yapmak için yazdı. Kendi ifadesiyle, "Modern bir Leyla ile Mecnun denemesiydi," yaptığı. Mecnun'un olduğu yerde çöl vardı. Çölün olduğu yerde kum. Kumun olduğu yerde şir. Parmakla yazılmış, Hisar dergisinde yayınlanır

yayınlanmaz kuşatıyor şiir ruhları. "Zambaklar en ıssız yerlerde açar / Ve vardır her vahşi çiçekte gurur. / Bir mumun ardında bekleyen rüzgar, / Işıksız ruhunu salllar da durur. / Zambaklar en ıssız yerlerde açar." Her yerde Mona Rosa okunuyor. En ıssız yerlerde bile. Şair tek şiirle anılmaktan korkuyor. Şiirinin yayılmasını engellemeye çalışıyor sonra.

Şair sairi çeker. Necip Fazıl İstanbul'a çekti onu, Büyük Doğu'ya. Üniversite son sınıftaydı Sezai Karakoç, Ankara'da. Hiç tereddüt etmeden davete icabet etti. Büyük Doğu ocağı niceleeri gibi onu da pişirdi. Sonra ateşi kendi dergisine taşırdı. 1955'te çıkardığı "Şiir Sanatı"na. İki sayı çıkabildi ancak dergi. Maliye Bakanlığı Hazine Genel Müdürlüğü'nde çalıştı okulunu bitirdikten sonra. Ekmek sıcağı. Gerçek hazine siirdi, ekmekten sıcak. İlk dergisini çıkardıktan beş yıl sonra 1960'ta "Diriliş" bayrağını açtı. Fakat yine iki sayı dalgalanabildi bayrak. Vergi dairesinde Sezai Karakoç'un ne işi var. Ekmek sıcağı. Şiir daha sıcak. "Karn yağdığını görünce / Kar tutan toprağı anlayacakslın / Toprakta bir karış karı görünce / Kar içinde yanan karı anlayacakslın..."

Önce "Körfez/1959" sonra "Şahdamar/1962" çıktı. Körfez şiirini sığınağı, Şahdamar kanıydı. Ancak altı yıl dayandı "Diriliş" hasretine. 1966'da arkadaşasının verdiği borç parayla neşretti yeniden dergisini. 32 yıl boyunca aralıklarla tam 396 sayı çıktı Diriliş. Kıyamet aşısıydı nesilleri diri tutan. Fakat hayat ona ikinci yeni şiirinde bir balkon da armağan etti. Balkon şiirini üniversiteden arkadaşı Cemal Süreya'ya göndermese ikinci yeninin Pazar Postası'na dahil olmaya-caktı. "Çocuk düşerse ölür çünkü balkon / Ölümlün cesur körfездir evlerde / Yüzünde son gülümseme kaybolurken çocukların / Anneler anneler eller balkonların demirin-de..." Cemal Süreya onun için " Bulucu bir adam. Belki de ülkemizde tek bulucu... Hiçbir ortaklığa girmez. Dışarıda ve yukarıdadır," diyordu. Nitekim ikinci yeni ortaklığına da girmeli Karakoç. Arkadaş hatıranı bir süre ikinci yeni treninde seyahat etse de akıl hep kendi istasyonundaydı: Diriliş'te.

Kalem dağdan ağırdı

Diriliş, Karakoç'a göre edebiyat akımından çok hakikat akımıydı. Bir düşüşten çıkış ve kurtuluş, acı deneylerden sonra, varoluşun gerçek anlam ve amacına kavuşması, ruhlarda kapanmış bir kapının yeniden açılması, İslam ruhunun yeniden insanlığa dönüşüydü. Ona göre bu düşüncenin söylemde kalmaması, esere ve davranışa sınıması gerekiyor. "Sırtımızda yapısına taş taşıyacağımız, alın teri katacağıımız tek anıt budur. Sustuğumuzda da konuştuğumuzda da," diyordu Karakoç.

Şairliği ve yazarlığı narsist bir dış vurum olarak değil kutsal bir çile olarak görüyordu o. "Şair, kafasına düşen kelimeleri carmıha gere gere ve kendisi de o kelimelerle carmıha gerile gerile, doğum acıları içinde kıvrana kıvrana şiirini biçimlendirir," di. Yazar ise "Bırakça bin metre derinlerde kömür çıkaran, denizin dibinde sünger arayan, bendini yıkmış suya karşı çıkan bir insan gibi"ydi. Kalem dağdan ağırdı, herkes taşıyamazdı onu. Şair için tehlikeler vardı. Aman diyordu Karakoç, fazla soyutlanıp hayat damarlarını kurutmasın. Borazanı olmasın kimsenin. Kimdi o halde şair? "O ne bir grevci, ne bir mitingcidir. Şovmen hiç değildir şair. Çağın aldatıcı nitelendirmelerine kanmamalı. O, kimsenin yanında yer alacak değildir. Ona gereksinim duyanlar varsa, lütfen, onun yanında yer alsınlar."

Sezaî Karakoç şiirin dirilişini gelenekte arıyordu. Fakat eski şiirin ruhunun dirilişiydi aradığı, biçimlerin ve manzumların aynen algılanışı değil. Eski şiir yeni şekiller doğurmalydı güne hitap eden. Şiir aruzla yazılmak zorunda değildi mese-la. Aruzun ruhuna, Yankısına talip olunmalıydı belki. Bülbul de yenilenmeliydi gülü de, şarap da yenilenmeliydi sâki de. Destanlar günümüz insanının okuyabileceği tarzda yeniden yazılmalıydı. Sezaî Karakoç için önemli olan özdu. Bu usare-yi hangi biçimin içine koysa yeni bir şiir lezzeti doğuyordu.

Ah ritmi ne kadar seviyordu şair! Hayatın bütün akışı bir ritim değil miydi zaten! Kelimeleri tekrar etmenin sanatsal hazını tatmıştı o. Fakat sırf tekrar etmek için tekrar etmi-yordu, tekrar edilmesi gerektiği için tekrar ediyordu. Şiirin ihtiyacıydı esas olan. Coşkuyu ifade etmenin yolu bazen tınıyı vurgulamaktan geçiyordu. "Ekmeğ ha bakkalın olmuş ha Cabaret de Paris'nin / Sen herhangi bir ekmeğ yiyeceksin işte Lili / Ekmeğ ne kadar Allah'ın Lili de o kadar Allahın Lili / Yüzün ruhun kadar aydınlık ya Lili / Gönülün soğuk sular güzel aynalar gibi ya Lili / Anladın ya kutunun içinden çıkan mendil / Olamaz Üsküdardan geçerken bulduğun mendil.."

Bir fanör değildi Sezaî Karakoç şehri avare adımıyan.

Onun için şehir medeniyetin ta kendisiydi, her taşında insan izi. İstanbul'un yeri ayrıydı fakat. Hayatı İstanbul'a gelmek-ten ibaretti onun. İstanbul'da yaşadığı halde hep İstanbul'a gitmekten ibaret. İstanbul'u arayan bir İstanbulluydu şair. Diyarbakır mı? Diyarbakır da İstanbul'du. Sultan'dı İstanbul şehirleri etrafında toplanan. "Alinyazısı"ydı kaçmanın müm-kün olmadığı. İstanbul'u anlattığı "Alinyazısı Saat" şiirine, "Yeryüzüne ayı indir o bir şehir olsun / Yaklaştıkça büyüyün / Ayrıntılar setleri bahçeleri / Yumuşak çizgileriyle ortaya çıkan / İşte ben o şehri yaşadım yıllarca / İstanbul'da parça parça / Çesmelerinde ayı yaşadım / Servilerinde ayyla birlik bölündüm/Ayyla birlik yaralandım..." mısralarıyla başlamıştı Karakoç, ay bir medeniyetin işaretiydi çünkü.

İstanbul İstanbul'dan büyüktü hem bütün İslam şehirleriyle akrabalığı vardı. İstanbul için savaşmak, İslam âlemi için sa-vaşmaktı. "Alinyazısı Saat"'nin kadrında bu gerçek dönüp durmakta, şiir bu vurguyla sonlanmaktaydı. Kıyamete kadar söylenecek bir türküydü bu. Tanrı'ya kulluk ederek özgür olanların türkü. Güneşleri üzerine hiçbir güneş, duvarları üzerine hiçbir duvar tanımayanların.

"Savaşçıyım ben atalarım gibi/ İstanbul için savaşırım/ Bağdat'ın dervişlik ortağı/ Şam'ın kılıc kardaşı/ Olan İstan-bul için/ Benim güneşimden öteye kimse gidemez

Benim güneşimin üstüne doğmadığı hayat hayat değil/ "Be-nim duvarımdan yüksek duvar haraptır"/ Gerçek özgürlük-tür kölelik değil Tanrı'ya kulluk/ İstanbul olacak yine gerçek özgürlüğün türküü/ Kıyamete kadar söylenecek türkü"

"Sürgün Ülkeden Başkentler Başkent'i'ne" şiirinde de şehir medeniyet köprüsünü kuruyordu Karakoç, kendi mede-niyetin kurban edilmesine izin vermeyen. "Bütün türedi uygarlıklar umurumda mı!" diyerek Lale devrinden bir pen-cere açıyordu dünyasına: "Bana ne Paris'ten/ Newyork'tan Londra'dan/ Moskova'dan Pekin'den/ Senin yanında/ Bütün türedi uygarlıklar umurumda mı/ Sen bir uygarlık oldun bir ömür boyu/ Geceme gündüzüme/ Gözlerin/ Lale Devrin-den bir pencere/ Ellerim/ Bakı'den Nefi'den Şeyh Galib'den/ Kucağıma dökülen/Altın leylak"

Cüneşin turuncu silgisi

Mısralar fıskırıyor her yerden, Sezaî Karakoç seksen sekiz yaşında. Şairin yaşından bize ne, şairin yaşı mı var! "Artık ben gideceğim, ata eğer vuruyorlar," demesine bakma, hiçbir şair gidememiştir. Bunu görebilmek için yapı aralıklan-rından bakmak gerek. Yağmurun iyi ve doğru yağmadığını bilmek, karşılıklı yağmadığında. "İyi ki bilmiyor kalabalıklar, yağmura bakmayı cam arkasından." Bilselerdi topraktan portakal buğusu yükseldiğini göreceklardı her sağanaktan sonra. Güneşin turuncu silgisiyle sildiğini balkonları binalar-dan.

Sezaî Karakoç seksen sekiz yaşında. Şairin yaşından bize ne, şairin yaşı mı var! Ben hiç yaşlı şair görmedim. Kandan elbiseler giyen bir şair gördüm dipdirdiydi. Kılcal damarları-mıza kadar nüfuz etti, dipdirdiydi. "Konuşmuyoruz/ Kelime-lerini aldı gitti..." O sustukça şaşıryorduk. İçeriliyorduk bizi aramamasına. O sustukça kırılıyorduk. Tam söz söylenecek zamandı. Oysa kapatmışık telefonlarımızı sürekli arıyordu o. Diriliş alanından çıkmışık şairin, sürekli arıyordu. "Çesme-lerden telefon ederim ben/ Sebillerden türbelerden/ saray toz ve dumanlarından/ Alinyazısından..."

GÜVERCİN BOZLAĞI

Başkalarının hikâyelerini, hem de bakır bozkır insanının hikâyelerini son dönemde en iyi anlatanlardandır İmdat Avşar. Kemal Tahir'in romanlarındaki, Abbas Sayar'ın dilindeki, Emir Kalkan'ın hikâyelerindeki o kahramanlar başka veçheleriyle çıkarlar karşımıza. Omzu düşük, boynu büküklerin hikâyesini anlatır Avşar. Mazlum yüzlü adamlar vardır hikâyelerinde, yetim büyüyen, yetime kol kanat geren. Bir derdi olup, derdinden alemla telaşa vermeyen yayla yürekli insanlar.

Orta mektebe gidiyordum. Kara kuru bir köylü uşağıydım. Sınıfa girerken burnumu çekerdim. Utanırdım kara kuruluğumdan. Okul yolunda Nefaretin abiyi görürdüm. Köylümüz, uzaktan akrabamızı. Karateciydi. Burası çok önemli işte! Anadolu'nun tüm taşra vilayetlerinde, eğer bir akrabanız karateciyse siz de onun yaptığı hareketleri yapılabiliyorsunuz hissi olurdu. Türkiye şampiyonasına katılmıştı. Teknik lisede okuyordu. Ben ortaokul yolunda burnumu çeke çeke giderken, o seksenlere has uzun saç, bol paçalı pantolonu, dik omuzlu ceket, koltuğuna aldığı üç beş kitabı ve ağzında sigarasıyla Terme caddesinde dimdik yürürdü. Lisede bir sınıfa girer, o sınıfta da İmdat Avşar adlı bir arkadaş vardı. Ben bunları yıllar, yıllar sonra öğrenmişimdir.

Dünyası güvercin kanatlarına takılmış

Bizim oralarda “bağ bağışlamak” diye bir tabir vardır. Ne zaman ki İmdat Avşar'ın *Bozkırın Solan Çiğdemleri*'ni okudum o vakit bana bir bağ bağışlandı. Ben de bir bozkır çocuğu olarak İmdat Avşar'a kemik saplı bir bıçak hediye etmek istedim. Ölmezsem o hediye verilecek. İmdat Avşar'ın gönlü geniştir. Daim selama teşneydi. Bir selam ver, sana bozkırın abdalları gibi güler, ne güzel peşrevler yapar; utanır, elini bağlar, dizini kırıp oturur, bir ahi olup kalakalırın yanında.

Bizim orada, Kırşehir'de, Bağbaşı'nda, cümle çöl köylerinde bilinir ki Tembel Haydar ile Fito ellerine davulla zurnayı aldılar mı cümle alem susar, diller tutulur, ayaklar yerinde durmaz, eller oyuna durur, ağlayan yüzler gülmeye başlar. İmdat Avşar hikâyelerinde kanlı canlı bu adamların gamı, kederi, neşesi yüzlerinden su olup akar sayfalara. Abdal deyimleri, meselleri, hikâyeleri derken, kanlı canlı abdallar ince saz takımını kurup otururlar karşınıza. “Şu garip halimden bilen işveli nazlım” deyip sözün hasını havalandırmaya başladıklarında anlarsınız ki abdalın derdi dağları deler, ciğerleri kan tutar. Ama onlar gönül kırmayı sevmezler. Bu sebepten sazın ayarını değiştirip, “dane dane benleri var yüzünde” diye çalmaya başladıklarında yüzümüzü güldürürler. Sizi bilmem ama ben Kırşehir türkülerinin en oynasını duysam ağlar, en dertlisini duysam oynamaya dururum. Bu ruh halini

anlamak için İmdat Avşar'ın Tövbekârlar hikâyesini okumak elzemdir. Abdal'a adak kestirmeyi helal görmeyenlerin bakışı ile abdalın o hüznü ama muzip bakışıyla dünyada hiç olmamış gibi geçip gidişi kürek kemiğinize bir bıçak saplar. “Ben de yetim büyüdüm” diyen Hakverdi'nin gittiği düğünlere götürür yazar sizi. Cümle âlem düğün dernek kurmuşken, hele de o düğünde saz çalıp türkü söyleyenin yüreğinde kurulan mahşer...

Bize benliğimizin kıymetini anlatan yazarlar elbette değerlidir; ancak, bize başkalarının, bizim dışımızda olanların hikâyesini anlatan, bunu hissettiren yazarlar daha bir başka, daha bir kıymetlidir. Öğrencisi İsmail'i iliklerimize kadar hissettiren yazar *Güvercin Sevdası*'nda Efendi'yi çıkarır karşımıza. Oyunlara alınmayan, kenarda duran, dünyası güvercin kanatlarına takılmış, üstüne bir de iftira yemiş Efendi'yi. Nuri Pakdil, ‘ehliyet alacaklara roman okuma şartı getirilsin,’ demişti bir zamanlar. Bu fikri garipseyenlere de, ‘Roman okuyanlar başkalarının da var olduğunu bilirler. Trafikte hata yapmazlar. Cana hürmet ederler,’ yollu bir açıklama yapmıştı. Başkalarının hikâyelerini, hem de bakır bozkır insanın hikâyelerini son dönemde en iyi anlatanlardandır İmdat Avşar. Kemal Tahir'in romanlarındaki, Abbas Sayar'ın dilindeki, Emir Kalkan'ın hikâyelerindeki o kahramanlar başka veçheleriyle çıkarlar karşımıza. Öyle bir dikilirler ki dağ olur ‘kafa kağıdını’ arayan ana. Ama Devlet Sopa kalkmaya görsün, o dağ gibi adamlar, jandarmayı görünce birden Türkçe ezan okumaya duran imamlar tüm zaafılarıyla ellerini ceplerine sokup, boyunlarını büküp, yıkılır kalırlar.

Çiğdemleri Solan Bozkır da *Soğuk Rüya* da aynı yere parmak basar: Bozkır insanına, bozkırın o muhteşem genişliğine. Yetmedi, yazarı bizi *Güvercin Sevdası*'nda da Ahi Evran gibi, Aşık Paşa gibi, Neşet Ertaş gibi çok bildiğimizi zannettiğimiz bozkır insanına, çocukluğun o acıklı ülkesine götürdü. Güçlü haliyle, zaafa düştüğü haliyle, yani bir bütün olarak insan halleriyle çıkıyor kahramanlar karşımıza. Çek Kapağı Acından Ölsün hikâyesinde fukaralığın da insanı hayatta, ayakta tutan bir sebep olduğunu anlatıyor ama o her hikâyede satır aralarından sızan mizah duygusuyla.

Bozkır ayazına yüzünü çeviren insan, yazın o sarı sıcağa yakalanan çocuk, uzayıp giden yollara bakan gelin derin bir şey bulur bozkırda. Cidenin döneceği, konuşanın susacağı, koşanın yürüyeceği bir şey vardır bozkırda. Güvercin Sevdası bu dediklerimi harfiyen yapıyor. Sanki türkü yazıyor yazıcı, her satırında Neşet Ertaş, Muharrem Ertaş, Çekiç Ali başını uzatır o abdal mahcupluğuyla.

Koskoca bir ömrü bir günahın pişmanlığıyla boynu büyük gezen nice adam vardır da görmeyiz o insanları. O bir günah o insanları beşer olmaktan çıkarır insan yapar da bilmez yiz. Turna Çerağı ve Teftiş Heyetinin Evliyası hikâyelerinde gizemli ve ırfana matuf insanlar çıkar karşımıza. Bu yönüyle de kitap bir düşün cümbüşü gibidir. Nasıl ki düşünce her türlü insan vardır, İmdat Avşar'ın hikâyelerinde de bozkırın farklı karakterde olan oyuncularına mutlaka yer verilir. Pişmanlığını gömlek gibi sırtında yıllarca taşıyan kardeşler, gün gelir Kaşığı hikâyesindeki gibi nedamet gösterirler lakin iş işten geçmiştir.

Cülleridesteleyip gelen adam

İmdat Avşar gülleri desteleyip gelen adamdır. Belki de bu sebepten olsa gerek dura düşünce yazar. Onun bir de Azerbaycan cephesi vardır. Karabağ'a ve Hocalı'ya vurgundur.

Bir güldeste de hazırlamıştır. Bozkır hikâyelerinin arasından bir çiğdem gibi baş verir Azerbaycan sevdası. Bu kitabında ise Hocalı'da Kalan Tar'ın dilinden mezalimi. Rehin hikâyesi ile de gardaşın gardaşa ettiği iyiliği de kötülüğü de yine mizahi bir üslupla anlatır.

Omzu düşük, boynu büküklerin hikâyesini anlatır İmdat Avşar. Mazlum yüzü adamlar vardır hikâyelerinde, yetim büyüyen, yetime kol kanat geren. Bir derdi olup, derdinden alemini telâşa vermeyen yayla yürekli insanlar... Sait Faik için sıradanını güzelliğini yazdı, denilmiştir. Sıradan olanın aslında basit olmadığını, önemli olduğunu, hayatın sıradanlaştığı yerde önemin kalmadığını biliriz. Yazar, bize var olanı öyle bir anlatır ki, aslında basit, önümüzden akıp giden hayat adlı nehrin muhteşem bir mucize olduğunu gösterir. Durdurur bizi. Hızımızı keser. Ötünden geçip gittiğimiz bir abdal oğlunun, bu delirdir, diye mimlenen bir velinin, duvarda asılı duran sazın içinden öyle bir avaz çıkarır ki; kalakalırız. Kendimizi zamana teslim ettiğimiz farkına varırız. Yazar bizi doğduğumuz yerde gömülecek, toprağa çalılacak olduğumuzu hatırlatır. Bozkır hikâyeleri bu sebepten olsa gerek beni fena çarpar. Bozkır ayazına yüzünü çeviren insan, yazın o sarı sıcağa yakalanan çocuk, uzayıp giden yollara bakan gelin derin bir şey bulur bozkırda. Gidenin döneceği, konuşanın susacağı, koşanın yürüyeceği bir şey vardır bozkırda.

Güvercin Sevdası bu dediklerimi harfiyen yapıyor. Sanki türkü yazıyor yazıcı, her satırında Neşet Ertaş, Muharrem Ertaş, Çekiç Ali başını uzatır o abdal mahcupluğuyla. Öyle ki bozkırda türkü dinlemek, bozkırın türküsünü dinlemek evliya menkibesi dinlemek gibidir. Türkü bitince dinleyenler içlerini çekerler. Cenkte Hz. Hamza şehit edildiğinde nasıl iç çekip gözyaşı dökersek, o türkülerin birçoğunda da aynı halet-i ruhiyeye düşer olunuz. İmdat Avşar hikâyelerini her

İmdat Avşar

okumandan sonra derin bir iç çekirim ve bozkıra dönüş yolu neredede acaba diye yollara bakmaya başlarım.

Haydi varsın gitsin, diye bir terkip vardır Anadolulu'nun, İç Anadolu'nun eski adamlarının dilinde. Boşa giden emekler için söylenir. Emegini yele veren nice babayığıt insanın hikâyesine saygıyla dokunur İmdat Avşar. Ama bir taraftan da yara kabuklarımızı kavlatır. Kitabın son hikâyesi olan Bitmeyen Roman benim için, mecazen, üzerime alınacağım bir hikâye olmuştur. Zira, romanın, kendi romanımın sonlarına gelmişken, bozkırdan çıkan bir çocuk ve şimdi sakallarım ağarmaya yüz tutmuşken görüyorum ki: Bozkırdan çıkarken yanıma aldığım hiçbir şey kalmamış yanımda. Bozkıra, dağa tasma olan özlemim artmış. Gitmek değil, dönmek düşleri görür olmuştum. Bir Kayıp Bahar Nergisi de biz olmuştuk, diyorum sürekli bir iç göç yaşarken.

Doğdukları yerde ölenlerin o muhteşem hikâyesini anlatmaya devam ediyor İmdat Avşar. Bu hikâyeleri okurken “mayalanmış bir leğen hamur gibi kabarıp, teşneye sigmayacak göğsünüz.”

Yazarın Fransızca dersinde dayak yiyen orta mektep talebelerini ne zaman yazacağını merak ediyorum. Ve o çocukların canlarını acısından teneffüse kadar dışlarını sıkıp, bir ağacın duldasında bozlak söyleyerek ağıdıklarının hikâyesini... (***)

GÜVERCİN SEVDASI

İmdat Avşar

TÜRK EDEBİYAT VAKFI YAYINLARI 2021

GÜNCEL

TUBA KAPLAN

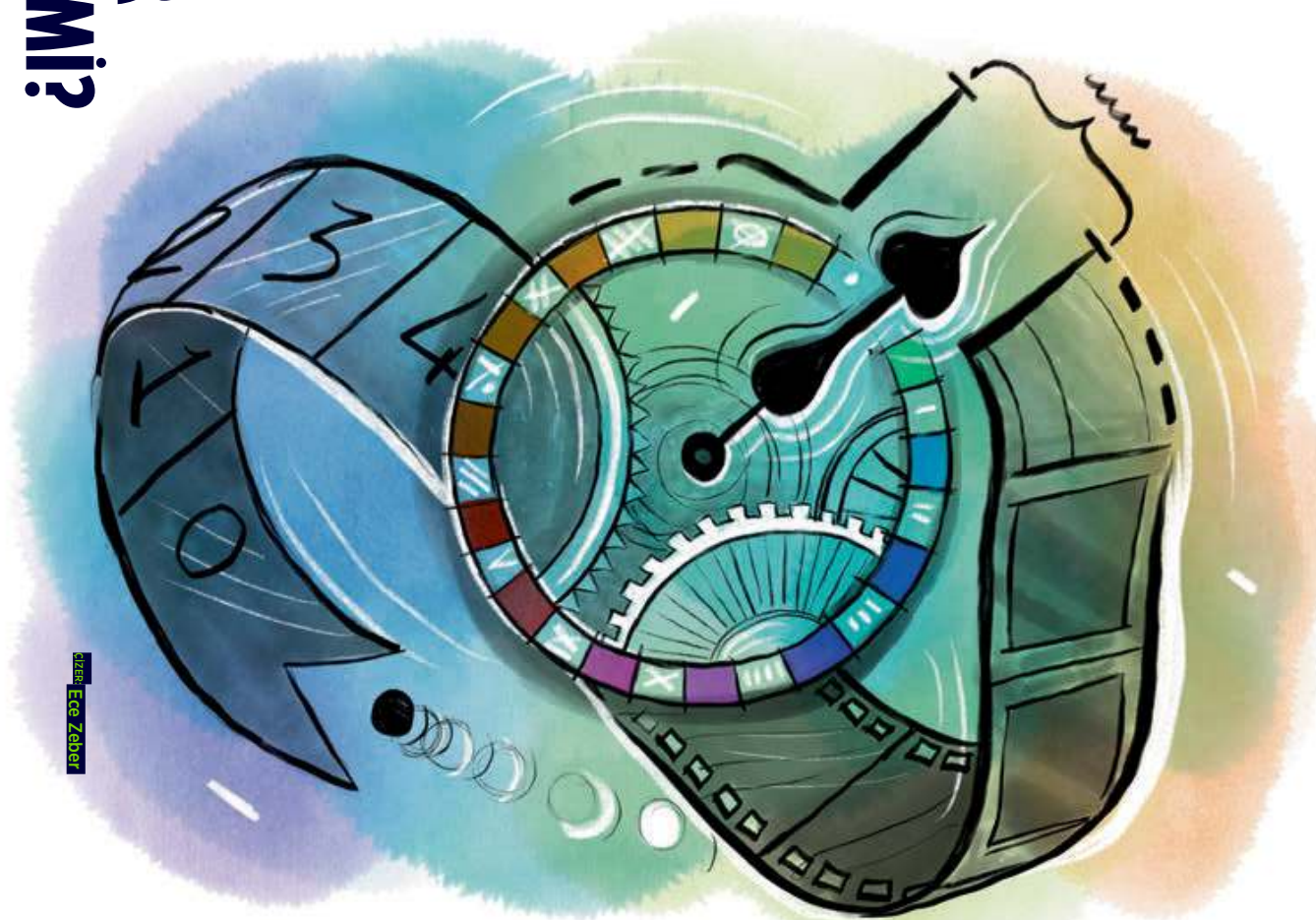
kaplanntuba@gmail.com

BİR SIMON GARFIELD ROMANI: ZAMAN HER ŞEYİ ÇÖZER Mİ?

Simon Garfield imzalı *Saatler*'de zamanı kontrol altına almanın sonuçlarına yazının verdiği somut örnekler hayret uyandırıyor. Uçakların iniş vakti, Fransız devriminde ortaya çıkan takvim, İngiltere'deki yeni yaşam savunucuları, borsa, müzik dinleme alışkanlıklarımız derken Garfield saniyelerin değerini değiştiriyor.

Simon Garfield'in *Saatler* isimli eseri, Turkuvaz Kitap'ın ciddi emek sonucu yayına hazırladığı bir çalışma olarak raftardaki yerini aldı. Kitabın çevirisini bir saat tutkunu, *Esquire*'in saat editörü Özge Dinc'in yapmış olması, kitaba karşı ayrıca bir merak uyandırıyor.

"Dijitale ne kadar bağlanırsak evrensel zamandaki bir ayarlama hayatımızı o kadar etkiler" diyor Simon Garfi-

178 Ece Zehra

eld. Saniyeleri, zamanı kontrol altına almanın sonuçlarına yazının verdiği somut örnekler hayret uyandırıyor. Mesela son artık saniyenin 2012'de Aralık ayına eklendiğinde, Quantas Havayolları 400 uçağı uçuşa bilgisayar bağlantısı hatası nedeniyle inişe zorluyor. Bir artık saniyenin önce yolcuya oynadığı oyun hatırlatılıyor bu şekilde. *Saatler*'de daha önce belki de hiç düşünmediğimiz sinemadan CD'nin çıkışına, tren yolundan saat yapımına pek çok olaya sebep

Eskiden başımıza gelecek en korkunç şey saat 00.00'da balkabağına dönüşmektir Saatler'e göre. Bugünlerde böyle bir şey küçük düşürücü gelebilir. Günümüzde gece yarısı olacak en kötü şey, dünyanın yok olması. Yıkımlar, borsalar ve sayısız ilişkiler ağının altüst olması yalnızca kısa bir ana bakıyor.

olan zamanı ölçme kavrayışımız ele alınıyor ve zamanın akışını diğerlerinden çok daha farklı gösteren müzelerle son buluyor.

Simon Garfield *Tam Benim Tipim* eserinde modern zamanda fontların, yazı karakterlerinin öyküsüne değiniyordu. Aynı zamanda Garfield; haritaların, mektupların tarihini alışılmışın dışında bir kavrayışla ele aldığı eserlerinde "meraklısına özel" meseleleri uluslararası çok satan kategorisine almayı başarıyor. Birçok insanda ilgi uyandıran, merak kurcalayan, dahi bir kalem ustası var karşımızda.

Yavaş yaşam savunucuları

20. yüzyılın sonlarında Prens Charles'ın aklına bir yaşam alanı yaratma projesi geliyor çünkü duysız modern mimarların ülkeye zarar verdiğini düşünüyordu. Burası geleneksel değerlerin korunacağı, kiracıların daha rahat edeceği, çocukların sokaklarda seksek oynayacağı bir yerd. Poundbury projesi tüm dünyanın en iyi şeylerini, İngilizlerin terbiyesini, internet çağının eko verimliliklerini tarımsal avantajlarla birleştirmeye çalıştı. Buradaki temel motivasyon sıcak ve misafirperver yapının endüstriyel dünyanın cılgın temposunda kaybolmayacak olmasıydı. Fakat proje çok da eleştiriliyordu. Başlangıçta amaçlandığı gibi araba kullanımı azaltılamadı ve eleştirmenler projeyi yapay bularak nostaljik diye nitelendirdi. Poundbury geleceği geçmişte sınıksız kök salmış olarak görse de iyi yaşam hakkında ileri bir görüş barındırıyordu Garfield'a göre. Projeye yönelik ilk tartışmaların Batı'nın doyumsuzluk, hız ve uçsuz bucaksız arzuları, bağlılığının sınırsızlığı üzerine olması zaman hakkında bir fikir veriyordu.

Garfield'a göre yavaş yaşam savunucuları narsist, geçmişle ilgili kendini beğenmiş ve sinir bozucu görülebilirler tamam fakat acaba tüm bunlar steril romantizminden fazlası olabilir mi? Yazara göre yavaş yaşam temposu giderek ruhlarımızı hem de gezegeni kurtarmak için daha uygulanabilir hale geliyor.

Fransızlar takvimi nasıl altüst etti

Fransız devrimci takvimin günlere politik bakışı empoze eden ilk örnek olmadığını, tüm takvimlerin az ya da çok seviyede düzen, kontrol dayattığını hepsinin kendi usullerine göre politik olduğunu söylüyor Garfield. Gregoryen reformuyla gelen Paskalya'nın ilk kutlandığı tarihe göre belirlenen takvim Katolik ülkelerin katılımıyla kabul edilir. Büyük Britanya ve Amerika kolonilerindeki halkın bize 11 gü-

nümüzü geri verin isyanına rağmen takvimden vazgeçilmez. Fransızların geleneksel zaman akışını değiştirme geleneği bugün de aynı şekilde devam ederek sonuçsuz kalıyor. Protestanların 2005'in yılbaşı gecesi kendilerini Fonacon olarak adlandıran bir grupla 2006'yı durdurmaya çalışmak için toplandıklarını okuyoruz.

Garfield; Philips ve Sony'nin müzik dinleme stilimizi değiştirme toplantısından, kompakt disk ve video diskin işitsel sağlamlığıyla dinleyicileri küçük aygıtlara ikna etme sürecine geçişinden başlayarak süre ve müzik arasındaki ilişkiye de değiniyor. The Beatles gurubundan, hızla tamamlanan albümlerden anlatırken CD bambaşka bir şey sunmuştur: Yepyeni müzikal zaman bilinci. Parçayı durdurmak ve yeniden başlatmak...

Esaret altında bir kıyamet

Eskiden başımıza gelecek en korkunç şey saat 00.00'da balkabağına dönüşmektir Saatler'e göre. Bugünlerde böyle bir şey küçük düşürücü gelebilir. Günümüzde gece yarısı olacak en kötü şey, dünyanın yok olması. Yıkımlar, borsalar ve sayısız ilişkiler ağının alt üst olması yalnızca kısa bir an'a bakıyor.

Garfield için; zaman çizelgesi doğrusal olmaktan çok döngüsel olacaktır, çünkü zamanın kendine dönme alışkanlığı vardır. "Zaman, bir zamanlar pasifti, artık agresif" diyen yazar, sonrasında bu anlayışın nasıl geliştiğini ve bundan ne çıkarılacağını açıklamak için 344 sayfa harcıyor:

"Şaşırtıcı olmayan bir şekilde, saatler belirgin bir şekilde figür aslında. Eğer burada olsalardı ilk saat ustaları bize sarkacın salınımının her zamankiyle aynı olduğunu ve takvimlerin yüzlerce yıldır hiç değişmediğini söylerlerdi." (☞)

SAATLER

Simon Garfield
CEV: Özge Dinç

TURKUVAZ KİTAP 2021

BİR RÜYA GİBİ DAĞILACAK OLAN HOKKABAZLAR DÜNYASINDA YAŞIYORUZ

Hiçbir şeyin artık eskisi gibi olmayacağı mesajını veren bir romanla karşımızda dünyaca ünlü usta yazar Amin Maalouf. *Empedokles'in Dostları* adını verdiği bu yeni kitabında yazar, distopik bir hikâyenin içine sokuyor okurlarını; tüm dünyaya barışı getirmeyi hedefleyen bir grubun çabalarını, kahramanımız Alec'in gözünden merak içinde okuyoruz. Dünya bir nükleer felaketin eşiğindedir. Amerika küresel bir terör saldırısına maruz kalmıştır, insanlığın hayatını kolaylaştıran teknolojik gelişmeler artık insanlığın sonunu getirmiştir. Tükeniş ramak kala devreye Empedokles'in Dostları dahil olacak ve hiçbir şey artık eskisi gibi olmayacaktır. Amin Maalouf gene müthiş bir konuyla ve üslupla yeni romanını okurlarıyla buluşturuyor. Kendisiyle bu vesileyle Birol Biçer'in tercümanlığında söyleştik.

Yeni romanınız *Empedokles'in Dostları*, Novalis'in "Romanlar Tarih'in kusurlarından doğar" sözüyle açıldığını göre, size tarihin hangi kısmı kusurlu geldi ve bu yeni romanınız ortaya çıktı?

Bana öyle görünüyor ki pek çok şey yanlış istikamette gidiyor. Fikrimi daha net ifade etmem gerekirse, bilimdeki gelişmelerden ve bunların uygulamalarından memnun olduğumu, ancak insanların birlikte yaşayamamasından ve ilerlemeyi daha özgür, daha demokratik, daha insancıl toplumlar inşa etmek için kullanamamasından dehşete düştüğümü söylemeliyim.

Yoksa kahramanınız Ève'in kapıldığı, "Dünya masası yanlış kuruldu" duygusuna dâhil olup, yeni bir dünya masası hayaliyle mi bu romanı kurgulayıp yazdınız?

Gençliğimde, geçmişin çatışmalarının üstesinden geleceği, uzlaşmış bir dünyada yaşamayı umuyordum. Ama nereye baksam her yerde çatışmalar var. Etnik gruplar, uluslar, dini topluluklar arasındaki gerginlikler giderek daha da vahim-

leşiyor. Ülkelerden bile daha zengin bireyler ile güç bela hayatta kalmayı beceren insanlığın yarısı arasındaki eşitsizlikler hiç olmadığı kadar fahiş bir hâl alıyor. Dünya tablosunun tartışmasız şekilde kötü yerleştirildiği ortada...

Bu romanınızı can çekişen, rayından çıkan uygarlığımıza bir can suyu duygusuyla ya da uzun yol desteği şeklinde okuyabilir miyiz?

Bu roman bir mesel olarak görülebilir ancak gerçek kaygılara dayanıyor. Dünya tartışmasız büyük bir felaketin eşiğinde ve bundan kaçabilmek için neredeyse bir mucizeye ihtiyacımız olacak. Umudum, bu kurtuluşun bize insanlık macerasının derinliklerinden, bazen "mucizeler" üreten insan ruhunun derinliklerinden gelmesidir.

Pusulamız ölüm korkusu

Peki, aynı zamanda yazar da olan kahramanınız ve dostumuz Ève'in duygusuna kapılmamıza vesile olur mu bu roman; bir gün uygarlığımız kalleşçe yıkılmaya kalkarsa

karşımıza çıkan kurtarıcıyı bir Tanrı lütfu kabul ediverirsek maazallah? Ya da etmeli miyiz?

Yazar, çağdaşlarını kendilerini bekleyen tehlikeler karşısında uyarmak için düş kurar; hayal eder, umut eder ve aların zilletini çalar. Ancak bir gün herhangi bir güç insanlığı, kendisini bekleyen tehlikelerden korumayı başarırsa, bu gücün her şeye kadir olacağı doğrudur. Yaşadığımız sağlık krizi esnasında ya da önümüzdeki yıllarda çıkabilecek benzer bir kriz sırasında, yalnızca bir ülkenin insanları virüsten kurtarmak için bir aşı veya tedavi bulmayı başardığını hayal edin. Aşırı ölçüde kudretli ve mağrur olmaz mıydı?

Hadi önceki iki soruyu sormamış kabul edin: Bir gün karaya biri ayak bassa ve ölümsüzlük vaat etse teslim mi olur uygarlık romandaki gibi? Romandaki kabule denk gelen olumlu tarafları yok saymadan soruyorum bu soruyu elbette...

Tüm faniler ölümsüzlük hayal eder ve büyük dinler de bu ölümsüzlüğü iyilik yapanlara ahirette vaat eder. Felsefi açıdan, bu soru tarihin başlangıcından beri soruluyor. Ancak önümüzdeki on yıllar ve yüzyıllar içinde ölümsüzlük meselesi tıbbi bir bakış açısıyla ele alınacak: Hücrelerin, dokuların ve organların yaşlanma sürecini tersine çevirebilirsek, insan ömrü süresiz olarak uzayabilir. Bugün bu hayalperestler, bilim insanları, şairler veya düşünürlerin konusu olabilir. Yarın torunlarımıza felsefi ve ahlaki başka sorular yöneltilecek ve bu onların kaderlerini idrak etme biçimlerini değiştirecek.

Ana kahramanınız Alec'in de defterinde bahsettiği gibi, ölümsüzlük arzusu bizi köleliğe götüren yola mı saptırır peki günü geldiğinde ya da gelirse?

Tüm insanların hayatta kalmaları kendi aralarındaki tek

bir gruba, tek bir topluluğa bağlı olsaydı, hakikaten bir köleşme riski söz konusu olurdu. Ancak bunun endişe verici başka sonuçları da olacaktı. Mesela ben, edebiyatın, sanatın, felsefenin amaçlarından birinin ölümlülüğümüze dair endişelerimizi engellemek olduğuna ikna olmuş durumdayım. Bir gün ölmek ihtimali olmasaydı, yaşamak artık aynı anlama veya aynı dramatik yoğunluğa sahip olmayacaktı. İnsanlara varoluşları açısından bir pusula veren şeyin büyük ölçüde ölüm korkusu olduğu söylenebilir. Ölüm olmazsa başka bir pusula aramaları gerekecek.

Uzmanlaşmanın itibarını iade etmeyi hayal ediyorum

Aslında içinden geçtiğimiz uygarlığa ne kadar da benziyor anlattığımız hikâyeye. Kitabı bitirdiğim âni hatırlıyorum... Kitabı kapattım, Twitter'i açtım ve karşıma Bill Gates ya da Elon Musk acaba Covid 19'u tedavi edip ölümsüzlük aşısının müjdesini verecekler sanırına kapıldım... Ne dersiniz? Biraz fantastik ya da Antikçağ'ın 'Yunan mucizesi' duygusu gibi bir durumdu bana yaşattığı... Aslında hepimiz Eve'in de dediği gibi kahir ekseriyetin bir parçası gibiyiz sanki...

Dünyada, sonsuza kadar yaşayabilmek için tıbbın ilerlemesini hızlandırmayı hayal eden birkaç süper milyarder var. Bu kadar paranız olduğunda, ölümsüzlük arzusu sıradan insanlara nazaran daha acil hâle geliyor anlaşılan. Geleceğin bizim için neler hazırladığını, ne getireceğini elbette bilmiyorum, ama insanların ömürlerini uzatma gayretinin önümüzdeki on yıllarda unutulmaz bir endişeye dönüşeceğinden eminim. Geçen yıldan beri dünyada olup bitenler bize geleceğin nasıl bir şey olacağını da hissettiriyor.

Ya da şu bakış açısına mı büründürsem duygularımı: Uygarlığın çökmesi için Gates ya da Musk'ın bir fiskei yeter

Antik uygarlıkla ilgili beni en çok ilgilendiren şey, insan zihninin faaliyetleri arasında ayrım yapılmamasıydı. Aynı kişi felsefe, tarih, fizik, tıp, heykel ile ilgilenebilir, atlet olup olimpik oyunlara katılabilir ve ardından şehrin siyasi makamlarına seçilebilirdi. Bugün her şey bölümlere, parçalara ayrılmış durumda.

mi bu çağa? Bu noktaya gelmiş olabilir miyiz sizce?

Devasa şirketlerin liderleri gerçekten dedikleri kadar güce sahipler mi? Benim hissiyatım hem çok muktedir hem de çok kırılgan oldukları yönünde; tıpkı şirketleri gibi. Hatta gittikçe daha fazla bir kumarhane atmosferinin hâkim olduğu dünya ekonomisi gibi... Bu konuda, Tesla, GAFA veya Bitcoin'in geleceğini tahmin edecek kadar yetkin değilim ama bana öyle geliyor ki bir gün bir rüya gibi yıkılacak veya dağılacak olan hokkabazlar dünyasında yaşıyoruz. Ya da gerçeklik kisvesine bürünecek bir kurguda.

Antik Yunan'a dair, pek çok alanda görkemli bir dönem vurgusunu yapıp, dünyanın benzer bir Rönesans yaşaması için aradan iki bin yıl geçmesi gerektiğini söylüyorlar kitaptaki kahramanlarınız. O vakitler artık yakında mı sizce de?

Şurası doğru ki, insanlık tarihinin iki buçuk binyılı öncesine uzanan bu uzak çağı hâlâ göz alıcılığını koruyor. Tiyatronun, sanatın, bilimlerin, felsefenin, demokratik uygulamaların (o dönemde) aniden filizlenmesi bir mucize izlenimi veriyor. Uzun süredir merakımı celbeden şey, böyle bir medeniyetin onu üretebilecek gibi görünmeyen bir toplumun içinden ortaya çıkmasıydı. Bu, toplumların ekonomik veya teknolojik gelişme seviyesine bağlı olmaksızın, insan zihninin kendine has bir anlayışa sahip olabileceğini gösteriyor.

Peki, "Gelecek Artık Bu Adreste Oturmuyor" ise yeni ikametgâhi neresi?

Sadece bu gezegene sahip olduğumuz için adresimizi asla değiştiremeyiz. Ancak bu adreste olanları değiştirebiliriz ve değiştirmeliyiz. İnsanlığın farklı unsurları uyum içinde bir arada yaşamayı öğrensiner, sürdürülmesi gereken tek savaşın cehalete, hastalığa ve ortak vatanımız Dünya'nın bozulmasına karşı birlikte verilecek savaşlar olduğunu anlasınlar artık. Aynı kıyası ele alırsak; mesele adres değiştirmek, ev değiştirmek değil, mesele geleceğin huzur içinde yaşanabilmesi için evimizi yenilemek...

Bu kitabı pandemiden önce yazdığınızı okudum. Çok tesadüf değil mi? Covid-19 salgınının olduğu günlere çok denk gelen, birçok dersler çıkarmamız mümkün aslında, Empedokles'in Dostları'na bakarak?

Yıllardan beri dünyanın bir felakete doğru gittiğini hissediyorum. Bunu bazen denemelerde anlattım ve şimdi bir tür mesel olan kurgu yoluyla da ifade etmek istedim. Geçirdiğimiz yılın hadiselerinin beni bu romanı yayınlamaya yön-

lendirdiği doğru zira etrafımızdaki tuhaf gerçeklerle uyum içindeydi.

Kitabınız, dünyanın kurtuluşunun Antik Yunan düşünce-siyle olacağı kanaatine sahip bir bakıma. Antik Yunan düşüncesi malumunuz, Fransızlarla devam eden, oradan Almanlar ve modern Batı fikri oluşumuna giden bir süreci temsil etti. Teknoloji, aydınlanma vb. dünyayı meşum sona sürükleyen bu süreç olmadı mı sizce? Burayı da tartışıp Empedokles üzerinden öze/doğaya dönme fikri üzerine kurgulanamaz mıydı romanınız? Ne dersiniz?

Antik uygarlıkla ilgili beni en çok ilgilendiren şey, insan zihninin faaliyetleri arasında ayrım yapılmamasıydı. Aynı kişi felsefe, tarih, fizik, tıp, heykel ile ilgilenebilir, atlet olup olimpik oyunlara katılabilir ve ardından şehrin siyasi makamlarına seçilebilirdi. Bugün her şey bölümlere, parçalara ayrılmış durumda ve netice olarak kimse bütünü, büyük resmi göremiyor. İtibarını iade etmeyi hayal ettiğim şey geçmişin düşünürlerinin geliştirdiği fikirlerden ziyade, son derece özgülleştirici bulduğum uzmanlaşmanın olmadığı bir durum.

Son olarak merak ediyorum: Şu an hangi kitap üzerine çalışıyorsunuz? Biraz da tarihi romanlarınızı özleyenler için soruyorum bu soruyu?

Daima aynı anda birkaç proje üzerinde çalışırım ve hangisinin diğerlerinden önce yayınlanacağını bilmem. Son haftalarda biri roman olmak üzere üç farklı fikir üzerinde çalışıyorum. (Romanın) Teması beni baştan çıkarıyor ama akıbetinin ne olacağını henüz bilmiyorum... (☺☺)

EMPEDOKLES'İN DOSTLARI

Amin Maalouf
ÇEV: Ali Bertay

YAPI KREDİ YAYINLARI 2021

EN GÜZEL UYKULARIN ALTINDA İSTİKBAL TECRÜBESİ VAR

Türkiye'nin İstikbal'i, dünyanın uyku mimarı olmamızın altında
yıllardır özenle tasarladığımız binlerce mutlu uyku yatıyor.
Uyku dendiğinde akla İstikbal geliyor.

MUM, ATEŞİ VE AKSİ: ALİ ŞERİATİ

Alev almış zihnin kıvılcım fikirlerine nasıl yetişsin kelimeler? Ancak küle dönünce dile düşer düşünceler. Peki ya alev almış gözler? Namlu gözler, tek bir bakışıyla dahi tetikler. Namlu gözlerin en namlısı Ali Şeriatî'yi de böyle yakıp yıkan bir nazar vardır. Louis Massignon'u, Şems'in Mevlana'yı çarptığı gibi kendisini çarpan bir yıldırım olarak tasvir eden Şeriatî, ayrıca "Onu görmemiş olsaydım ne yoksul bir ruhum ne vasat bir kafam ve ne sönük bir bakışım olacaktı" der.

-*Oi Va Voi'den "Refugee"* eşlik edebilir bu yazıya-

"Oturdum ve mum ışığının güzel cilvesine gözlerimi diktim. Yeryüzündeki hiç kimse masamın üzerindeki bu muma nasıl baktığını bilemez."

Alev almış metin

İnsan okurken alev alabilir mi? Satırlar yavaşça tutuşan bir kıvılcım gibi ruhu yakabilir mi? Ali Şeriatî'nin muma yazdığı bu satırları okurken nasıl tutuşmaz ki insan?

Sınıfta her zaman pencereden dışarı bakan, ders kitapları yerine gece yarılarında dek kitap okuyan genç Ali, Belçikalı sembolist yazar ve şair Maurice Maeterlinck'in "mumu söndürdüğümüz zaman alevi nereye gidiyor?" mısraının peşinde kendi tefekkür yolcuğunu başlatacağı. Ruhu, kendi değerler hiyerarşisinin zirvesine koyan, ruhsal aşka meyil ve düşünce üzerine şekillenen tefekkürünün mumla başlaması büyüldür. *Yalnızlık Sözleri*'nde "Ah! Benimle mum arasında ne büyük bir benzerlik var. Mum ben değil miyim?" cümlesinin geçtiği sayfalar onun muma dair sırrını ifşa eder niteliktedir.

Alev almış gözler

Alev almış zihnin kıvılcım fikirlerine nasıl yetişsin kelimeler? Ancak küle dönünce dile düşer düşünceler. Peki ya alev almış gözler? Üslubu dikkatimi çeken bir yazarda en merak ettiğim şey gözleri olur. Bir tür teyit etme refleksiyle gözleriyle yazısını; bakışıyla üslubunu eşleştiririm. Sonuç genelde nokta atışı olur. Zaten üslup, bir tür bakış değil midir? Gözler içinde en çok "namlu gözler" meylederim. Namlu gözler, tek bir bakışıyla dahi tetikler çünkü. İnsanın varlığına kıvılcım çoğu kez bir nazarla düştüğünü söyleyen şair haklı "Hep suç bende değil beni yakıp yıkan bir nazar vardır."

Namlu gözlerin en namlısı Ali Şeriatî'yi de böyle yakıp yıkan bir nazar vardır. Louis Massignon'u, Şems'in Mevlana'yı

çarptığı gibi kendisini çarpan bir yıldırım olarak tasvir eden Şeriatî, ayrıca "Onu görmemiş olsaydım ne yoksul bir ruhum ne vasat bir kafam ve ne sönük bir bakışım olacaktı." der. Böylelikle Şeriatî'ye bu denli tesir eden bu nazar bir Müslümana değil dindar bir Hristiyan'a ait olacaktı.

Tetikleyici insan

Ruhsal, zihinsel, kalbi çekicilik de var. Şahsiyeti, benliği çekici olanlar... Çekiciliğin bedene, beden diline indirgenmesi fahiş bir yanlıgı bu yüzden. Bazı düşünür, yazar ve kitaplara duyduğumuz dikkat; bu soyut çekiciliğin varlığının en büyük işareti.

Ve sürükleyici kitaplar gibi "sürükleyici insan" da var. Varlığının enerjisiyle varlığını tetikleyen, ruhunuza tesir eden, zihninizi tahrik eden, kalbinizin ritmini değiştiren insanlar.

Ali Şeriatî

Sürükleyici insanlar, yörüngelerine dahil olan yahut yaklaşan her insana muhakkak etki bırakırlar. Tıpkı ateş gibi dönüş-türücü bir karakteristik gösterirler. Bu yüzden hayranlık çoğunlukla da nefret uyandırır. Telkini “irade tahriki” olarak güzelleyen “sizi rahatsız etmeye geldim”i motto olarak seçen Ali Şeriatî’yi, sürükleyici insan daha güzel ifadesiyle “te-tikleyici insan” olarak tanımlamak mümkün. Namlu gözlere, bundan daha çok yakışacak bir tanım da yoktur herhalde.

İslami varoluşçuluk

Paris’te Sorbonne Üniversitesi’nde doktora yapan Ali Şeriatî’nin dönemin en moda felsefelerinden egzistansiyalizme olan alakası tesadüf değildir. Sartre gibi dönemin varoluşçularıyla bağ kuran Şeriatî, kendi doktrinini onlarınkiyle mukayese ederek incelikli bir ayrıma varır. Şeriatî, *Dua* kitabında yalnızlığın felsefe, sanat ve edebiyatın ruhu haline geldiğini söyleyerek Heidegger, Sartre, Jaspers, Beckett ve Erich Fromm gibi düşünürlerin yalnızlıktan bahsettiğini ama onlar gibi yalnızlık kelimesini seçmekle hata ettiğini söyler. Batılı Varoluşçuluk, hiççilik ve modern absürtlüğün kast ettiği yalnızlığın, kendi yalnızlığıyla örtüşmediğini fark ederek; Varoluşçuların başat kavramlarından olan “solitude”ye karşılık Ali Şeriatî kendi ontolojik yalnızlığını “ayrılık” kavramıyla isimlendirir.

Ali Şeriatî 20. yüzyılda bir Müslümanın soluduğu entelektüel atmosferin sosyalizm, varoluşçuluk ve İslam üçgeniyle sınırlı olduğunu ifade eder. Şeriatî “bütün doktrinlerin en değerlisi” diye övdüğü Varoluşçuluk için ise şöyle diyordu: “Egzistansiyalizm insan varlığına asalet vermenin başka bir türüdür.” Bu yüzyıla bu egzistansiyalist izahlar demode geliyor artık, insanlar gökyüzünde değil dokunulabilir gerçekler istiyor çünkü.

Doğu’nun Batılıya müdafaası

“Bir hakikati yok etmek istiyorsan; ona iyi saldırma, onu kötü savun” sözünü Şeriatî, hakikati ifade etmenin en iyi yöntemlerini bulmaya çalışır. Ali Şeriatî, tehlikeli zamanlar ve tekinsiz ortamlarda kendi hakikatini söyleme cüreti gösterir. Bunu yaparken her cenahtan gelecek olumsuz yakıştırmaların riskini de göze alarak, fikri radikalliğini ilan etmiş olur. Örneğin, *Fatıma Fatımadır* kitabında kadının “cazibesi ölçüsünde alınıp satılan ekonomik bir meta” konumunda olduğunu ve kapitalizmin kadını kendi işine yarayacak şekilde dizayn ettiğini ifade eder.

Şeriatî en şiddetli mukayeselerini Doğu ve Batı üzerine yapar. Bu mukayeseler onda ilham verici bir karakteristik gösterir. Büyük olasılıkla “Bacon’un Dört İdolü”nden esinlendiği İnsanın Dört Zindanı’nı ortaya koyar. Bacon’ın Soy (Tribus), Mağara (Species), Çarşı-Pazar (Fori), Tiyatro (Theatre) idolleri; Ali Şeriatî’de Natüralizm, Historizm, Sosyolojizm, İnsanın Kendi Zindanı olarak karşılığını bulur. Şeriatî bu mukayeselerde çoğunlukla Doğu’yu müdafa eden bir tutumdur. Şeriatî, *İbrahim’le Buluşma* kitabında Fransız filozoflarından Ernest Renan’dan bir söz nakleder: “Dünyada Avrupalılar yönetmek için Doğulular çalışmak için yaratılmışlardır. Bundan dolayı Tanrı onların ırkını daha çok ve daha doğurgan yapmıştır. Çünkü çok ameleye ihtiyaç vardır.” Benzer şekilde Şeriatî, Sordel diyalektiğinin çirkin-

liğini okuruna ifşa eder: “Batılı, doğulunun kültür, tarih ve şahsiyetini yadsımalıdır. Batılı öyle bir şey yapmalıdır ki, doğulu kendisinin olumsuz olduğuna, kendisinin ikinci sınıf, batılınınca birinci sınıf olduğuna inansın”

Senin İsmail’in kim?

Heraklitos’un “İnsanın karakteri kaderidir” sözü sıkı bir mukayese yaptırıyor. İnsanlar kaderlerini karakterlerine göre mi yaşarlar? Yoksa kaderlerine göre mi karakterleri şekillenir? Bu soruya cevap verme tercihimiz bile karakterimizi ifşa eder aslında. Şeriatî’nin yalnızca 44 yıl süren yaşamı bu soruya en güzel cevabı verir gibidir. Kısa yaşamına büyük bir külliyat sığdıran Şeriatî, kitaplarında tıpkı bir doktor gibi reçete sunar okuruna: İnsanın *Dört Zindanı* (Tespit), *Kendini Devrimci Yetiştirmek* (Teshis), *Öze Dönüş* (Tedavi)

Kierkegaard’in *Korku ve Titreme*’si gibi iyi bir şerh olan *Hac* kitabında Şeriatî; rahatsız eden bir soru sorar yine: “Senin İsmail’in Kim? Ancak sen bilebilirsin, başkası değil. Belki eşin, işin, yeteneğin, gücün, cinsiyetin, statün vs. Ne olduğunu bilmiyorum, ama İbrahim’in İsmail’i sevdiği kadar sevdiğin bir şey olmalı.” *Şeriatî*, insanı hakikati bilmekten ve duymaktan alıkoyan, özgürlüğünden çalan, görevlerini yerine getirmeyi engelleyen ve insanın sorumluluk kabul etmektense meşrulaştırır sebepler üreten her şeyi İsmail’in işaretlerinden sayar.

Kalbimin kabri

Okurun yazarını seçişi gibi tıpkı yazar da seçer okurunu. Aşk, her tezatlığa ve mümkümsüzlüğe misafir olduğu gibi yazar ve okur ilişkisine de sirayet eder. Yaşamayan bir yazara aşık olunca; okunmamış her kitabını, açılmamış bir mektubun heyecanıyla tutar okurun elleri. Yaşamayan bir yazarı sevmek, gerçeküstü bir etki yaratır. Her şey tuhaf rastlantılarla muştulanır. İnsan bir şeyi çok fazla sevince sevgisine karşılık olarak Rastlantılar Nişanı bahşedilir ona sanki. Bu fikrin sahibi bu yüzden kabir ve kalbi benzetir birbirine. Kalplerin de kabri olurmuş çünkü: Şam’da bir cami: Seyyide Zeyneb Camii. 1990’da açılmış. Meğer kalbinde Zeyneb bint Ali ve Ali Şeriatî’yi saklıyormuş.

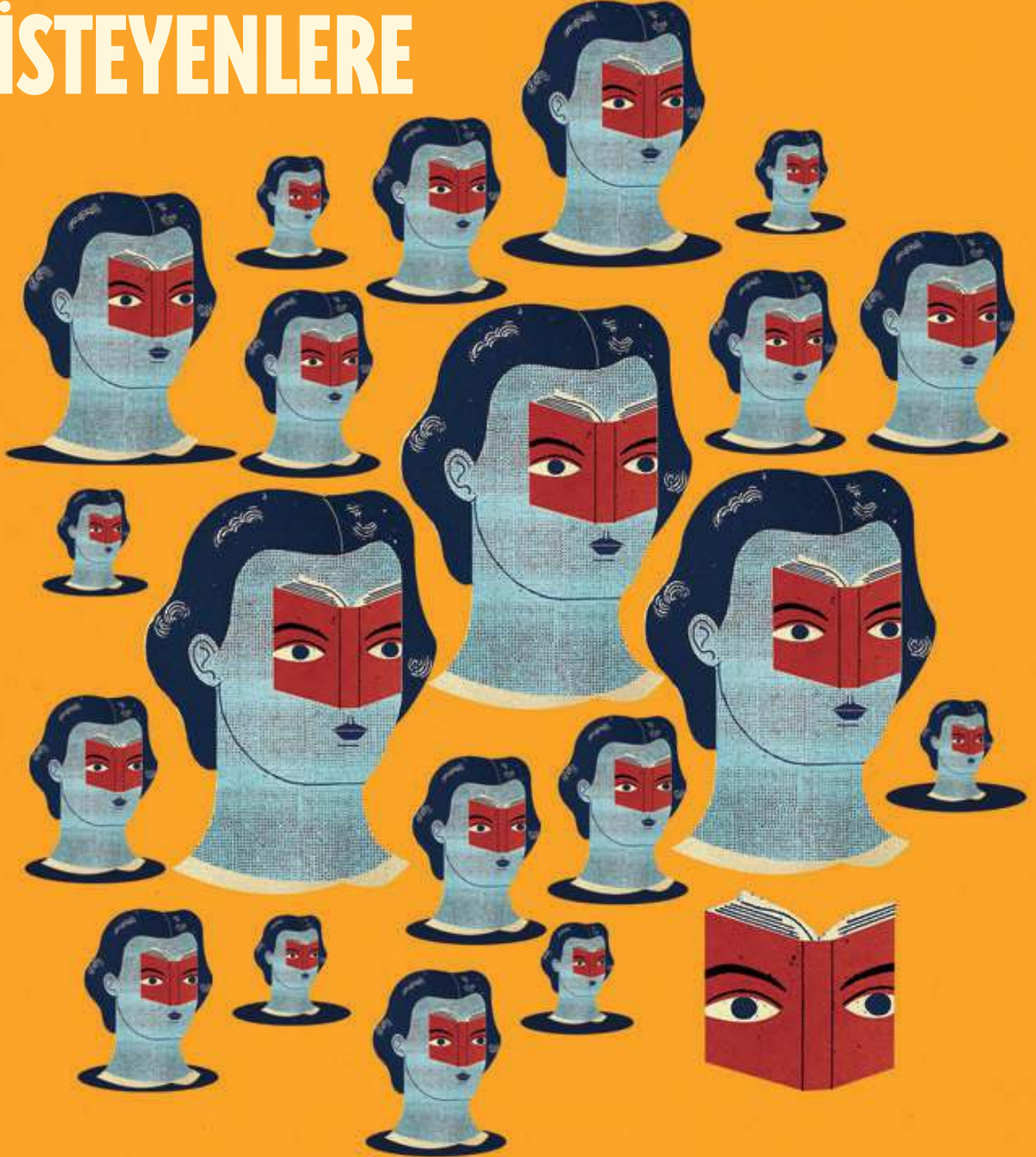
Yalnız yaşamız değil, aklımız da gencecikken aklımızı reşit kılan kitaplar ve o kitapların yazarı vardır. Yalnız o kitapların yazarı değil, gözleriyle irşat eden, acıyan akılların mürşidi vardır. O’ydu. Benimki O’ydu. Şeriatî, ruhunu ateşe veren gözler için “Onu görmemiş olsaydım ne sönük bir bakışım olacaktı” demişti. Kendi bakışının kimlerin ruhunu ateşe verdiğini bilmeyecek. Ne hazin. (•••)

Kaynakça

- Ahiskalı, M. M. (2019). *Bir Kültür Gerillası: Fecr Yayinevi*.
Rahnema, A. (2016). *Ali Şeriatî Bir Müslüman Ütopistin Siyasi Biyografisi: Kapı Yayınları*.
Şeriatî, A. (2013). *İbrahim’le Buluşma: Fecr Yayınları*.
Şeriatî, A. (2015). *Kendini Devrimci Yetiştirmek: Fecr Yayınları*.
Şeriatî, A. (tarih yok). *Dua: Fecr Yayınları*.

DOSYA

ROMAN YAZMAK İSTEYENLERE

YİRMİ TAVSİYE

Her roman yazarı, yazdığı tür ile ilgili verilmiş eserleri okumalı. Romanı sanat yapan unsurlar nelerdir sorusunun peşine düşmeli. Kuram kitapları ve bazı yazarların edebiyat derslerinin yer aldığı kitaplar, romancının arayışında yol gösterecektir. Nabokov'un, Cortazar'ın, Pospelov'un, Borges'in edebiyat dersleri aynı zamanda onları başarılı kılan unsurları, çalışma alışkanlıklarını, kırgınlıklarını da açığa çıkarıyor. Seni etkileyen yerli ve yabancı roman yazarları ile yapılmış röportajları oku! Bu sana yalnız olmadığını aynı dertlerden mustarip başka yazarlar olduğunu fısıldar.

AYŞEGÜL GENÇ

1. Söze itimadın tam mı?

Söz hazinedir. Eskiden ders anlatılacak meclislere, talebeler erkenden gider, kirliyse süpürür, eğrilik varsa düzeltir, mualimin elini koyacağı yerde kıymık var mı diye kendi elleri ile yoklarmış. Amaçları mekânı bir insandan ziyade “söz”e hazır etmeye çalışmaktır. Söze hürmet ederler. Yine eskiden bir yabancı geldiğinde köy ahalisi o kişiyi kendi evlerinde ağırlamak için yarışlarmış. Çünkü misafire hürmet, söze hürmettir. Dışından tırnağından sıyrıp neyi varsa misafirin değil sözün önüne koyar ev sahibi. Sözden ümitlerini kesmemişlerdi çünkü. Sen de kesme! Dünya enkaza dönüşse bile söz bizim hazinemizdir. Söz, içinde güzelliğe çağırın bir tohum barındırır. Sözden umudunu kesen nasihatten, çağrıdan, davetten, insandan umudunu kesmiş demektir. Gidişattan razı olmamayı, gelecek olanın güzelliğini göstererek ortaya koyan, en etkili yöntemdir; söz. Sözden umudunu kesme! Söz uçarsa sen de uç, yazı kalırsa sen de kal.

2. Derdin var mı?

İyiliği sakın yerinden etme! En büyük derdin bu olsun. İyi olmanın kıyıda olmakla eşdeğer görüldüğü bir çağda yaşıyoruz. Dürüst olduğum için kıyıdayım, torpil yaptırmadığım için listenin sonundayım, rüşvet yemediğim için taşrada kaldım diyorlar. İyiliği değersizleştirip, kötülüğü hoş göstererek yeni merkezler sunuyor sistemler. İyi-kötü, masum-zalim, katil-maktul, haklı- haksız başkası tarafından belirlenen merkezlerle eşit uzaklıkta oluyor böylece. Oysa iyiliğin olduğu her yer merkezidir. Dürüstsen iyiliğin merkezindesindir demek gerekiyor. Merhametli isen merkezdesin. İyiyi, güzeli ve onun kaynağını başköşeye yerleştir ve bu zor yolda sanat ile ilerle! Her kıynın bir başköşesi, bir merkezi vardır, sanat devreye girdiğinde ise başköşenin bir kıyısı kalmaz.

3. Neden roman?

Romanın esnek dokusu onu diğer sanat dallarından ayırır, şiirde ve öyküdeki rafinelik, haslık, sıklık onları sanata daha yakın bir yerde konumlandırıyor gibi görünse de romanın çok yönlü düşünmeye daha yatkın bir yapısı vardır. Üstten ve yukarıdan değil içeriden baktırır. “İçeri”yi her gün daha fazla kaybettiğimiz çağımızda bu bakış açısı manidardır. Kendimize ait bir içimiz olmazsa, onu sarıp sarmalaya-

cak kelimelerimiz de olmaz. Bu açıdan roman yazmakla ve okumakla hayatımız değişmez ama gelişir.

Romancı kelimeleri kullanarak insan ruhunda küçük doku- nuşlar yapar. O saf noktayı arar. İnsanı irkiltecek noktaların peşine düşer. İnsanı ağlatmak da güldürmek de kızdırmak da kolaydır, acıklı ve komik pek çok roman yok satar bu yüzden. Ama bu okuyucunun/insanın zaaflarından yarar- lanmaktan başka neye yarar! Asıl mesele irkilmedir. İrkilme saflıktan kaynaklanır çünkü. Saf olan noktaya dokunmak insanı bir anlığına kendinden çıkarıp kendine getirir. Gitmek isterken kalmak zorunda oluşu ile yüzleştirir.

4. İlk romana dikkat et!

Genellikle ilk romanlar otobiyografik roman şeklinde gelişir. Bu cazip olsa da okuyucuyu hemen kavrarsa da “edebi değer” noktasında ilk romanlara temkinle yaklaşılmasına neden olur. Yazarın ilk eserinde kendisini yazması ve tüket- mesiyle ve ayrı bir eser verememesi ile çok karşılaşılır çün- kü. Yazı masasındaki acılarımız ve anılarımız bir çıkış noktası olduğu gibi bir bitiş noktası da olabilir. Acılarımız da anıla- rımız da üretimin kaynağıdır elbette. Ama “yalın” olarak romanda yer aldıklarında tüketilirler. Pek çok ilk romanın fazlaca mahrem olması, edebiyat ve kültür dünyasının ona temkinle bakışına yol açar. Temkin de bekleyişi doğurur. Bu; “yazar üretmeye devam edecek mi” sorusundan kaynakla- nan bekleyiştir.

5. Metninle konuştun mu?

Önce türü belirleyip sonra yazmak insanı sınırlıyor. Seni yaz- maya iten dert ne olmayı istiyor? Şiir mi, öykü mü, roman mı? Bırak, sakınmak isterse sakınsın, zorluğa talip olmak isterse talip olsun. Onu dinle. Yazının matematiği, romanın kazı alanı, öykünün parlama anı, şiirin yaydan çıktığı yer vs. tüm bu sözler yazarın vicdanı ile ilgili çoğu zaman. Uzun uzun yazıyorsun kısalt diyor kendince bir sebep sunuyor, kurgunun kendi içerisinde tutarlı olmasını bir vazife olarak dayatıyor, daha titiz olmanı bekliyor, bilgin eksik diyor, daha fazla içselleştir diyor. Tüm bunlar yazarın içi ile ilgili. İçini dinle! İçinden geçenler roman olmak istemiyorsa zorlama!

6. Telkin mi teklif mi?

Tuğlası düşmüş bir duvar var diyelim. Onu onarmak isteyen için farklı yollar vardır. Faydayı çokça gözeten yazarlar çelikten sağlam bir madde ile onarır, faydayı önemsemeyenler ise çer çöp ile tıkar boşluğu. Oysa duvara gerekli olan kendi cinsinden bir tuğladır. Hayatın içinde karşılaştığımız boşlukları sanat ile doldurmaya çalışmak bunu da fitratı bozmadan uyum içinde yapmaya çalışmak çok da kolay olmasa gerek. Yine de tercih senin! Elindeki o tek tuğla telkinden mi oluşacak tekliften mi?

7. Ustan var mı?

İnsan ideallerinin doğrultusunda tevazu ile biriktirir, sonra o birikimin içinden kibirle konuşur, bu en vahim olanıdır. Bu yüzden birikimlerimizden korkarız, başkasının birikimine değil kendi birikimine/yeteneğine güvenen herkesten korkarız, biriktirdiğimiz şeyin bizi eksiltmesinden korkarız. Bu yüzden başka birikimlere çıracak olmadan, bizi diğer sanatçılardan ayıracak bir birikime sahip olmadan yazmanın risklerini aklının bir kenarına ıliştir. Bol bol oku, işinin ehli olanların takipçisi ol!

8. Yeniliklere açık mısın?

“Hayatım roman” klişesinden uzaklaş. Roman artık çok farklı noktaları yokluyor. Metinlerarasılık, üstkurmaca, parodi, pastiş, bilinçakışı gibi son dönem romanın revaçta olan yön-temleri bile romancının daha yeniyi daha farklıyı aramasına engel değil. Çünkü post modern romanın en büyük özelliği “bilme”ye dayalı olması iken, artık yazarlar bilme ile ne yapabilirimin cevabını aramayı bırakıyor, olmaya dayalı yolları yokluyor romancılar.

9. Kurmaca antlaşması nedir?

Özellikle türlere yabancı bir okuyucu için kurgu ve gerçeklik ayrımı içinden çıkılmaz hale gelir. Yazarın her yazdığını yaşadığını düşünür. Bazı yeni yazarlar da sadece yaşanılanı yazmak zorundaymış gibi hisseder. Oysa yazar anlattığının kurgu olduğunu biliyorsa, okuyan da okuduklarının kurgu olduğunu biliyorsa bu bir kandırmaca değil karşılıklı anlaşmadır. Umberto Eco buna kurmaca antlaşması der.

10. Neden kurgu?

Kurgulanmış bir eserde fırça yalan olsa da fırçanın dokunduğu saf noktalar dalgalar halinde genişleyecektir. Bu da bize kurmaca antlaşmasının karşılıklı inanma üzerine değil, sadece “bilme” üzerine olduğunu fısıldar. İnsan romanın kurgu olduğunu her zaman bilecek, ama ona inanmaktan kendisini alamayacaktır.

Kurgu, hayatın içinde başka bir hayat oluşturmaktır. Başlangıçlar ve bitişler sunar. Bazen de biten başlayan, başlayan biten olabilir. Çünkü tek bir başlangıç ve bitiş ile sınırlanmaz insan. İnsan sürekli yeniden başlayabilir. Bitirip başlayabilir, bitirmeden başlayabilir. Kurgu bunları hatırlatır. İnsanın

kendisi ile karşılaşır kendisi ile yürüdüğü anlarda roman kurgu olmaktan çıkar. İnsanın kendisi ile karşılaşması demek aslında insanın kendi saf hali ile karşılaşması demektir.

11. Ev ödevin nedir? Kuramlar, terimler, kavramlar hakkında ne biliyorsun?

Her roman yazarı, yazdığı tür ile ilgili verilmiş eserleri okumalı. Romanı sanat yapan unsurlar nelerdir sorusunun peşine düşmeli. Kuram kitapları ve bazı yazarların edebiyat derslerinin yer aldığı kitaplar, romancının arayışında yol gösterecektir. Nabokov’un, Cortazar’ın, Pospelov’un, Borges’in edebiyat dersleri aynı zamanda onları başarılı kılan unsurları, çalışma alışkanlıklarını, kırgınlıklarını da açığa çıkarıyor. Seni etkileyen yerli ve yabancı roman yazarları ile yapılmış röportajları oku! Bu sana yalnız olmadığını aynı dertlerden mustarip başka yazarlar olduğunu fısıldar.

12. Anlatım tekniklerine dikkat et!

Düşünce akımları, felsefi yaklaşımlar, ideolojiler, psikoloji sahasındaki gelişmeler, savaşlar vs. anlatım şekillerini etkilemiştir. Anlatının açık, yalın, karmaşık, sembolik, ironik oluşu insanın içinden geçtiği dönemle ve iç dünyası ile ilişkili olsa da seçim yaparak yazmak ile kaçınılmaz olan ile yazmak arasında çok fark vardır. Baskı rejimlerinde dolaylı anlatım bir seçim değil, sonuç olur.

Yine misal romanda ben dilini kullanmak kurgudaki pek çok ayrıntının üzerinize yapışması demektir. Yazar kendinden mi bahsediyor başkasından mı ikilemi ile beraber ilerler okuyucu. Romandaki tüm karakterleri ben dili ile konuştu-rarak, hiçbir ben değilim mesajını vermeye çalışmak da bu kaygının bir sonucudur.

13. Yerli ve yabancı yazarları nasıl okumalı?

Batılı bakış açısı ve batılı zihin dünyası ile zaten batıdan gelen bir tür olan romanı yazınca geriye Türk romanına dair ne kalır? Asıl kafa yormamız gereken soru budur. Bize dair bir romandan bahsetmek için, tekniğin ve içeriğin bizim hassasiyetimiz ve farklı bakış açımız ile yeniden kodlanması gerekir. Minyatür sanatını diğer görsel sanatlardan ayıran, sanatçıyı yeni bir teknik arayışına iten o şey nedir? Bu sorunun cevabı tüm sanat eserlerini bizim diyebileceğimiz bir alana taşır. Bazı yazarlar romanı *Don Kişot* ile başlatırlar, sen mesnevileri ve halk hikâyelerini de yanına ekler!

14. Anlatıcı nedir?

Gerard Genette anlatıcının dört işlevinin olduğunu söyler: yönetme işlevi (düzen ondan sorulur), tanıklık işlevi (olaylara tanıklık), ideolojik işlev (yorumlar) ve iletişim işlevi (okur ile bağ kurar), bunlar temeldir der. Diğer yandan bu özelliklere sahip bir anlatıcının anlattıklarının sanatsal bir değerinin olması gerekir. Yoksa herkes anlatır. Anlatmak bir ihtiyaçtır çünkü. “Nasıl anlatmalı” sorusuna verdiğimiz cevap ile diğerlerinden ayrılırız. İlahi anlatıcı, gözlemci anlatıcı, ben

William Faulkner

Julio Cortázar

anlatıcı, çoğul anlatıcı, iç konuşmalar şeklindeki anlatım, hep bu kaygılarla ortaya çıkmıştır.

15. Karakter nasıl oluşturulur?

Romanda karakter oluşturmak bir düğümü çözmek demektir. Çünkü roman “bişeyin sanatı” olarak anılır. Bir kimlik oluştururken bir insanı her yönü ile öncelemek ve eserin merkezine görülen ve görülmeyen yönleri ile birlikte derinlemesine yerleştirmek emek ister. Hem toplumsal hem bireysel sorgulamaları yapmak, durumu, sorunu, beklentiği bir insan(lar) üzerinden göstermek roman sanatının en belirgin özelliğidir. Bugün diğer insanlardan farklı “tipler” oluşturmak veya üstün “kahraman” insanı anlatmak geride kalmıştır, sıradanın içinde sıradan olmayı işaret etmek romancının üzerine aldığı bir vazifedir, bu vazifeye sen de hazır mısın? Beşerin tekrarı olsa da insanın tekrarı yoktur demek tam da bizim mevzumuzun ta kendisidir.

16. Mekân, olay, zaman!

Kapitalizm yalnızlığa bir paradoks ekliyor. Hem farklı mekânlar sunuyor, hem de insanı yalnızlaştırdığı için her mekânı aynılaştırıyor. Yalnızlığın güzel tarafı kalmıyor böylece. Mekân aynılaşırsa ayrıntılar silikleşir. Pürüzsüz ve sınırsız bir zemin oluşur. Bu bir özgürlük hissi verir ama zamanla kaybolma hissi daha yoğun hissedilir. İnsan sınırsızlığı pürüzsüzlüğü yadırgar. Roman yazarı burada devreye girer. Çölde bir ağaç, denizde bir kayalık göstermek ile bir mekânı ayrıntılı anlatıp hissettirmek aynı değerde olmaya başlar.

Düz de anlatabiliriz. Sıradanlığa kuşku ile bakmasak evet düz de anlatabiliriz. Olaylar bir yakınlık veya bir uzaklık etkisi oluştursun, hızın beraberinde getirdiği körlüğe karşı yolun varlığını kurcalasın diye de kullanılır. Lakin buna rağmen uzaktakiler uzak oldukları için yakındakiler yakın oldukları için mesafeyi umursamayabilirler. Biz yine de deneriz. Yolcuya yolu ve menzili idrak ettirsek onu hız körü olmaktan kurtarırız.

Bugünde bir geçmiş oluşturmak, gelecekte bir bugün oluşturmak, bugünde bir gelecek yahut geçmişte bir bugün oluşturmak romancıya da okura da zaman içinde zaman armağan eder. Bunu değerlendir!

17. Konu nedir, malzeme nasıl toplanır?

İnsanlık tarihi boyunca insanı yoran konular bellidir. Faulkner bir röportajında söylenecek yeni bir şey yoktur, Shakespeare, Balzac, Homer hep aynı şeyler hakkında yazmışlardır ve bir iki bin yıl daha yaşasalar da yayıncıların başka bir yazara ihtiyacı olmazdı, der. Karacaoğlu ise “bir ayrılık, bir yoksulluk, bir ölüm” diyerek insana dair o listeyi vermiştir. Gerisi yazarın sanatına karşı sorumluluğudur.

Malzeme toplarken Batıdaki gibi “flâneur” ruhlı bir hayat sürmemiz mümkün mü bilmiyorum. Bakışını, mimiklerini, elini eteğini çekerek, kalabalığın içinden kalabalığa dokunmadan geçmek ve sadece veri toplamak, hikâye kovalamak mümkün müdür. Bizim kodlarımızda ağlayanın omzuna dokunmak, selam verip selam almak, düşeni kaldırmak, haksızlığa müdahale etmek vardır. O halde malzeme toplamak nesne toplamak değil, insanlarla ilişkilerden kalanları toplamaktır diyebiliriz.

18. Klişeleri aşacak mısın?

Romanın, bir sabah uyanarak başlıyorsa klişedir. Eğer roman karakterin bir böcek olarak uyanıyorsa (*Dönüşüm*, Kafka) değildir. Günlükler halinde yazmak klişedir. Eğer gelecekte yazılan bir günlük değilse (*Biz*, Zamyatin) veya geçmişte yazılan bir günlük değilse (*Gök Sancak*, Cahun) değildir.

Söz söyleme, kendini sanat ile ifade etme noktasında olan kişi ömrü boyunca diğer eserlere hep kuşku ile bakacaktır. Beğenememek, kusurlu görmek, eksik bulmak sizi en iyi olanı aramaya iter. Buna rağmen tam bir bulma hali de yoktur. Bulduğunuz kadarıyla, bulunduğunuz süre içerisinde, okurla buluşmak vardır. Mütevazılık da burada başlar.

İnsanı insan yapan değerler kaybolursa, kelimeler arasındaki mesafeler tüketilirse insanın dünyadaki düzeltici rolü de sorumluluğu da ortadan kaybolur. Dünya düz ve pürüzsüz olursa iyiye kötü, kötüye iyi denirse insan olmanın, bir kalp, bir vicdan taşımanın anlamı kalmaz. Kelimelere ihtiyaç kalmaz. Mana buharlaşır. En büyük sınır iyi ve kötü arasındaki sınırdır bu açıdan. Gerisi yazarın mizacına, değerlerine, çekincelerine göre değişir.

Yevgeni Zamyatin

19. Sınırların olmalı mı?

İyi ve kötü arasındaki mesafeyi yitiriyoruz. İyiliğin yüceliğine, kötülüğün çukurluğuna dair ayrımı gün geçtikçe kaybediyoruz. Değersizleştirilen iyilik ile övülen kötülük aynı hizaya geliyor. İnsanı insan yapan değerler kaybolursa, kelimeler arasındaki mesafeler tüketilirse insanın dünyadaki düzeltici rolü de sorumluluğu da ortadan kaybolur. Dünya düz ve pürüzsüz olursa iyiye kötü, kötüye iyi denirse insan olmanın, bir kalp, bir vicdan taşımanın anlamı kalmaz. Kelimelere ihtiyaç kalmaz. Mana buharlaşır. İnsan bir bedenden dolayı ile bir nesneden ibaret olur. En büyük sınır iyi ve kötü arasındaki sınırdır bu açıdan. Gerisi yazarın mizacına, değerlerine, çekincelerine göre değişir.

20. Sorumlusun!

Hem sanatına hem okura karşı!

Toplumsal eleştiri yapmak ya da sadece -o meşhur ifade ile- çiçek böcek edebiyatı yapmak bir tercihtir. İyi bir edebiyatçı

değilseniz her iki alanı da katledersiniz! Pedofiliyi, tecavüzü, şiddeti veya haksızlığı elbette anlatmak zorundayız lakin bunu nitelikli yapamazsanız özendirici teşvik edici olursunuz. İyi ve kötü arasındaki sınırı netleştirerek kötüden bahsedebilirsiniz. Bu bir sorumlu bakıştır çünkü. Ama sorumsuzca ve ağırlığı iyilik kefesine koymadan kötüden bahsedemeyiz. Edebiyat sorumsuzca davranılacak en son alandır özü itibarı ile. Çiçek böcek edebiyatını ise küçümsemek gerekir. Sohrab Sepehri'nin öyle şiirleri vardır ki çiçek böcek edebiyatı gibi görünür ama insan olmanın derinliklerine kadar uzanır.

Eskiler kelimeler arasındaki sıraya bile dikkat ederlermiş. Güzel bir çocuk gördüklerinde "güzelmış maşallah" yerine "maşallah güzelmış" derlermiş. Güzelmış'ten maşallah'a giden yolda nazara gelmesin çocuk diye. İki kelimenin yerini değiştirmek bile sonucu değiştirebilir diye. Böyle ince düşünceleri olan ecdadın torunlarıyız. Bu tür ince düşüncelerle elbette diğerlerinden farklı izler bırakırız. Sen de kendince izler bırakmaya hazır mısın? (•••)

VakıfBank Kùltür Yayınları'ndan yepyeni kitaplar, yepyeni dünyalar...

Okuyun #vebenzersiz olun.

vbky.com.tr

/vakifbankkulturyayinlari

/VakıfBank Kùltür Yayınları

/VakıfBankKY

/VakıfBank Kùltür Yayınları

Hobbit - J.R.R. Tolkien

- İlk kitabı 45 yaşında

- "Kayboldum ve bulunmak istiyorum"

- İlk romanı 71 yaşında

- "İnsanların insanları sevmek zorunluluğu yoktur"

- İlk romanı 40 yaşında

- "Büyümeye durunca ölmeye başlasınız. Bir bağımızın büyümesi hiç durmaz"

- İlk romanı 51 yaşında

- "Hiçbirin ortasında kaybolmamışım"

Postane - Charles Bukowski

- İlk romanı 66 yaşında

- Otobiyografik

- Pulitzer Ödülü

- "Kafama en büyük hazinemiz. Kimse benim müdahale edemeyeceği tek şey. Kafamın içindeler. Artık kimse geri alamaz"

Winesburg, Ohio - Sherwood Anderson

- Kitabı 44 yaşında yazdı

- "Hata yapmak hiçbir şey yapmaktan daha iyidir"

- Yazarlık kariyerine 47 yaşında başladı ve ilk romanı 51 yaşında yazdı

- Dünya hiçbir şeyin farkına varmadan giden, gelen, hareket eden, yemek yiyen, diğerlerini yönlendiren örgütlü bir haykellemeyle doludur

Siyah İnci - Anna Sewall

- İlk kitabı 58 yaşında

- Adını hacılardan alan Crusoe, İngiliz kolonyalizmine dönemin İngiliz toplumunun bakışını yansıtmaya bakımından değerlidir

- 51 yaşında yazmaya başladı

- "İnsanlar sanıyorlar ki, 'Ah! Bilmiyordum, kitabı bir niyetim yoktu,' deyince her şey yoluna gidiyor"

Robinson Crusoe - Daniel Defoe

- İlk kitabı 43 yaşında

- Gazete dağıtıcısı, yarı panti çalışan, boya fabrikası müdürü gibi birbirine benzemeyen işlerden sonra yazarlık kariyerine atıldı

- "Herhangi bir kişi bir gerçeği yüklediği, kendisine ait kıldığı ve hayatını o gerçeğe göre yaşamayı denediği anda o kişi groteskleşiyor, yüklediği gerçek de bir sahteliğe dönüşüyordu"

Küçük Ev - Laura Ingalls Wilder

- İlk kitabı 44 yaşında

- 1929'da başlayan Büyük Buhran'da bir petrol girişimindeki yönetici pozisyonundan kovulduktan sonra yazı kariyerine atıldı

- Polisiye roman türünün büyük dedelerinden

Büyük Uyku - Raymond Chandler

Drakula - Bram Stoker

- İlk romanı yazdığı 50 yaşındaydı

- Vampirler, zenginlikler, şatolarından çıkmamaları, güneş görmediklerinden soluk tenleri ve kan emicilikleri ile aristokrasi temsil ederler

- "Senin için acı bir dünya diyemiyorum, çünkü maalesef böyle bir şey mümkün değil"

Justine - Marquis de Sade

Son Samuray - Helen DeVitt

Watership Topu - Richard Adams

Rüzgârın Çılgılığı - Tony Hillerman

The Blessing Way - Tony Hillerman

- İlk kitabı 53 yaşında

- "... gitmekten nefret ediyorum. Geldiğini düşünene"

- İlk romanı 44 yaşında

- Bütün işlerini durdurup bir ay içinde yazdı

- İlk kitabı 45 yaşında (The Blessing Way - Türkiye'ye çevrilmemiştir)

Büyük Sinan'ın 17 yıllık askeri kariyerinin atanması ertesinde ölümsüz eserler ve tahsildarlığından emekli olduktan sonra onu ressamlık kariyeri inşa etmesine; ilk sinema filmografisiyle bugün burjuva ahlaki üzerine haklı bir ün kazanan Michael Haneke'ye kapalı modern toplumun, modernitenin bir yansıması edebilmenin yolunu uzmanlaşmaya sevilmiş yığınları içinde yatay hareket karşısında dik ve ödüllendirmekte bulunduğu da bir gerçek. Suyunda verimliliği artırsa da günümüzün bir atmosferi oluşturdu ve bireyi verimli çalışmaya zorlayan yan duvarlar örmeye kalktı. Bu geç yine de yaş ilerledikçe bir kesifleşmeden de başına hükmünün gerilediği günümüzde karşısında -Bergsoncu bir sezginin fonksiyonlarından belirlenmeye başladılar. Disiplin rotalarından sapmalarına, ray değiştirmeye başlamaya başladı. Sabit fikir'de bu ayın do oluncu, bu tavsiyelerin hedef kitlesini ge değiştirerek - başlayan büyük yazarları t Geç başlayan büyükler liste bir kurgu-dışı ek b

Büyük Başlangıçlar: Her Şey için Geç Değil

Henri Rousseau'nun 49 yaşında başmimarlık görevine başlamasından; Henri Rousseau'nun vergi modern resmin babaları arasına sokacak bir filmi 47 yaşında çekip üstüne oluşturduğu düşünen en etkili yönetmenlerden biri olarak tarihe yazılan bir müthiş geç kariyerlerle dolu. Ancak bu ürün olarak biriken bilgi dağları ile baş seviye apoletler takmakta araması ve veri kariyer yollarını olumlamakta, teşvik etmekte. Bu sistem-içi çözümler araçsal aklın dümen reyini sarıp sarmayan daimi bir geç kalmışlık ildiği süre boyunca aynı hat üzerinde tutmaya geç kalmışlık endişesinin pek yaşı da yok, ancak söz edilebilir. Şimdi şimdi, modernitenin tek e, bilmek karşısına farkındalık ve uzmanlık olarak- bilgelik yeniden karşı ağırlıklar olarak inter-arası bakışın yükselmesi ile de bireylerin her birine bir nebze olsun daha uygun bir ortam sağlama konusu "roman yazmak için tavsiyeler" genişletmek adına, yazarlık üzerine biraz geç - hat topladığımız bir Kararsız Okur kurguladık. sinini, yazarlık üzerine düşünen ölümle destekledik.

Hikaye demirine
yokken ağmak için,
bir 2 lyy klayuzu

Yazarlık yazarlık demektir

- Editör: Hakan Bıçkıcı

Dümeni Yazarlığa
Kırmak -
Ursula Le Guin

Yaratma Cesareti -
Rollo May

Yazar Olabilir
miyim? -
Semih Gümüş

Tuhaf Kurgu Yazmak
Üzerine Notlar -
H.P. Lovecraft

Uydurmanın İncelikleri:
Kurnaca Üzerine
Kişisel Yaklaşımlar
Kolonel

Buyubosumuz:
Yazarlık Üzerine
Düşünceler -
Murat Gülsoy

Gölgeleri
Sahiplenen Kadın -
Paula Gunn Allen

Virginia Woolf'tan
Yazarlık Dersleri -
Daniel Jones

- Serinin ilk kitabını 43
yaşındayken yayınladı; kendine
yayına bulamadığı için tüm
masrafları üstlenmek zorunda
kaldı.

- "...akvaryumda yaşadığı sürece,
başını günde yüz kez cama
garpacak, gene de hep camı su
sanaok olan, belleksiz,
düşüncesiz bir balıktır."

Aşkın Bedeli -
George Eliot

Kayıp Zamanın
İzinde -
Marcel Proust

- İlk kitabını 44 yaşında yazdı.

- İlk kitabı 43 yaşında
- "Dilleri silah gibi hazırda, zayıf
insanların elinde kulan son silah
lafıydı."

Tannya Bakıyorlardı -
Zora Neale Hurston

- İlk kitabı 40 yaşında
- "Tüm olası umutları, tüm olası
sabrımları beslemeliyim."

- İlk kitabı 41 yaşında
- "Beni dğandan yağdıranlara
söyleyecek sözüm yok,
zaten dğanda kalmaları
yeterli onları."

Tom Sawyer'in
Maceraları -
Mark Twain

- İlk romanını 40 yaşında yazdı.
(La pista de hielo -
Buz Pistesi Pisti)
- "Komedi gibi başlayan her şey
korku filmine dönüşmek son
buluyor"

Vahşi Hafiyeler -
Roberto Bolaño

- İlk kitabı 40 yaşında
- "...kaosun tam ortasındayız;
"O zaman artık bir şeyler değişmek
zorunda."

Kafes -
Josh Maleman

Kafesteki Kuş Neden
Sakar, Bilirim -
Maya Angelou

- İlk kitabı 41 yaşında
- "Kuş, cenneti olduğu için değil, parkı
olduğu için özer..."

- İlk romanı 52 yaşında
- İlk tartışılan eserinde kolonyal
Afrika üzerine.

Bella -
Stella Acıman

Görünmeyen Adam -
Ralph Ellison

- İlk kitabı 40 yaşında
- "Hayır, dinle. Kalbinin ateşi nasıl
inanyorsa sio de öyle inanyor o.
Kökleri ve pragmatiklere aynı
gökde öğretilen o büyük yanlış
hikmeti: Beyazların halde olduğuna
inanyor."

MOĞOL KURDU: BİR CANI BU KADAR MI GÜZEL ANLATILIR?

Tarihi romanlar arasında bugüne dek *Moğol Kurdu*'ndan daha iyisine rastlamadım. Borçu, romanın hem anlatıcısı hem de Temuçin'e refakat eden ikinci büyük kahramanı. Homeric, kimi zaman Doğulu bir şövalye kimi zaman da feleğin her türlü çemberinden geçmiş bir bilge gibi konuşturuyor Borçu'yu. Temuçin'le eniştesi olacak kadar yakınlaşan adamımız, yarım asrı aşan bir cihangirliğe de tanıklık ediyor böylelikle.

Yazının başlığı da methiye cephesini epeyce açığa çıkarıyor ama en sonda ulaşmam gereken yargıyı en başa taşıyarak atayım ilk adımı: Türkçe yazılan ya da Türkçeye çevrilen kalburüstü bütün tarihî romanları okuduğunu varsayan, kendisi de az çok ilgi görmüş hacimli üç örnekle bu alana katkıda bulunan biri olarak, bugüne dek *Moğol Kurdu*'ndan daha iyisine rastlamadım. Zorlasam, aynı kıratla en fazla bir iki roman daha koyabilirim yanına.

Kızgınlığımı da eklemeliyim bu kanaate. Cengiz Han mı olmalıydı yani, gözümde böyle bir pâyeye ulaşan bir eserin kahramanı? “Ah ulan Homeric!” dedim, birkaç kez içimden; “Yazacak başka adam mı bulamadın? Kısmet okunu eline alıp canı diye nitelenen birini mi aradın? Hadi onu seçtin, fakat el insaf; yüzlerce beldeyi mahveden, binlerce ocağı söndüren, yeryüzünü kana beleyen bu bozkır kurdunu bu kadar güzel anlatmak zorunda mıydın?”

Kitabın ilk baskıları yayınevi tarafından Anı Roman gibi ikili ve ilginç bir başlık altında sunulmuş. Üşenmeyip baktım; sonradan Romanlar kategorisine dâhil etmişler. Yazarı Homeric hakkında da fazla bir bilgiye sahip değiliz. Müstear elbette bu, asıl adı Frederic Dion. 1954 doğumlu yazar, ünü henüz yeteneğiyle örtüşmeyen yazarlara verilen Prix Medicis'i -yayımlandığı yıl- kazanan *Moğol Kurdu* dışında, aynı başarıyı yakalayamayan iki kitap daha yazmış.

Çok sayıda “kısım”dan müteşekkil üç ana bölüme ayrılıyor roman. Sonuna da kitap sayısı otuzu bile bulmayan bir Kaynakça, yirmi üç kelimelik bir Sözlük, tek sayfalık bir Soyağacı ve iki harita eklenmiş. Tarihî romanların çoğunda rastladığımız kusurlardan yakasını kurtaramamış olsa da nefis üslubu ve atmosfer kurmadaki yetkinliğiyle daha ilk

sayfalarda dikkatimizi celbeden roman, hacim olarak da tadında bırakılmış.

Yeryüzünü yutan kan

Borçu, romanın hem anlatıcısı hem de Temuçin'e refakat eden ikinci büyük kahramanı. Sondaki sözlüğün en başında yer alan anda kelimesiyle karşılanıyor ona yakınlığı; 1155 - 1227 yılları arasında yaşayan Cengiz Han'ın kan kardeşi yani. Gerçekte de öyle. *Moğol Kurdu*'nun 4 büyük generalinden biri bu adam. Ulan Batur'da heykelini dikmiş soydaşları. Çocuk sayılacak yaşlarda karşılaşır kan kardeşi olduğu Temuçin'i, çok yaşlanıp da iki ayağı birden çukura girmek üzereyken anlattırıyor ona Homeric.

Saf ve sadık Borçu, akranı / andası Temuçin'in, Cengiz Han'a nasıl dönüştüğünü hikâyeleştiriyor bir yönüyle. Yeri geldikçe; vahşet, iğrençlik ve edepsizlik içeren pasajlar, cümleler de üleştiriliyor sayfalara. Aralarında İbnü'l-Esir'in de bulunduğu pek çok tarihçinin “tarihte eşi benzeri görülmemiş bir bela” olarak nitelediği Moğol istilasının, dünyanın en azından yarısını ırkilden o meş'um ve menfur yayılışın zembereğini kuran adam sonuçta Temuçin. Şimdilerde, bazı kitap ve filmlerde daha çok dehasının, savaş stratejisiyle ilintilendirilen uygulamalarının, ailesine ve halkına bağlılığının altı çizilse de gövdesini tümüyle kan çanağına batıran ve bu kanın çoğaltılmasına, yeryüzünü yutmasına yol açan adam. Hem dâhi hem de canı.

Homeric, kimi zaman Doğulu bir şövalye kimi zaman da feleğin her türlü çemberinden geçmiş bir bilge gibi konuşturuyor Borçu'yu. Hem eli kanlanmış hem de dili ballanmış bir kahraman tavrasıyla söz alıyor adam romanda. Bu aktarım-

44 yaşındayken Cengiz unvanıyla gücünü pekiştiriyor, kardeşlerini ve oğullarını da bir ölüm makinesine dönüştürerek hiç durmadan yürüyor ve yeryüzünü kasıp kavuruyor. Güçsüzlerin, korkakların, kararsızların gözünün yaşına bakmıyor. Ortak bir dil kurması için bir Uygur bilgesini görevlendiriyor. Haberleşmede hız kazanmak için, her oba arasında 40 bin adımda bir nöbetçinin ve üç atın bulunmasını şart koşuyor.

da ilkeiliğe ve iğrençliğe çalışan detaylar bile edebî bir süsle arzı endam ediyor, alçaklık ve hayınlık dahi kan ve pislik içinde ışıldayan bir şiiriyet kazanıyor.

Mezarının nerede olduğu kimseye söylenmiyor

Uyanık, cesur ve konuşkan Borçu, bıyıkları terlemeye koyulmuş bir veletken, bir at hırsızlığı sayesinde tanışıyor Temuçin'le. Babasına ait araziye giren ve sekiz at süren dört adam görüp görmediğini soran genç başbuğ adayına, hırsızları bulması için izcilik yapmayı öneriyor: "İkimizin başından da aynı sayıda, on altı bahar geçmişti; ancak karşı karşıya kaldığı tehlikelerden midir bilmem, benden çok daha olgun görünüyordu. Gökten düşmüş bir kaya gibi, yoğun, güçlü, ateş gibi ve korkusuzdu. En ufak hareketinde bile büyük yırtıcıların yumuşaklığı görülüyordu. Hiç öylesine bir güç ve kudret gösterisine tanık olmamıştım..."

İki cengâver çocuk; uykuya dalan hırsızları gafil avlıyorlar; oklayarak, kafalarını taşla ezerek, gırtlaklarını keserek dördünün de hakkından geliyorlar. İşte o gün yolları keşiyor, kaderleri birbirine bağlanıyor. Temuçin'le eniştesi olacak kadar yakınlaşan adamımız, yarım asrı aşan bir cihangirliğe de tanıklık ediyor böylelikle.

Çocukluğunda, han babasının ölümünden sonra büyük acılar çekiyor Temuçin. Yakından uzağa doğru bütün hasımlarına, rakiplerine, düşmanlarına kan kusturuyor günün gelince. "Öldürmeyen acı, güçlendirir." sözünün timsali oluyor. 400 Moğol kabilesini bir araya getirdikten sonra, bir zamanlar çok yararını görse de kendisiyle aşık atmaya kalktığı için canını sıkkan Camuka'nın da işini bitiriyor. 1240'ta 44 yaşındayken Cengiz unvanıyla gücünü pekiştiriyor, kardeşlerini ve oğullarını da bir ölüm makinesine dönüştürerek hiç durmadan yürüyor ve yeryüzünü kasıp kavuruyor. Güçsüzlerin, korkakların, yakınların, kararsızların gözünün yaşına bakmıyor. Vakti zamanında töre ve merhamet bilmeyen yırtıcıların ısırıklarıyla yaralandığı için, gücü ele geçirdiğinde, dişine kan değmiş bir kurdun öfkesiyle, sadece kurtluk taslayanlarını değil kuzuların otladığı güzelim bahçeleri de tarumar ediyor. Kendisi bakirelerin koynundan çıkmıyor fakat onlara el uzatan herkesi gözünü kırpmadan toprağa katıveriyor. At hırsızlarına asla merhameti yok. Ortak bir dil kurması için bir Uygur bilgesini görevlendiriyor. Haberleşmede hız kazanmak için, her oba arasında 40 bin adımda bir nöbetçinin ve üç atın bulunmasını şart koşuyor. Bu arada, can düşmanı Merkitlerin kökünün kazınması görevini

de Borçu'ya veriyor. Kulan adlı bir Merkit prensesi yüzünden kan kardeşleriyle arası açılıyor. Bu kriz, ciddi bir dönemec hâline getiriliyor romanda. Bir süre sonra ölümle tehdit edilen Borçu, kağanını terk ediyor. Geçtiği her yerde; yıkılmış kaleler ve kellelerden yapılmış tepecikler bırakan, bazı beldelerde intikam hırsıyla kedi ve köpekleri bile boğazlayan Moğol Kurdu, İran tarafına doğru sefere çıktığı sırada atından düşerek hastalanıyor. Epeydir uzak kaldığı Borçu, "atalarının öcünü alan, oğullarının geleceğini aydınlatan" Kağan'ın yanına çağırılıyor.

Dört veliahdin en büyüğü Cuci'nin ölümünden fazlasıyla etkilenen, hep mucizevi bir ölümsüzlük ummasına rağmen son birkaç yılını ağır ve sızıyla geçiren Cengiz, en son kuşatıldığı yer olan Erikaya'nın düştüğünü öğrenmeden gözlerini yumuyor. Ölümü, cenazesi Moğolistan'a ulaşana dek gizli tutuluyor. Öte dünyada Kağan'a hizmet etme onurunu yaşamaları için dönüş yolu üzerindeki bütün tanıklar hatta ordunun saflarına uzaktan bakan garibanlar bile kılıçtan geçiriliyor. Ölmeden önce; ikisinin de sevgilisi olan, aralarının açılmasına yol açan Kulan'ı, kan kardeşi Borçu'ya bıraktığını bildiriyor. Mezarının nerede olduğu kimseye söylenmiyor, o mezar için çalışan köleler de katlediliyor çünkü. O yeri bilen Borçu, ölümün nefesini ensesinde hissettiğinde kendisi de hazırlanıyor. Andasının mezarında onu bir bekleyen var: "Oydu, Mavi Göl'de üzerine okumu salamadığım, daha sonra Kağan'ın yanında tekrar gördüğüm, yarasını yalayan kurt. Sadece postunun renkleri değişmişti. Bin yaşında olmalıydı, elbiselerimi çıkarma zamanının geldiğini anladım."

Sevgili de orada! Borçu, ömrünün sonunda da olsa Kulan'a kavuşarak muradına eriyor. Bu an, çoktan yerin altını boylamış kan kardeşinin de katılımıyla, barış içinde bir bütünlüğe kavuştukları özge bir zaman dilimine dönüşüyor. Belki de "Kim kazandı, kim daha önemli?" diye soruyor Homeric; sabırlı bir son gülen kılığına soktuğu, hem aşta hem de kavgada kazandığı, bir anlatan olmasa kahramanın esamisi mi okunur diyerek onurlandırdığı Borçu'nun elini havaya kaldırarak. (•••)

MOĞOL KURDU

Homeric

CEV: Ali Cevat Akkoyunlu

DOĞAN KİTAP

GÜNCEL

DUYGU KARŞLI
karslduygu@gmail.com

BAŞKALARINA TANIDIK KENDİNE YABANCI

İzlen: Yüstra Karasahin

Pirandello'nun son romanı *Biri Hiçbiri Binlercesi* otobiyografik öğelerden nasibini alır. Başkarakter Vitangelo Moscardo, onun gibi babadan zengin bir bankerdir. Karısının burnuyla ilgili gerçeği söylediği günden sonra ilk şoku atlatan Moscardo kendi bedeninden başlayarak çevresini, geçmişini, bütün yaşamını gözden geçirmeye başlar. Düşünceler bedenden ayrı bir varoluşa mı sahiptir? Saçları uzun, gözleri farklı bir renk olsa da aynı kişi olur mu? 20. yüzyılın önemli felsefi meseleleri Moscardo karakteri ile önümüze serilmektedir.

İtalyan edebiyatının Nobel Ödüllü yazarı Luigi Pirandello, yazın hayatına kısa hikâye ve romanla başlar, ancak oyun yazarlığı ile ün kazanır. Kurduğu tiyatro topluluğu Teatro d'Arte için yazdığı oyunlarla "yazar tiyatrosu" olgusunun önemli bir temsilcisi haline gelir. Varlıklı bir aileden gelen Pirandello, genç yaşında evlenir ve iki çocuk sahibi olur. Maddi kaygılardan uzak yaşamı, babasının işlerinin bozulmasıyla değişir. Ailenin yaşadığı iflas felaketi üzerine karısı felç geçirir, kendisi de psikolojik buhrana girer. Yaşadığı bütün sıkıntılar eserlerine yansır.

Kendisine dair hiçbir fikri yok

Pirandello'nun roman türünde yazdığı son ve en önemli kitabı *Biri Hiçbiri Binlercesi* de otobiyografik öğelerden nasibini alır. Kitabın başkarakter Vitangelo Moscardo, Pirandello gibi babadan zengin, yirmi sekiz yaşında bir bankerdir. Babasının ölümünden sonra işlerin başına geçer. Çalışmayı pek sevmez, her şeyi kadim yardımcılarını idare eder. Pirandello gibi babasının ısrarıyla genç yaşta evlenir, çocuğu yoktur. Moscardo'nun buraya kadar sıradan gibi görünen

yaşamı, yine sıradan bir günde, karısının eğlence amaçlı sorduğu bir soruyla altüst olur: Ne yapıyorsun? Sağa doğru çarpık burnuna mı bakıyorsun? Moscardo soruyla afallar, kendine dair bilmediği bir gerçekle karşı karşıyadır. “Yirmi sekiz yaşındaydım, o güne dek de burnumu, güzel değilse bile, bedenimin başka yanları gibi çok düzgün sanıyordum. Bu yüzden de bir beden kusuru olmayan herkesin kabul ettiği şeyi kabul etmek kolay olmuştur benim için de”. Daha burnuyla ilgili gerçeği anlamaya çalışırken, karısının bedene dair dile getirdiği saptamalar devam eder. Kaşlarının inceltme işaretine benzediği, kulaklarının yüzüne orantısız birleştiği, sağ bacağının dize doğru kavisli olması vb. ardı ardınca sıralanır. Tüm söylediklerine karşın kocasının gönlünü almayı ihmal etmeyen karısı, kocasını bütün kusurlarıyla birlikte yakışıklı bulduğunu söyler. Moscardo söylenenleri ciddiye almaz, gerçeklerle yüzleşmekle meşguldür.

Moscardo ilk şoku atlattıktan sonra kendi bedeninden başlayarak çevresini, arkadaşlarını, geçmişini, kısacası bütün yaşamını gözden geçirmeye başlar. Önce bedenini bir yabancı gibi karşısına alır. O güne kadar aynada gördüğü resim yerle bir olmuştur. Bedeninin ondaki yansıması ile başkalarındaki yansımasının farklı oluşu her şeyden şüphe etmeye başlamasına neden olur. “Kimdi bu? Ben miydim? Ama bir başkası da olabirdi! Herhangi biri olabirdi orada duran”. Başka bir bedende olsaydı da aynı kişi olacak mıdır? Düşünceleri aynı kalacak mıdır? Düşünceler bedenden ayrı bir varoluşa mı sahiptir? Saçları uzun, gözleri farklı bir renk olsa da aynı kişi olur mu? Bu ve benzeri sorular Moscardo’da felsefi bakışı ve sorgulamayı harekete geçirir. Yirminci yüzyılın önemli felsefi meseleleri Moscardo karakteri ile önümüzde serilmektedir.

Roman analitik düşünme düzeninde ilerler. Moscardo, Kartezyen tarzda düşüncesinin geldiği aşamaları maddeler halinde sıralar. Sorgulamanın seyrinde vardığı en ilgi çekici nokta Moscardo’nun algılayana göre imgesinin değişmesi değil, kendinde kendine ait hiçbir imgesinin bulunmamasıdır. Başkalarının onun hakkında iyi kötü bir algısı olmasına karşılık, Moscardo’nun kendisine dair hiçbir fikri yoktur. Karısının uyandırdığı acı hakikat budur. “1-Ben, başkaları için, o zamana dek kendi gözümde olduğumu sandığım kişi değildim; 2- Yaşadığımı göremiyordum; 3- Yaşadığımı göremediğim için, kendi kendime yabancı kalıyordum, yani başkalarının her birinin kendince görüp tanıyabildiği, benimse tanıyamadığım biri”. Üstelik Moscardo yabancı olduğu benliğini tanımanın imkânını da reddeder. Kendisini karşısına alıp tanımanın mümkün olmadığını söyler.

Moscardo bedensel algının yanında sözlerin de ötesinde neye dönüşeceğini hiçbir zaman bilemeyeceğimizi vurgular. “Ama ne yazık ki dostum, bana söylediğinizin bende nasıl dönüştüğünü hiçbir zaman anlayamayacaksınız, ne de ben size iletebileceğim bunu. Arapça konuşmadınız. Siz de ben de aynı dili, sözcükleri kullandık. Ama eğer sözcükler kendi başlarına buyruksalar, benim, sizin ne suçumuz var? Boş, sevgili dostum. Siz o sözcükleri bana söylerken kendi anlamınızla dolduruyorsunuz; ben de kavrayamıyorum onları, kaçınılmaz olarak, kendi anlamımla dolduruyorum”.

Moscardo’ya göre iletişimsizlikten kurtulmanın tek yolu şehirden olabildiğince uzaklaşmak ve doğaya dönmektir. Şehir hem kirli havasıyla hem de karmaşasıyla kişiyi dinginlikten, iç sesini duymaktan alıkoyar. Doğada yavaş yavaş kalıplardan, maskelerden sıyrılan insan neyse olduğu gibi kalır. “Öyleyse dinginlik dediğimiz şeyin içimizde var olduğunu söyleyebiliriz. Size de öyle gelmiyor mu? Peki, bunun nereden kaynaklandığını biliyor musunuz? Çok yalın bir olgudan, yavaş yavaş kentten çıkmış olmamız olgusundan; yani, kurulmuş bir dünyadan...”.

Yapay amaçlar peşinde koşan insan

Şehir yaşamıyla birlikte insanı kendisine yabancılaştıran ikinci unsur, yaşama anlam katma çabasıdır. Moscardo insanın mutlak bir zorunlulukmuşçasına idealler, amaçlar yattığını söyler. Yapay amaçlar peşinde koşan insan yorulur, yıpranır. Boşlukları aceleyle doldurur çünkü boşluğun varlığını hastalık belirtisi olarak görür. Doğada arayıştan azade oluşu onu diğer varlıklara yaklaştırır. “Ah, bir taş gibi, bir bitki gibi bilinçsiz olmak! Kendi adını bile anımsamamak... Şu uçsuz bucaksız mavi boşlukta yüzen ışıklı şeylerin bulut olduklarının ayırmasına varmak, onları tanımak daha şimdiden her şey gibi gelmiyor mu size?”

İnsanın çevresini fark etmesi, kendisini doğanın bir parçası sayması, ne eksik ne fazla, onunla bir ve aynı olması kolay değildir. İnsan şehirler kurarak doğaya hükmetmek ister. Doğayı seyirlik bir nesne, estetik bir araç olarak görür. Zaman zaman silkelenip kendine gelmesi için uyarsa da (depresyonlar, salgınlar) çabuk unuttur insan. “Durmada yapar, yeniden yapar, inatçı küçük hayvan. Her şey onun için yapı malzemesidir”. Hatta bizzat kendisi de. Sartre’a atıfla insan kendini nasıl yaparsa öyledir. Ne olmak istiyorsa planlar ve uygular. Dünyayı ancak kurarak anlar. “Ah, siz yalnızca evler mi kururlar sanıyorsunuz? Ben sürekli olarak kendimi kuruyorum, siz de aynı şeyi yapıyorsunuz. Bu kurma işi, duygu malzememiz ufalanıp dağılmadığı, istemimizin çimentosu dayandığı sürece sürer”. Eğer tökezlersek, şüpheyi düşersek sekteye uğrar. O zaman yeni gerçeklikler doğar. Nesnelere verdiğimiz anlam anlıktır ve değişime sürekli açıktır. Kalıcı ve tek bir gerçeklik yoktur. Bunu bilmek biraz olsun rahatlatır Moscardo’yu, en azından yalnız değildir. Bütün bir insan türü aynı dertten mustarıptır. (☞☞)

BİRİ HİÇBİRİ BİNLERCESİ

Luigi Pirandello

CEV: Şadan Karadeniz

KIRMIZI KEDİ YAYINEVİ 2020

GÜNCEL

DOĞUKAN İŞLER
dogukanisler@gmail.com

TEKİNSİZ DÜŞLERİN -UNUTULAN- ÖYKÜCÜSÜ: KENAN HULUSİ KORAY

Birçoğu her daim hatırlanması gereken müelliflerle dopdolu edebiyatımız, maalesef halen üzerini kaplamış olan tozundan silkinebilmiş değil. Öyle unutulmuş ki Kenan Hulusi Koray sonrasında, yıllarca ne kitaplarının baskısı yapılmış doğru düzgün ne de birileri bize hatırlatmış. Türk edebiyatının belki de en nadir gotik, tekinsiz, yer yer dehşet, yer yer hayret uyandıran öykülerinden mahrum kalmışız bunca yıl.

2019 yılının kitap yayıncılığı camiası ve okurlar açısından en gözde konusu, Sabahattin Ali'nin eserlerinin telif haklarının kamulaşmasıydı, hiç şüphesiz. Bilindiği üzere eser sahibinin ölümünden 70 sene sonra telif hakkı koruma süresi bitiyor ve eseri kamulaşıyor; daha genel geçer bir ifadeyle, "telifi düşüyor". Daha öncesinde de birçok yerli ya da yabancı yazarın telif hakları kamulaşmıştı elbette ama özellikle Kürk Mantolu Madonna başta olmak üzere Sabahattin Ali kitaplarının neredeyse tüm yayınevlerince yayımlanması büyük olay olmuştu. Bir yandan da bir Türk yazarın ve Türk

edebiyatının bir şekilde hayatımıza yeniden, hiç tanışmamış olanlar için ilk defa girişi, işin sevindirici yanı olmuştu.

Gerçi, "telif düşmesi" olayının her zaman bu ya da benzeri açılardan bir olumlu etkisi de olmayabiliyor. Örnek verecek olursak, 1944 yılında vefat eden Hüseyin Rahmi Gürpınar'ın eserleri de yakın bir zamanda kamulaşmıştı. Birçok yayınevi, farklı edisyonlarla Gürpınar'ın eserlerini yeniden yayımladı ama birçok okur bunun farkında bile olmadı. Türk edebiyatının kıymetli romancılarından biri olan Gürpınar, belirli bir okur kitlesinin üzerine, maalesef, çıkmadı.

Şair olmayan tek kişi

Kabaca söyleyecek olursak, Tanzimat döneminden günümüze edebiyatımızın birçok kalemi, halen az okunuyor. Bilerek ya da bilmeyerek “unutulan” yazarlar ve şairlerle, hem de birçoğu her daim hatırlanması gereken müelliflerle dopdolu edebiyatımız, maalesef halen üzerini kaplamış olan tozundan silkinebilmiş değil. Yalnızca akademik çevrelerin ya da meraklı okur-yazarların nazar-ı dikkatinde kalmış bu yazarların ve eserlerinin okur nezdinde üzerindeki tozlar-dan arınması için de en büyük görev, sanırım yayınevleri ve editörlere düşüyor.

Tam da bu hususta, İthaki Yayınları çok güzel, oldukça da dikkat çekici bir işe imza atmış. “Bizim Hikâye” adını verdikleri, Türk edebiyatının bir bakıma unutulmuş ya da kıyıda köşede kalmış öykücü ve öykülerini bir araya getirecek oldukça ilgi çekici bir kitap dizisi başlatmış. Sözü kendilerine bırakırsak, şöyle özetliyor bu diziyi İthaki Yayınları:

“Bizim Hikâye, Osmanlı’dan günümüze edebiyatımızda öykünün izini süren, öykücülüğümüzü var etmiş, geliştirmiş yazarların eserleri arasından en güzellerini, en başarılılarını, en önemlilerini belirli bir tematik bütünlük gözeterek ortaya koyan, 1850’lerden 1950’lere kadar bir asırlık öykücülüğümüzün verimlerini bir araya getiren bir kitap dizisi.

Bizim Hikâye dizisiyle birlikte, hem öykücülüğümüze dair bütünlüklü bir söz söylemek hem de yeni öykücüler keşfetmek üzere farklı yolculuklara yelken açıyoruz.”

Bizim Hikâye dizisinin ilk kitabı, adı birçoğumuz için sadece lise sıralarındayken edebiyat derslerinde kulağımıza çalınan “Yedi Meşaleciler” edebi topluluğunun bir üyesi olarak kalmış olan Kenan Hulusi Koray’ın öykülerinden bir seçki: *Bir Yarasa Bir Kıza Aşık Oldu*.

1906 yılında İstanbul’da dünyaya gelen Kenan Hulusi Koray ilk öykülerini henüz daha 22 yaşında, 1928 yılında Servet-i Fünun dergisinde yayımlamaya başlar. Bu dergide tanışarak, kendi edebi topluluklarını ve dergilerini kuracak ve Yedi Meşaleciler olarak anılacak grubun içinde şair olmayan tek kişi olan Koray, kendisini öykü türüne adayacak ve hatta yazar Zahir Güvemli’nin deyimiyle, Türk edebiyatında -henüz- bir geleneğe sahip olmayan öykü türüne kaderini bağlayacaktır. Ta ki, 1943 yılında, çok ama çok genç bir yaşta, o yıllarda ülkemizde yaşanan tifüs salgınında hayatını kaybedip kalemini elinden bırakmak zorunda kalana dek...

Türkçenin tertemiz aktığı öyküler

Öyle unutulmuş ki Kenan Hulusi Koray sonrasında, yıllarca ne kitaplarının baskısı yapılmış doğru düzgün (Osmanlılar adlı romanı hariç, diyebiliriz) ne de birileri bize hatırlatmış, işaret etmiş açıkça. Türk edebiyatının belki de en nadir ve muhteşem gotik, tekinsiz, yer yer dehşet, yer yer hayret ve ürperme uyandıran öykülerinden mahrum kalmışız bunca yıl: “Bir Çingene karısı ölümünün bir ağaçtan olacağını söyledikten sonra” ağaçların ölüme davet eden seslerini duyan Yusuf’tan, “ölen bir adamın derisini üzerime giymişim

Koray, kendisini öykü türüne adayacak ve hatta yazar Zahir Güvemli’nin deyimiyle, Türk edebiyatında -henüz- bir geleneğe sahip olmayan öykü türüne kaderini bağlayacaktır. Ta ki, 1943 yılında, çok ama çok genç bir yaşta, o yıllarda ülkemizde yaşanan tifüs salgınında hayatını kaybedip kalemini elinden bırakmak zorunda kalana dek...

gibi birdenbire titrediğimi hissettim” diyen Kavaklıkoz Hanı sakinlerinden, “kemiksiz kadın” Polka’dan, “bir yaprak kadar taze ve bir su gibi hafif” diyerek ölümü betimlediği cümlelerinden, daha daha nice Türkçenin tertemiz akıp gittiği tüm bu öykülerden bihaber bırakılmışız.

“Bilakis en çok inanmak istemediğimiz şeyde hakikatin en çok hissesi vardır ve bir gün herhangi bir yerde sinirlerimize hâkim olamamak korkusu ile onu reddetmiş, daha doğrusu güneşi balçıkla sıvamaya kalkmışızdır.” (Gece Kuşu öyküsünden)

Türk ve dünya edebiyatında gotik, fantastik, korku vb. türlerdeki yetkin eserleri biz okurlarına ulaştıran İthaki Yayınları’na, özel olarak “Bizim Hikâye” dizisi için teşekkür etmek bir borç. *Bir Yarasa Bir Kıza Aşık Oldu* seçkisi de gerek Kenan Hulusi Koray’ın bu ilgi çekici öyküsünün adının kitaba verilmesi gerek dikkate değer kapak tasarımı gerekse dizi editörü Serdar Soydan’ın titiz çalışması ve ön sözleriyle, umarız ki tüm okurların ilgisini çeker ve edebiyatımızın bu usta öykücüsü, öyküleriyle binlerce yıl daha yaşar.

Son olarak, bu seçkiyle yetinmeyip Kenan Hulusi Koray’ın tüm eserlerini okumak isteyen okurlar için de güzel haberlerimizi verelim: Bengü Vahapoğlu’nun yayına hazırladığı tüm eserleriyle Kenan Hulusi Koray külliyyatı, şimdilik yayımlanan üç öykü kitabıyla (*Bir Yudum Su*, *Bir Otelde Yedi Kişi* ve *Bahar Hikâyeleri & Son Öpüş*) Kapra Yayıncılık (Karbon Kitaplar) etiketiyle, okurlarını bekliyor... (●●●)

**BİR YARASA
BİR KIZA AŞIK OLDU**

Kenan Hulusi Koray

İTHAKİ YAYINLARI 2021

GÜNCEL

CEM TUNÇER

cemtuncer3@gmail.com

YAZMAMAYI TERCİH EDERİM

Enrique Vila-Matas kitabında hiç yazılmamış eserleri, yazmamış ya da yazmayı erkenden bırakmış yazarları anlatıyor. Salinger'dan Rimbaud'ya uzun bir değini listesi var Matas'ın. Kimisi, "artık kitap yazmanın sıradanlaştığından" dert yanarak yazmama sebebini açıklıyor kimi ise en büyük eserlerini genç yaşta vermiş olmanın talihsizliğiyle eline kalem almayor bir daha.

Bartleby ve Sürekâsı, adını "Yapmamayı tercih ederim" düşüruna sığınmış Melville'in unutulmaz karakteri Bartleby'den alıyor. Sürekâ, yazılmamış romanların, yazmayan yazarların romanı olarak değerlendirilebilir.

Asılna bakarsanız, *Bartleby ve Sürekâsı* hakkında bir yazı yazmak için bilgisayarı başına oturduğunda, yapılacak en doğru şeyin yayın yönetmenine boş bir dosya yollamak olduğunu düşündüm: "Yazmayan yazarlarla ilgili bir kitapla ilgili yazılacak en iyi yazı, bu olmalıydı, nihayetinde. Neyse ki bu düşünceden vazgeçmem uzun sürmedi.

Reddedilmiş kitaplar kütüphanesi

Antik çağlardan günümüze ne kadar eser kaldığı bir tartışma konusu. Geçtiğimiz günlerde "Günümüze ulaşan eserler, o dönem yazılanların sadece yüzde 1'i" minvalinde bir tweet görmüş ve araştırmışım; net olmasa da bu rakam kimi araştırmalarda yüzde 3.5 olarak gösterilmiş, kimisinde ise yüzde 10'a kadar çıkmış. Her halükârda, iyimser bakacak olursak dahî, yüzde 90'lık bir kayıptan söz ediyoruz ki bu epey büyük bir rakan.

Enrique Vila-Matas ise kitabında hiç yazılmamış eserleri, yazmamış ya da yazmayı erkenden bırakmış yazarları anlatıyor. Salinger'dan Rimbaud'ya uzun bir değini listesi var Matas'ın. Kimisi, "artık kitap yazmanın sıradanlaştığından" dert yanarak yazmama sebebini açıklıyor kimi ise en büyük eserlerini genç yaşta vermiş olmanın talihsizliğiyle eline kalem almayor bir daha. Konuyla ilgili, Monterroso'nun yazdığı masal işi biraz özetliyor: Başarılı iki kitap yazar ve başka bir şey yayınlamayan tilki, kendisine gelen neden yeni bir kitap yazmadığı soruları karşısında, içten içe şöyle düşüncü, insanların bir kitap daha yazmasını istemesinin gerçek sebebi, kötü bir kitap yayınlamasını görmek istemeleridir. Halilye, tilki yeni bir kitap yazmaz.

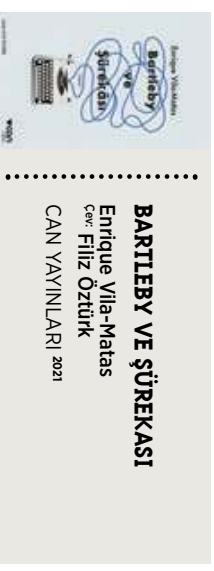
Matas'ın kitabında beni heyecanlandıran şeylerden biri, Brautigan'ın kütüphanesinden söz açısı oldu. Amerikalı yazar Brautigan, *Kürtaj* kitabında hayali bir kütüphaneden söz eder. Yazılmış fakat yayınlamamış, reddedilmiş kitaplardan oluşan bir kütüphane'dir bu. Sonrasında, kütüphaneye, Pamuk'un müzesi gibi, Burlington'da kurulu ve reddedilen dosyaları raftarna birer birer yerleştirir.

Yine de Matas'ın kitabı, yayınlamamasından çok, Bartleby tarzı "yazmamayı tercih etme" türünden, yazmayı reddeden yazarlara/yazar olmayanlara dayanıyor. Brautigan kütüphanesinin de, aslında tüm kütüphanelerin de dışında yer alan, hiçbir zaman yazılmamış o kitaplardan oluşan muazzam bir kayıptan söz ediyor Matas.

Asıl cevher yazmayanlarda

Kitabı okurken, herkesin aklına "Kitap yazsa ne güzel olurdu!" diye düşündüğü birkaç insan geliyor. Halilye, kitaba eklemeler yapmak isterken buluyorsunuz kendinizi. Tek kitabını yazıp vazgeçmişler ya da bir masada veya kürsüde bir şeyler anlatırken dinlediğiniz, fakat asla fikirlerini yahut kışkılarını anlatılardan başka kimsenin bilemeyeceği o insanlardan oluşan bir ek yapmak istiyorsunuz kitaba. Fakat işi daha ilginç kılan, bu yazıyı okuyan okurun da kitabın eklerinden biri olabileceği. Yayıncılar bilir, yayınevlerine gelen yazar dosyalarının büyük bir çoğunluğu, çeşitli sebeplerden reddedilir ve yayımlanmaz. Fakat bir de hiç yazmayanlar vardır ki, belki de asıl cevher oralaradadır. İşte Matas'ın dev kütüphanesini oluşturanlar onlardır. Gerçek Bartleby'ler...

Bir şey daha söylemeli: Kâtip Bartleby'nin sonunda, bu gizemli adama dair tek bir ipucundan bahseder Melville; kâtipin asıl mesleğinden. Bartleby, rıvayet o ya, sahipsiz mektupları imha daireesinde çalışmaktadı. Asla gönderilene ulaşmamış o mektupları okumak demek, onlarca hayata tahnîk olmak demektir de. Belki de Bartleby'yi farklı kılan, onu bir hikâyenin kahramanı kılan, önce hikâyeyi okumasıdır. Nitekim burada bir soru çıkıyor ortaya: Hikâyeye anlatılardan mı olacağız, hikâyeye kahraman olanlardan mı? Sorunun cevabını bulmak okura kalmalı. (←→)

ANI DURDURAN TASARIMLAR

Evinizde geçireceėiniz her saniyeye değer katacak
Montego Concept, Bellona'nın yeni koleksiyonunda.

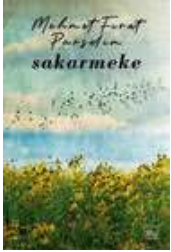

BELLONA

“Gitmekle dönmek bir değil; gitmekte ferahlık, umut, ihtimaller vardı. Dönmek ise hep bir kabuldü, boyun eğişt.”
Annemin Kaburgası / Burçin Tetik

ORKUN GALOLAR

terskarga

*** Zeytin gözlüm uzaklarda işin ne
Şarkıları düşürürüm peşine**

Bir bilmeceyle başlasak ya bu ay... Pandemi sebebiyle pek rahat hareket edemiyoruz malum... Tüm hayatımız boyunca; çoğunlukla en çok bayramlarda ve misafir geldiğinde kullandığımız, şu an onsuz dışarı çıkmadığımız, yanımızdan ayırmadığımız, evimizin baş tacı, aylana, bayılana... Evet, bildin! Kolonya...

Limon ağırlıklı olmak üzere, lavantalısından muzlusuna bin bir türü var ama benim son yıllardaki favorim zeytin çiçeği kolonyası. Harika bir kokusu vardır. Denemediysen mutlaka tavsiye ederim. Reklamlar bu kadar! Ama zeytin çiçeğinin açmaya başladığı mevsimdeyiz, böyle güzel bir ürünün reklamı yapılmaz mı? Zeytin çiçekleri nisandan hazirana kadar yavaş yavaş büyüyecekler. Çiçeğinden kolonya yapıldır sun, peki ya zeytin! İşte o da çiçeğinden olmuyor mu zaten hem de çiçeklerin yüzde 1-2'sinin meyve tutması iyi bir ürün elde etmek için yeterliymiş üstelik. Zeytin, anemofil bir bitkiymiş, yani çiçeklerinin tozlanması genellikle rüzgâr ile gerçekleşiyormuş. Maksimum verim için somak başına 1 tam çiçek yeterliymiş. Çiçek tozları rüzgârda 7 km'ye kadar taşınabilmesine rağmen ticarî yetiştiricilikte iyi bir tozlanma için çeşitlere bağlı olarak tozlayıcı ağaçlara ihtiyaç olabiliyormuş. Kahvaltılarımızın baş tacı zeytin, en sağlıklı yağ olan zeytinyağını da elde etmemizi sağlar. Yaklaşık 5-6 yaşlarında ürün vermeye başlayan ağacın 35 yaşına kadar verimliliği artar sonra azalmış. 100 yaşında yenilenmesi gerekir mi. Ama bu yenilenme ağaçları sökmek, yenilerini dikmek şeklinde olmazmış, bilgin olsun(!) Ortalama ömürleri 300 - 400 yıl civarındayken 1.000 - 2.000 yıl yaşayanları da

varmış. Yaşları bini geçen ağaçlara Sicilya, Girit, Kıbrıs dâhil Akdeniz'in birçok yerinde rastlanıyormuş. Öyle ki Girit'teki Kavusi ağacının 3.000 yaşın üzerinde olduğu Yunanistan devletince tescillenmiş ve ağaç milli hazine olarak koruma altına alınmış. Ve bu ağacın dallarından 2004 yılında yapılan Atina Olimpiyatlarında maratonu kazanan ilk kadın atlete taç yapıp takılmış. Sağlığa iyi geldiği uzmanları tarafından söylendursun, sofralık zeytin üretiminde dünyada 3. ve yağında da 4. sırada olmamıza rağmen ülkemizde kişi başı tüketim hâlâ ortalama yıllık 1,5 / 2 kg civarındaymış. Komşumuz Yunanistan'da bu oran yaklaşık 12,5 / 13 kiloymuş ve dünyada kişi başına en çok tüketim onlardaymış. Bunda ABD tarafından 1947 yılında oluşturulan ve 1948 - 51 yılları arasında bizim de bulunduğumuz 16 Avrupa ülkesine soğuk savaşın etkilerini kırmak için oluşturduğu yardım paketinin etkileri olduğu söylenmekle birlikte, hiç tartışmaya girmeden zamanının meşhur türküsünü buraya bırakıyorum:

“Zeytinyağlı yiyemem aman
Basma da fistan giyemem aman
Senin gibi cahile
Ben efendim diyemem aman”

Sofraların olmazsa olmaz bu lezzeti için bir hurafeyi de burada sonlandırmak istiyorum: Zeytinyağı ile kızartma yapabilirsiniz! Bakın kızartma zararlıdır, uzmanların görüşü bu ama çiçek ya da başka bir yağ zeytinyağından daha sağlıklı değil. Çünkü zeytinyağının içinde antioksidan görevi gören fenoller bulunuyor. En kaliteli yağlar ise içeriğindeki fenol miktarı en yüksek olan düşük asitli naturel sızma yağlar. Yüksek ısılarda çeşitli kimyasal maddeler katılarak rafine edilen yağlarda fenoller yok oluyor. Kızartmanın sağlıklı bir pişirme yöntemi olmadığını zaten söyledim. Fakat içeriğindeki antioksidan ve oleik asit sayesinde zeytinyağının yanma derecesi çok yüksek. Bu fenoller de kızartma sırasında oluşan serbest radikallerden ve toksik maddelerden bünymizi koruyor işte... Oldu mu? Merak eden Evliya Çelebi'nin 10 ciltlik Seyahatnamesi'ndeki Bursa'dan başlayıp Trabzon'u da içine aldığı 2. cildinde, Trabzon kısmında anlattığı zeytinyağında hamsi kızartma (Hamsi Pilaki) tarifini okuyabilir! Ayrıca içinde zeytinyağı olan bu tarif, dünyanın en büyük gezgininin yazdığı bu dev eser içinde anlatılan binlerce yemek ve yüzlerce besin arasındaki tek yemek tarifidir!

Evliya Çelebi'den söz açılmışken edebiyat tarihinden diğer örneklerle devam edelim o zaman... Sağlığa faydalarını saydık ama kozmetik olarak da ayrı bir yeri bulunuyor mesela. Okuduğun, eski zamanları anlatan kitaplardan hatırlarsın... Güçlü savaşçıları zeytinyağı ile ovarlardı hem güçlü olmaları hem de heybetli görünmeleri için ya da güzel

Kitaplardan

“Ve gördüm ki hayattaki mutsuzluklarımızın çoğu, doğru bakış açısını bulamamaktan, yaşadığımız hayatla ve koşullarımızla ilgili yanlış değerlendirmeler yapmamızdan kaynaklanıyor. Hayatlarımızdaki olaylara yanlış açıdan bakıyor, o açının tek doğru bakış açısı olduğuna inanıyor ve haliyle de mutsuz olup kendimizi hırpalıyoruz. Oysa ki temel sorunuz, basit bir aç problemli aslında.”

**Küçük ve Sıradan Şeylerle Mutluluğu
Bulma Yolları / Gaye von Holzen**

kızları zeytinyağı ile parlattırdı daha da güzel gözükmeleri için... Homeros'un anlattığı *Odyseia*'da sıklıkla geçer zeytin ve zeytinyağı... Hatta yıllar sonra evine dönen Odysseus'un, kocası mı yoksa yerine geçen bir başkası mı olup olmadığını anlamak için karısı Penelope bir oyun oynar. Dadıyı çağırıp yatağı gelin odasından çıkartmasını ister. Bunu duyan Odysseus çok kızar ve yatağın bir aydağının yaşayın bir zeytin ağacının kendisi tarafından yapıldığını ayrıntılarıyla anlatınca karısı Penelope onun gerçek kocası Odysseus olduğunu anlar. Birçok yerde çeşitli şekillerde anlatılan versiyonu olmakla birlikte bu ay doğum günü olan Halikarnas Balıkcısı'nın *Anadolu Tanrıları* kitabında anlatıldığı Atina hikâyesine kulak verelim: "Tanrıça Athena'ya ait bir efsane, zeytinin Yunanistan'a nasıl geldiğini ima etmesi bakımından önemlidir. Tanrıça Athena ile Denizler Tanrısı Poseidon, Atina kentinin koruyuculuğu için yarışmaya girerler. Kente en faydalı şeyi getiren, muzaffer sayılacaktır. Poseidon atı, Athena ise zeytin ağacını getirir. Athena kazanır ve kentten koruyucusu olur. O zamanın Megaron denilen, iki gözülü evlerinin alt odalarında pencere yoktu. O karalıktaki Poseidon'un atını oynatacak değil, kandil yakacaklardı. Zaten Yunanistan'da zeytin, azlığı yüzünden, kutsal bir hal almıştı. Yarışlarda kazananların alınlarına, zeytin dalı çelenği konulurdu."

Efsaneye göre Havva ile birlikte yasak meyveyi yiyerek cennetten kovulan Adem, Tanrı'dan kendisini ve tüm insanlığı bağışlamasını diler. Oğlu Şit'i cennet bahçesine gitmesi için görevlendirir. Cennet bahçesinin bekliliğini yapan meleğ, Şit'in duası üzerine ona üç tohum verir. Melek, bu tohumları babası Adem öldüğünde onu toprağa gömmeden ağzına yerleştirmesi gerektiğini söyler. Adem kısa süre sonra ölünce, Hebron Vadisi'ne gömülürken ağzına bu üç tohum konulur ve gömüldüğü yerde üç ağaç yeşerir; zeytin, sedir ve servi. Bu ağaçlar Tanrı ve insan arasında barışı sağlamıştır. Ama belki de onca hikâyenin arasında bilginin gücünü göstermesi açısından da kuvvetli yönüyle, en etkileyici olanı modern düşünürlerin ilki olarak kabul edilen Thales'in hikâyesidir.

Soyut kavramlarla fazla ilgilendiği için eleştirilen Fenikeli düşünür, maddenin temel taşının su olduğunu söylemiş; geometriden astronomiye felsefeden coğrafyaya birçok bilim dalı üzerinde çalışmış. Yüksek yapıların boyunun gölgeleri aracılığı ile hesaplanması, uzaktaki bir geminin kıyıya olan uzaklığının üçgen ile belirlenebilmesi gibi daha pek çok konu ile ilgilienmiş. Ama kendisine yapılan eleştiriler, parlan yok ki çok bilgilysen para kazanmayı da bilirdin, mealirne bürününce bunun yapılabılır bir şey olduğunu göstermek istemiş. Astronomi ve coğrafya zaten ilgi alanıymış. Bir yıl sonra zeytin hasadının fazla olacağını hesaplayarak zeytin sıkma makinelerinin hepsini tüm parası ile satın almış ve hasat döneminde pres makinelerini fahiş fiyattan kiralayarak halka istediği zaman para kazanabileceğini göstermiş. Ve çok para kazanabileceğini gösterdikten sonra da işi bırakmış. Güzel hikâye, değil mi?

Şarkılara, romanlara, deyimlere konu olmuş zeytinin türlü özellikleri ve hayatımızdaki yeri saymakla bitmez. Tüm kutsal kitaplarda bahsedilen zeytin; "barışın simgesi" dalları, "altın suyu" yağı ve 40 bin yıla uzanan öyküsü ile ağaçların kralı kabul edilir. İlk zeytin koruyucu kanunlar çıkaran Solon'dan tıbbın babası Hipokrat'a kadar daha birçok konudan bahsedemedik bile... Olsun... Merak eden araştır-sın. Sözüümüze Homeros'la bitirelim o zaman... Anadolu'nun Ege kıyıları ziyaret eden Homeros bir gün zeytin ağaçlarının altında dinlenir ve ağaç Homeros'un kulağına fısıldar: "Herkes aitim ve kimseye ait değilim, siz gelmeden öncede buradaydım, siz gittikten sonra da burada olacağım." (👉👈)

* Sakarmeke

Bir roman, iki öykü, bir çocuk ve bir de gençlik kitabının ardından çıkan yeni öykü kitabı Sakarmeke ile Mehmet Fırat Pürselim mutlaka okunması gereken yazarlardan.

Hayatın Apartmanı adlı öykü kitabı 2012 yılında Naim Tiralı Öykü Ödülünü, yine bir öykü kitabı olan *Akılız Sokaklar* de 2017'de hem Tükan Saylan Sanat Ödülü'nü hem de Orhan Kemal Öykü Ödülü'nü kazanmış.

Kitabın iç sayfasındaki roman başlığı seni şaşırtmasın, 11 öyküden oluşan kitapta; göç, yuva, aidiyet gibi konular işleniyor. Her hikâyede de kimru, serçe vb. bir kuştan bahsedildiği için kitabın adı Sakarmeke. Fakat içinde Sakarmeke geçen bir hikâye yok. *Sakarmeke* aslında burnunda beyaz bir leke olan tatlı su kuşu. Dünyamızın değişen iklim koşullarıyla yerlerini yurtlarını bırakıp tuzlu suya gitmek zorunda kalmışlar. Tıpkı Pürselim'in hikâyelerinde bahsettiği göçler gibi...

Sıkılmadan, bir solukta okuyacağın hikâyelerdeki Kumru anneden Serçe kızı ve Turna'ya kadar bir dolu karakteri seveceksin. Ledli Zaman hikâyesindeki bu topraklara ait bir distopik hikâye okumak da çok ilginç çekecek, benden söylemesi!

Sakarmeke: Mehmet Fırat Pürselim tarafından yazılan kitap İthaki Yayınları'ndan çıktı:

"Her geçen gün farkında olmadan duvarları daralan bir kafeste çalışıyor gibiydik. Kapı açık olduğu için kendimizi özgür sanıyorduk. Fakat kanadı budanmış kuşlar gibi bir avuç yem, bir yudum su uğruna kendi ayaklarımızla her sabah tıpiş tıpiş içine girdiğimiz hapisneden farkızdı. Telefonda konuşurken kâğıdın kenarına yapılan karalamalar gibi öylesine geçiyordu hayat ve ofisteki bütün kâğıtların kenarı sarmal labirentlerle doluydu."

"Keşke iki kolumuz yerine kanadımız olsaydı. O zaman her silah tutamazdık hem de dilediğimiz yere uçar giderdik..."

"Aynı balkonda farklı güneşlere boynunu uzatan iki birkı gibiydik."

Gerisi... Oku, dünyanı değiştir!

bir varmış:

"Uzağı göreyim diyenler, ayak uçlarındaki gerçeği göremezler."

Sonsuzluk Sessiz Büyür / Halikarnas Balıkcısı (d:17 Nisan 1890)– ö:13 Ekim 1973)

bir yokmuş:

"Çocukluğumuzu unuttuğumuz, dünyaya çocuğun gözleriyle bakmayı küçümsediğimiz gün zenginliklerimizi de yitirmişiz."

Saatler / Sabahattin Kudret Aksal (d:25 Mart 1920 – ö:19 Nisan 1993)

* Müzeyyen Senar'ın "Zeytin Gözlüm" şarkısından...

@terskarga

orkun@galolar.com

ÜŞÜYEN ELLER DİVANI

Said Yavuz'un üçüncü kitabı Üşüyen Eller Divanı Muhit Kitap'ın şiir kitaplığından okura sunuldu. Kitapta 24 şiir bulunuyor, buna dervişin bir günü diyebiliriz. Sıkıntısı olan birinin, isyan etmeden, kırmadan ve kızmadan; insan olma vasfını koruyarak ruhundaki yarayı paylaşmasına şahitlik ediyoruz. Yunus Emre'nin, Şeyh Galip'in, Yahya Kemal'in izinde, kendi çağından da kopmadan, belli bir hassasiyet ve titizlikle şiirler yazıyor.

Günümüz Türk şiirinin derviş kalem şairlerinden Said Yavuz'un üçüncü kitabı *Üşüyen Eller Divanı* Muhit Kitap'ın şiir kitaplığından okura sunuldu. Kitapta 24 şiir bulunuyor, buna dervişin bir günü diyebiliriz. Sıkıntısı olan birinin, isyan etmeden, kırmadan ve kızmadan; insan olma vasfını koruyarak ruhundaki yarayı paylaşmasına şahitlik ediyoruz.

Buz kesmiş dünya

Münacat olarak yazılmış Yeniden Başlayanlar İçin Bir Sabah şiiriyle açılıyor sayfalar. Hadis-i şerifte "Biriniz Allah'tan dilekte bulunduğunda bolca istesin; çünkü Rabbinden istemektedir" diye buyurulmuştur. Belki de bu yüzdendir ki ilk dize "İlahî, tattır bana istemenin lezzetini" (sayfa 9) sözleriyle başlıyor. Teslimiyetin ne demek olduğunu da şu güzel dizelerle öğreniyoruz: "Vermenî bileyim yeter, diyeyim ki / Görmedim verdiğini ellerinin güzelliğinden" (sayfa 9).

Şair, inandığı gerçekleri modern şiirle birleştirerek okuyucuya sunuyor. Farklı olmak istemiyor; çünkü bağlı olduğu değerlerden güç alarak iyi ve güzel eserler ortaya koymanın derdinde. Yunus Emre'nin, Şeyh Galip'in, Yahya Kemal'in izinde, kendi çağından da kopmadan, belli bir hassasiyet ve titizlikle şiirler yazıyor. Said Yavuz'u kalp şairi olarak tanımlayabiliriz. Aklından geçenleri, kalbinde süzüp dizele işliyor, belki bundandır ki her şiirinde kalp kelimesine rastlıyoruz. Buz kesmiş dünyanın, soğuk insanları arasında yaşamının zorluğunu "Eriyor kardan adam çünkü yanıyor kalbî" (sayfa 59) diyerek anlatıyor. Bazı şiirler şairin geçmişte yazdığı şiirlerini çağırıştırıyor; Nefeste Açan Yaralar şiirini okuyan birisi Yavuz'un ilk kitabı *Yüzümün Çocukluğu*'nda yer alan dokunaklı Ateş Beyi şiirini hatırlayabilir.

Said Yavuz ilk şiirlerinden itibaren ülkesinin yıllar içindeki ruhsal dönüşümünden parçalar sunuyor. Tarihi süreçteki dönüşümden olumsuz etkilenen toplumun hallerini kırıp dökmekten hatırlatıyor, bunu şiirin estetiğini bozmadan başarıyor: "Bir kitabeyi kazıldılar çocukların alınlarından / Tuğraları kamalarla ağılattılar" (sayfa 16). "Yazısını okuya-

madığımız o mezar taşından / Bir tellal çıkıp bağırarak / Ey ölülerden çabuk toprağa karışınlar / Uyuyoruz zannettiniz, oysa gözlerinizi aldılar sizden" (sayfa 36). Her mekânın tıpkı insanlar gibi kendisine ait bir ruhu vardır; ruhu çekilen ne olursa olsun artık ölüdür. Yavuz, şiirlerinde mekânları tasvir ederken geçmiş zaman ve şimdiki zaman arasında bir köprü kuruyor. Bir mekânı ona ait olan ruh ile anlatırken, bir dizeyle günümüze dönüyor ve her şeyin değiştiği gerçeği ile okuyucuyu karşı karşıya bırakıyor: "Yavaş yavaş aydınlanıyor dergâh / Tespih taneleri, nefesler, elif cüzleri / Kör bekçi süpürüyor bahçeyi ya Allah / Süpürüyor öyle müze giriş biletlelerini" (sayfa 14).

Her şiir bir hikâye

Said Yavuz'un her şiiri ayrıca bir hikâyedir. Şairin gözlemlediği veya irdelediği olayları satırlarında okuyoruz. Kimi zaman bir halifenin sürgün sabahını "Hepimizin kalbi ağılayan bir sürgün sabahında Halife gibiyiz" (sayfa 18), kimi zaman Bursevi'nin sözünü "Bursevi'de okudum herkes ekiyor ağacını gitmeden" (sayfa 21), kimi zaman da elif cüzleriyle koşan çocukları "Elif cüzleriyle koşan çocukların düşürdüğü yaka rozetleri" (sayfa 68) dizelerinde buluyoruz. Şiir kelimesi kitap boyunca sıklıkla karşımıza çıkıyor. Bu durum şairin, poetikası hakkında ipuçları veriyor; belki de hayatını şiirden ayrı düşünmediği için şiirlerinde bu izlere rastlıyoruz. Yaşamından, sevdiği insanlardan, parçaların yer aldığı Şimdi Bu Saatlerde 1 ve 2 şiirlerinde birçok dostunu selamlarken, tarihe de bir not düşmeyi ihmal etmiyor. (◀▶)

ÜŞÜYEN ELLER DİVANI

Said Yavuz

MUHİT KİTAP 2021

BORSA İSTANBUL'A YATIRIM HAYATA

yatırım

Gelecek için elinden gelenin
en iyisini yapanlara,
hayata en değerli yatırım
olarak bakanlara...

...Borsa İstanbul

www.borsaistanbul.com

     / borsaistanbul

**BORSA
İSTANBUL**

ZENGİN BİR TÜCCAR, TİCARET İÇİN
YOLA ÇIKMIŞ VE MOLA VERMİŞ
HURMA YİYORMUŞ.

HURMA ÇEKİRDEKLERİNİ ATTIĞI
SIRADA BİRDENSİRE KAPKARA
BİR DEV, KORKUÇ BİR İFRİT
DUMANLAR İÇİNDE YÜKSELİP
ÖNÜNE DİKİLMİŞ.

BİNBİR GECE MASALLARI

TÜCCAR ve CİN

çizen - selahattin demirci
selahattin87demirci7@gmail.com

taramaucu_selahattindmrci

KALK BAKALIM
EY TÜCCAR! SEN
NASIL BENİM EVLA-
DIMI ÖLDÜRDÜNSE
BEN DE SENİ ÖYLE
ÖLDÜRECEĞİM!

YA-YAHU BE-BEN NE
ZAMAN SENİN EVLADINI
ÖLDÜRDÜM?

DEMİNCEK
HURMAYI YIYIP DE
ÇEKİRDEĞİNİ ATINCA,
ÇEKİRDEK EVLADIMIN
GÖĞSÜNE DÜŞTÜ.
EVLADIM DA, KADERİN
BU YOLDAKİ HÜKMÜ
MUCİBİNCE, ÖLÜ-
VERDİ!

HEPİNİZ ALLAH'IN KULUYUZ, ONUN
İÇİN HEPİNİZ ALLAH'A AİDİZ. CAN-
LARIMIZI BİZLERE O VERDİĞİ GİBİ,
O CANLARI DA, İSTEDİĞİ ZAMAN,
BİZDEN ALIR. EĞER, BEN SENİN
EVLADINI ÖLDÜRDÜMSE, İSTEMEYE-
REK VE BİLMİYEREK ÖLDÜRDÜM.
BUNDAN DOLAYI BENİ AFFEDİLEĞİN-
DEN EMİNİM!

BEN ŞUNU BUNU BİLMEM, ÖĞLÜMÜ SEN
ÖLDÜRDÜN, ONUN İÇİNDE ŞİMDİ SEN
ÖLELEKŞİN VESSELAM!

BEN ALLAH'A
SİĞİNİRİM. ALLAH NE
İSTERSE, O OLACAK.
NE DE İSTESEM, ARTIK
ECELİMİN GELDİĞİNİ ANLI-
YORUM. LAKİN TEMİZ
VE DOĞRU BİR MÜSLÜMAN
GİBİ ÖLEBİLMEYİ KİN
BANA MÜHLET VER

GÜNEYİMİME BORÇUM VARSA ÖDEYİYİM. BENDE HAKLARI OLANLARA, O HAKLARINI HELAL ETTİREYİM. BEN DE BAKILARINDAKİ HAKKINI HELAL EDEYİM.

ÇOCUKLARINI SON BİR DEFHA, DÜNYA GÖZÜ İLE GÖRÜP OKU. YATIM, ONLARA VEDA EDEYİM.

MÜHLET BİTİNCE, ALLAH SAHİDİM OL-SUN KI, BEN YİNE BURAYA GELİRİM, SEN DE O ZAMAN, BANA NE DİTİRSEN YAPARSIN.

İFRİT TUCARIN TEKLİFİNİ KABUL ETMİŞ VE TUCARA BİR SENE MÜHLET VERMİŞ.

TÜCCAR, KENDİ MEMLEKETİNE VE EVİNE DÖNMÜŞ. BAŞINA GELENLERİ AİLESİNE, ANABAKINA ANLATMIŞ. ZAVALLI TUCARA HERKES ACIMIS, AİLESİ DE AĞLAMIS. ÇOCUKLARINA BİR NASI TAYIN ETMİŞ. BU İŞ BİTİNCE, MÜHLETİN SONUNA KADAR, AİLESİNİN YANINDA KALMIŞ.

SENENİN SONUNA DOĞRU HERKES, "GİTME, ETME" FALAN DEMİŞLER, LAKİN TUCAR SÖZÜNE SADIK, DOĞRU BİR MÜSLÜMAN'IMIS. HERKESE AĞLAYA-RAK, HELALLEŞEREK VEDALANMIŞ. KEFENİ KOLTUĞU ALTINA SIKIŞTIRA-RAK, NUAHNEN YERDE İFRİTİ BULMAK ÜZERE YOLA ÇIKMIŞ.

TÜCCAR, BİR SENE EVVEL HURMA CEMARİDİĞİNİ ATMIŞ BULUNDUĞU YERE GELDİĞİNDE BİR ŞEYH İLE KARŞI LAŞMIŞ. ŞEYHİN YANINDA BİR DE GAZEL VARMIS.

SELAMLAŞTIKTAN SONRA ŞEYH, TUCARA NEDEN AHADİĞİNE SORMUS. TUCAR DA, BAŞINDAN GEÇENLERİ ANLATMIŞ. TUCAR DİNLEDİKÇE, ŞEYH SAŞTIKÇA SA- YIYIŞ.

DAKİKALAR GEÇİP ÖLÜM ANI YAKLAŞ-TIKÇA, ZAVALLI TUCARIN KEDERİ BÜYÜDÜKÇE BÜYÜMÜŞ. BİR TARAF-TAN DİNİ DEĞİTİ KORKU, BİR TARAF-TAN UMUTSUZ BİR TEESÖR, YÜREĞİNİ KA-BARTARAK PARÇA PARÇA EDERMİŞ.

TÜCCAR İLE ŞEYH BÖYLE BEKLEŞİP DURURKEN, İKİ KARA KÖPEK SÜRÜKLEYEN İKİNCİ BİR ŞEYH GELMİŞ. TUCARLA ŞEYHTEN ORADA AKIN OTURUP BEKLE-DİKLERİNİ GÖRENMİŞ, ODA YANLARINA OTURUP BEKLEMİŞ.

BU CEMARAT ÜÇ KİŞİ OLUNCA, YERİ GÖÇÜ KARA DUMANLAR BÜRÜMÜŞ. DAĞLARI, TAŞLARI ZELZE- LER SARMIŞ. HAYKIRIŞLAR, İNLEYİŞLER, ÇERİŞLER ETRAFI ÇINLATIRKEN DUMANLARIN ARASINDAN İFRİT BELİRMİŞ.

GEL BAKALIM. OÇUNU ÖLDÜRDÜ- GÜN GİBİ, BEN DE SENİN CANINI ALA- YIM!

EY CİMLERİN DEĞERİN PA- DİHAN İFRİT!

İFRİT ŞEYHİN HİKAYESİNİ KABUL ETMİŞ VE ŞEYH HİKAYESİNİ ANLATMAYA BAŞLAMIS.

EY İFRİT Bİ KI, BU GÖRDÜ- GÜN GAZEL, BENİM AMCAMIN ÇENG KILYDI. BEN GENÇ- LİĞİMDE ONUNLA EVLEN- DİM. OTUZ SENE BERABER- CE YAŞADIK. HER ŞEYİ- MİZ ALLAH'A ŞÜKR YERİNDEYDİ. YALNIZ BİR DERDİM VARDI...

BEN SANA, BU GAZEL İLE BAKMA GELENLERİ ANLATIRAM VE ANLAT- TIKLARIM, BURADAKİ TUCAR İLE SENİN ARANDA GEÇENLERDEN DAHA ACIKU BULURSAM, BU TUCARIN KANI ÜZERİNDEKİ HAKKINI İMDE DİRİMİ BANA BAĞIŞLAR MISIN?

devam edecek...

CEM ALTINIŞIK
cemaltnsk93@gmail.com

İLKELLEŞEN TOPLUMDA DİLİN DEĞİŞİMİ: BÖCÜ

Tatyana Tolstaya, *Böcü* ile klasik kıyamet sonrası kitaplarına özgün bir bakış açısı sunmuş. Yaşanılan felaketin ardından ilkelleşen toplumdaki inançları, kültürü, değişen dil yapısını ayrıntılarıyla örmüş. Güçlü ironi yapısına sahip, ustaca dil cambazlığı yapılan, edebî değeri yüksek özel bir bilimkurgu eseriyle türün sevenlerini karşılamış.

Sanat eserlerinde bilimin kurgulanması söz konusu olunca, akla ilk olarak değişen bilim ve teknoloji, zaman yolculuğundan uzay keşfine kadar birçok farklılığa işaret eden kavramlar geliyor. Tabii ki bu bilimkurgu gibi geniş alt alanlara sahip tür için oldukça kısıtlayıcı bir tanım. Çünkü kıyamet/kıyamet sonrası, steampunk, siberpunk, uzay operası ve çok daha fazla birbirinden farklı türü hesaba katmamız gerekiyor. Hatta bu alt türlerin de kendi içinde dallara ayrıldığı ve diğer türlerle etkileşime girdiğini düşününce tanım gittikçe başka hâle geliyor. Bu sebeple akla ilk gelen tanım hâliyle kapsayıcılıkta yetersiz kalıyor.

Bilimkurguyu genel olarak tanımlarken özellikle yenilik ve gelişim gibi kelimelerden kaçındım ve bilimin değişimine odaklandım. Her ne kadar çoğu yerde gelişime odaklı tanımlarla karşılaşılrsa bile türün ilk yapıtlarından günümüze seyrini düşündüğümüzde bu oldukça hatalı olabiliyor. Öyle

ki bu eserlerde her zaman bilim ve teknolojinin gelişimini göremiyoruz. Kimi zaman değişen koşullara yanıt olarak eserin sahibi tarafından oluşturulmuş kurgulanan bilimin yansımaları, bazense toplumların ilkelleştiğini ve var olanın dahi yitirildiğini gözlemliyoruz. Hâl böyle olunca gelişimden bağımsız olarak canlıların değişime yanıt verdiği yeni icatlar yahut yitirildikten sonra eskinin yeniden keşfedilmesi gibi unsurların da kapsandığı, kısacası türün tanımında kurgulanan biliminin dönüşümünü öne çıkarmayı daha doğru buluyorum.

Kıyamet ve kıyamet sonrası bilimkurguya genellikle distopya anlatısının eşlik ettiğini görüyoruz. Tehlikeli iklim değişimi, kaynakların tükenmesi, nükleer katliam, pandemi gibi doğal ya da insan kaynaklı yapıyı içerebiliyor. Bazen zombi yahut uzaylı istilası, bazense daha tehlikelisi, insanlığın yapıtları... her hâlükârda insanlık yaşanan felaket sırasında ya da ardından en korkunç şekliyle yaşam savaşı veriyor.

Bilgiye ulaşım kısıtlı, toplumu yönetenler geçmiş bilgiyi istediği doğrultuda kullanıyor. Tam bu noktada yazarın eserdeki eleştirel yaklaşımı ve bunu oldukça alaycı bir dille aktardığını görüyoruz. Yeri geliyor topluma da adını veren her yeni yönetici, geçmiş uygarlığın bilgisine az da olsa ulaşabildiği için tekerlek icat ettiğini söylüyor, yeri geliyor ünlü bir şairin yazdıklarını kendisinin gibi gösteriyor.

Hugh Howey'nin kıyamet sonrası bilimkurgu türündeki *SİLO* üçlemesinde yaşanılmaz hâle gelen yeryüzünden kaçan insanlığın yeraltında kurduğu yaşamı okumuştuk. Howey'nin bir diğer eseri *Kum*'daysa bu sefer tehlikelerle dolu kumun altında kalan yeryüzünde yaşam mücadelesi veriyorduk. İkisinde de bilimkurgu etmenleri oldukça yoğun, yeni yaşam doğrultusunda karşılaştığımız kültürel, bilimsel ve teknolojik değişimler mevcuttu ve detaylıca anlatılıyordu.

İlkelliği aktarmak adına bozuk dil kullanılmış

"Şehrimiz, toprağımız burası, adı ise Fyodor-Kuzmiçsk; ondan öncesindeyse anacığın dediğine göre İvan-Porfiriciş kimmiş, ondan da önce Sergey-Sergeyiçsk imiş, ondan önce Güney Ambarları imiş, hepsinden önce de Moskova imiş..."

Spekülatif eserlerin yayımlandığı Jaguar'ın Prospero Kitaplığı kapsamında Tatyana Tolstaya'nın kıyamet sonrası bilimkurgu türündeki romanı *Böcü* yakınlarda bizlerle buluştu. Soyadının tanıdık gelmesi doğa, zira yazar, Lev Tolstoy ve Aleksey Tolstoy gibi önemli isimlerin mensubu olduğu aileden geliyor. *Böcü*, Tolstaya'nın 2000'de yayımlanan ve büyük ses getiren ilk romanı. Değerli kalem bu eseri vesileyle dilimize de ilk defa uğramış oldu.

Tolstaya'nın yazdığı özgün metinde, kıyamet sonrası yaşamdaki ilkel halkı aktarmak adına yazım yanlışları ve anlatım bozukluklarıyla dolu bir dil kullanımı seçilmiş. Bu da anlatının edebî değerini korumakta çevirmenin işini zorlaştırabilecek bir unsur. Türkçede var olmayan kelimeler, kipler ve fiillerin çeviride dilimize uydurulması gerekmiş. Çevirmen Eyüp Karakuş, tüm bu zorlukların altından kalkarak, metnin özelliklerini koruyacak çeviri dili oluşturmuş, itinalı bir çalışma yapmış. Karakuş'a orijinal dilin hakkını verdiği ve çevirisinde özel bir işe imza attığı için teşekkür ediyorum.

Böcü'de nükleer patlama sonrası yaşam büyük ölçüde değişiyor. Radyasyon artık insanların yaşamlarının her anında mücadele etmesi gereken bir sorun. Yedikleri yiyeceklerin tehlikeli olup olmadığı bile belirsiz. İnsanlar farklı biçimlerde mutasyona uğramış. Felaketten kurtulanlara ölümsüz olmuşlar. Yani her şey tuhaf.

Romanın adıyla patlamadan doğan canavardan geliyor. Fakat kitabın yapısı itibarıyla bunu aksiyonun ana odağı gibi düşünmemek lazım. Çünkü *Böcü*, radyoaktif yeni dünyayla ilgili arka planda bir motif sadece. Belki gerçek, belki de sadece batıl inanç. Güvenilmez anlatıcı başkarakter doğrultusunda, canavarın belirsizliğinin anlatıma değer katan güzel bir kullanımı olduğunu söyleyebilirim.

Kitabın kıyamet sonrası türünde farklılaşan oldukça özgün bir dili var. Howey'nin yazdıklarıyla karşılaştıracak olursam, Tolstaya, kıyamet sonrası değişen ve uyum gösterilen yeni yaşam koşullarındaki yapısını bilimkurgu etmenlerinden ziyade kişilerarası iletişim ve dil kullanımı üzerinden inşa ediyor. Bu da aslında eseri usta sanatçı GIP'nin çizgi romanı *Oğulların Diyarı* ile daha yakın bir çizgiye sokuyor. Yani konuşmalar ve düşüncelerle yeni yaşamın etkilerini vurgulayan değişen dil kullanımı; dilin zenginliğini yitirmesi, yanlış ve eksik kullanılması gibi unsurlar mevcut. Dünyasını da hâlihazırda bu yeni yaşama doğmuş güvenilmez anlatıcı başkarakterin arayıcılığıyla tanıyoruz. Yeni inançlardan, düşünce biçimlerinden etkilenmiş karakteriyle ustaca ördüğü dünyayı bize tanıtıyor yazar.

Güçlü ironi yapısına sahip

"Ben ki Fyodor Kuzmiç Kublukov, -sağolayım, ömrüm uzun olsun- Enbaş Mirza, Genel Sekreter ve Akademisyen ve Kahraman ve Denizci ve Marangoz ve dahi mütemadiyen insanların dertleriyle uğraşan biri olarak buyruğumdur!"

Uygarlığın ilkelleşmesiyle birlikte yaşam koşulları da geriliyor. Teknoloji ve bilim unutulmuş veya kırıntılarıyla bir şekilde yeni yaşam doğmuş. Bilgiye ulaşım kısıtlı, toplumu yönetenler geçmiş bilgiyi istediği doğrultuda kullanıyor. Tam bu noktada yazarın eserdeki eleştirel yaklaşımı ve bunu oldukça alaycı bir dille aktardığını görüyoruz. Yeri geliyor topluma da adını veren her yeni yönetici, geçmiş uygarlığın bilgisine az da olsa ulaşabildiği için tekerlek icat ettiğini söylüyor, yeri geliyor ünlü bir şairin yazdıklarını kendisinin gibi gösteriyor. Benzer şekilde yazarın alaycı ve esprili anlatımı sayfalar boyunca bize eşlik ediyor.

Tolstaya, *Böcü* ile klasik kıyamet sonrası kitaplarına özgün bir bakış açısı sunmuş. Yaşanılan felaketin ardından ilkelleşen toplumdaki inançları, kültürü, değişen dil yapısını ayrıntılarıyla örmüş. Güçlü ironi yapısına sahip, ustaca dil cambazlığı yapılan, edebî değeri yüksek özel bir bilimkurgu eseriyle türün sevenlerini karşılamış. (●●)

BÖCÜ

Tatyana Tolstaya
Çev: Eyüp Karakuş

JAGUAR KİTAP 2020

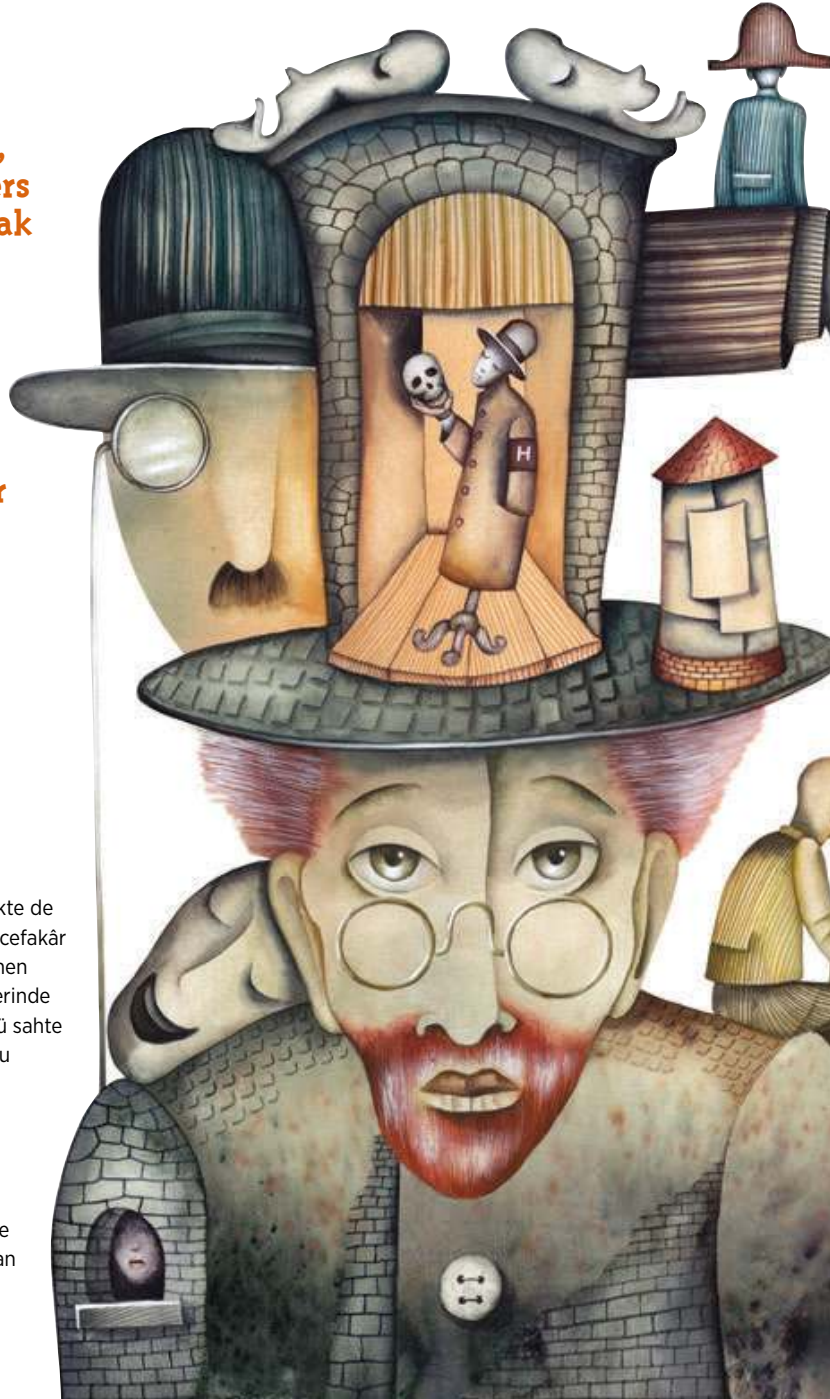

BİR HAYALETİN PEŞİNDE

Dimitrios'un Maskesi 1944 yılında Hollywood'da beyazperdeye aktarılmış bir eser. Kitapta Charles Latimer, bir İngiliz üniversitesinde ders verirken hayatına renk katmak için ilk polisiye romanını yazar. İstanbul'da Albay Hakkı'dan dinlediği suçlu profili, durmadan yükselen bir grafikte, gitgide daha tehlikeli hale gelen bir psikopattır. Latimer bir yazar içgüdüleriyle bu hikâyenin peşinden gitmeye karar verir. Atina'dan Sofya'ya, Cenevre'den Paris'e uzanan bu seyahate, bir hayaletin izini sürmek, artık dünyada olmayan bir gangsterin hikâyesini yazmak için çıkmıştır.

Kötü adamlar vardır; geçmişte de varlardı, gelecekte de var olacaklardır. Suç edebiyatı zeki dedektifler ve cefakâr polisler kadar, ilhamını hayattan alan ya da tamamen kurgudan ibaret olan kötü adamların omuzları üzerinde yükseliyor. Hayatının çeşitli evrelerinde büründüğü sahte kimlikleri ve ad - soyadları bir kenara bırakırsak, bu emektarlardan biri de Dimitrios Makropoulos.

İngiliz yazar Eric Ambler'ın 1939'da kaleme aldığı *Dimitrios'un Maskesi* ülkemizde daha önce yayımlandığı gibi, 1944 yılında Hollywood'da beyazperdeye aktarılmış bir eser. Polisiye denilince çoğunlukla akla gelen "katil kim" teması ile uzaktan

Temas kurduğu insanları bulup onlardan bilgi almaya çalıştıkça, sezgileri yaklaşan bir tehlike konusunda uyarır İngiliz yazarı. Takip eden konumundayken, takip edildiğini anlar. Yeraltı dünyasının kötü adamlarıyla da görüşür, emekli casuslarla da.

yakından alakası yok. Evet, bir dedektiflik, yazıldığı dönemdeki popüler ifadeyle “hafiye” kitabı vefakat suç belli, suçlu belli, hatta suçlu çoktan cehenneme yollanmış. Merak etmeyin, hikâye daha yeni başlıyor.

Bazı insanlar doğuştan kötüdür

Charles Latimer, bir İngiliz üniversitesinde politik ekonomi dersleri verirken monotonlaşan hayatına biraz renk katmak için ilk polisiye romanını yazar. Beklemediği olumlu tepkilerle karşılaşınca bunu diğer romanlar izler ve kısa sürede kendini profesyonel bir yazar olarak bulur. O dönemde geçirdiği ağır bir hastalığın ardından işinden istifa eder, bol güneşli bir tatil geçirip yeni kitabını yazmak için seyahate çıkar. Atina'daki günlerin ardından yolu İstanbul'a düşer. 1930'ların genç Türkiye Cumhuriyeti, batılılaşma heyecanı ve kadim tarihinin arasında sıkışmış gibidir. Latimer, burada katıldığı bir davette Albay Hakkı adında üst düzey bir askerle tanışır. Albay Hakkı tam bir polisiye tutkunudur ve bu ünlü İngiliz yazarı bulmuşken hemen bırakmak istemez. Buluşup yemek yerler, edebiyattan konuşurlar. Hakkı'nın çalışma ofisine geçtiklerinde ise Latimer sıkılmaya başlar. Albay, hevesli bir okurdur ama kendi acemi hikâyelerini romanlarında kullanması için Latimer'a dikte etmek ister. Centilmenliğinden taviz vermeyen Latimer bir an önce kendi yoluna gitmenin hesaplarını yaparken Hakkı'ya bir haber gelir. Albay sanki ordusunun savaş kazandığını öğrenmiş gibi heyecanlı ve mutludur. Yirmi yılı aşkın süredir aranan ve pek çok suça karışan bir kanun kaçağı nihayet emniyet güçlerinin eline geçmiştir. Hem de ölü olarak! İşte bu Latimer'ın ilgisini çeker. Beraber morga gidip cesedi teşhis ederler. Ve Albay Latimer'a Dimitrios'un hikâyesini anlatır.

İzmirli bir incir toplayıcısıyken, Yahudi bir tefeciye öldürerek suç dünyasına adım atar Dimitrios. Üstelik son derece basit görünen bu cinayeti inceliklerle planlamış, tüm suçu başkasına yıkmıştır. İzmir'in kurtuluşunu takip eden günlerde, yangınların yuttuğu ve kaosun hüküm sürdüğü şehirden gemiyle Yunanistan'a kaçır. Dimitrios'un görece masum suç ortağı idam edilmeden önce verdiği ifadede her şeyi onun yaptığını, cinayeti onun işlediğini söylemiştir. Dimitrios da bunu tahmin ettiği için Yunanistan'a varınca yeni bir isim ve kimlik edinir.

Bazı insanlar doğuştan kötüdür. Dimitrios da onlardan biridir. Yeni bir sayfa açıp katil kimliğini geride bırakma şansına sahipken, yine suça bulaşır. Atina'da bir banka soygununa karışır. Edirne'de Atatürk'e suikast tertipleyen ekibin içinde yer alınca yeniden Türk hükümetinin radarına girer. Albay Hakkı'nın Latimer'a anlattığı suçlu profili,

durmadan yükselen bir grafikte, gitgide daha tehlikeli hale gelen bir psikopattır. Hırsızlık, gasp, cinayetle başlayan yolda uluslararası casusluk ve uyuşturucu ticaretine kadar çeşitlendirmiştir işlediği suçları. Daima farklı kimlikler kullanması, kendini tehlikeye atmaktan kaçınması, temas kurduğu suç ortaklarının arasına başka araçlar yerleştirmesi, onu yakalanması imkansız hale getirir. Bunca zamanın ardından bıçaklanmış cesedinin İstanbul boğazında bulunmasının garipliği ise zafer sarhoşluğu gölgesinde göz ardı edilir.

Derinlik ve tehlike artıyor

Ne var ki Latimer bir yazar içgüdüleriyle bu hikâyenin peşinden gitmeye karar verir. Kendisine bir yol haritası çıkarır. Atina'dan Sofya'ya, Cenevre'den Paris'e uzanan bu seyahate, bir hayaletin izini sürmek, artık dünyada olmayan bir gangsterin hikâyesini yazmak için çıkmıştır. Fakat Dimitrios'un temas kurduğu insanları bulup onlardan bilgi almaya çalıştıkça, sezgileri yaklaşan bir tehlike konusunda uyarır İngiliz yazarı.

Takip eden konumundayken, takip edildiğini anlar. Yeraltı dünyasının kötü adamlarıyla da görüşür, emekli casuslarla da. Dimitrios'un hikâyesinin, Albay Hakkı'nın anlattığından çok daha derin ve tehlikeli olduğunu anlar. Ve bu tehlike, daha derine indikçe Latimer'ı tehdit etmeye başlayacaktır.

Dimitrios'un Maskesi, zekice kurgulanmış, ayrıntıları ince düşünülmüş, dönemin havasını son derece iyi veren, karanlık atmosfere sahip bir kitap. Öylesine bir serüvenden ziyade, başarılı psikolojik tahlilleriyle, karakterleri capcanlı. Hikâyenin gidişatına yön veren sürprizleri ise okuma keyfini üst seviyeye taşıyor. (4.5/5)

DİMİTRİOS'UN MASKESİ

Eric Ambler
CEV: Gülçin Aldemir

YAPI KREDİ YAYINLARI 2021

MURAT K. MURAT
m.murat.ag@gmail.com

AVRUPA'NIN KABİLELERİ Mİ KLİŞELERİ Mİ?

Günümüzden yaklaşık 50 yıl sonrasını konu edinen *Tribes of Europa*, 2029 yılında gerçekleşen küresel bir felaketin ardından Avrupa'nın yıkıntıları arasından doğan kabilelerin acımasız mücadelesini izleyiciye sunuyor. Bir tutam *The Hunger Games*, bir parça *Game of Thrones*, azıcık *Star Wars*, *LOTR* ve ortaya -daha önce işe yaramış kurgulardan- karışık mantığıyla hazırlandığı hissini uyandıran yapım, kendi iç gerçekliğini kurmakta zorlanırken çoğu zaman izleyicisini ikna edemiyor.

Geride bıraktığımız yıl boyunca tecrübe ettiklerimiz neredeyse bir distopyayı andırsa da post apokaliptik / distopik hikâyelere duyduğumuz ilgi hâlâ canlılığını koruyor. Bu tür aşırı koşulların, insan doğasının gizli kalmış bazı yanlarını ortaya çıkarmasıyla güçlü hikâyeler doğurmaya yatkın olduğuna kuşku yok. Geçtiğimiz ay Netflix kütüphanesine dahil edilen *Tribes of Europa*'nın hikâyesi ne kadar güçlü tartışılır ancak dizinin post apokaliptik bir atmosfer inşa etmede oldukça başarılı olduğunu inkar edemeyiz.

Hikaye sabır istiyor

Günümüzden yaklaşık 50 yıl sonrasını konu edinen *Tribes of Europa*, 2029 yılında gerçekleşen küresel bir felaketin

ardından Avrupa'nın yıkıntıları arasından doğan kabilelerin acımasız mücadelesini izleyiciye sunuyor. Barışsever Origins kabilesinden üç kardeşin sıra dışı bir nesneyle karşılaşmalarının ardından ayrı düşerek kendi yollarında yürümeye mecbur kalışlarına tanıklık ederken bölümler boyunca dünyanın "Kara Aralık"tan daha beter bir felaketin eşiğinde olduğunu öğreniyoruz.

Sonrası malum. Zira yerinde sinematografik seçimleri, her bir kabile için titizlikle hazırlanan kostümleri, bolca para harcadığını belli eden özel efektleri; hâsılı hikâyenin arka planına koyulan tüm detaylarıyla güçlü bir atmosfer kurmayı başaran dizi, iş özgün bir hikâye anlatmaya geldiğinde klişelere boğulmaktan kurtulamıyor. Dürüst

N.K. Jemisin

olmak gerekirse daha önce sıkça dinlediğimiz hikâyeleri bir kez daha dinlemekte bir sakınca görmüyorum. Hatta kimi motiflerle böyle sık karşılaşmamızın biraz da psikemizin bu kurgu unsurlarıyla kurduğu güçlü bağların bir sonucu olduğuna inanıyorum. Fakat bu yorgun anlatıları sıradan bir derlemenin önüne geçecek o yaratıcı sıçrayışa muhtaç olduklarını da inkâr edemeyiz.

Yazık ki *Tribes of Europa* bir türlü bu sıçrayışı yapamıyor. Bir tutam *The Hunger Games*, bir parça *Game of Thrones*, azıcık *Star Wars*, *LOTR* ve ortaya -daha önce işe yaramış kurgulardan- karışık mantığıyla hazırlandığı hissini uyandıran yapım, kendi iç gerçekliğini kurmakta zorlanırken çoğu zaman izleyicisini ikna edemiyor. Bunda kuşkusuz iyi kurgulanmamış karakterlerin doğrudan etkisi var. Sözelimi dizinin güçlü kadın karakterlerinden olan Liv, *The Hunger Games*'in Katniss Everdeen'inin sönük bir kopyası olmanın ötesine geçemiyor. Dahası çoğu karakterin dönüşümü, hikâyenin serilmesinde yeterince sabırlı olunmadığı için son derece yapay ve temelsiz görünüyor.

Tüm bu olumsuzluklara rağmen *Tribes of Europa* gelecek sezonlarda serpilmesi muhtemel tohumlar ekmekten de geri kalmıyor. Özellikle kamera arkasında *Dark* gibi başarılı bir yapıma imza atmış ekibin yer alması ve inşa edilen evrenin hikâyeyi özgün yönleri çekme potansiyeline sahip olmasıyla *Tribes of Europa*, olası 2. ve 3. sezonlarında sözünü ettiğim sıçrayışı yapacağına dair umutlarımızı diri tutmaya yetiyor. (●●)

2020 British Fantasy Awards Sahiplerini Buldu

The British Fantasy Society tarafından 1976 yılından bu yana verilen British Fantasy Awards'ın kazananları dijital ortamda gerçekleştirilen bir törenle duyuruldu. Bu yıl, En İyi Fantastik Roman Ödülü *The Bone Ships* ile henüz Türkçe okuma fırsatına sahip olmadığımız R.J. Barker'in olurken En İyi Korku Romanı Ödülüne ise *The Reddening* ile *Küçük Gölge Evi* ve *Ritüel* gibi eserleriyle tanıdığımız Adam Nevill layık görüldü.

Kısa kısa

- Ses getiren kitapların film uyarlamalarına hepimiz aşinayız. Ancak iyi bir filmin kitap uyarlamasının yapılması sık rastlanır bir iş değil. Guillermo Del Toro'nun 2006 yılında izleyici ile buluştuktan sonra kısa sürede kült mertebesine çıkan filmi Pan'in Labirenti, 2019'da NY Times çoksatın yazarı Cornelia Funk tarafından yeniden kurgulanarak kitaplaştırılmıştı. Yarattığı atmosferle izleyicisini büyülen filmin romanı, Epsilon Yayınevi tarafından Aslı Dağlı'nın çevirisiyle dilimize kazandırıldı.
- Neill Blomkamp, uzaylı ziyaretlerine ilişkin alışıldık anlatıları tersyüz eden, özgün ve çarpıcı kurgusuyla kayda değer bir başarı yakalayan filmi District 9 için bir devam filmi çekmek istediğini sık sık dile getirmişti. Görece küçük bütçesine büyük bir gışe başarısı elde etmesine rağmen beklenen film bir türlü gelmedi. Nihayet geçtiğimiz günlerde Blomkamp yeni filmin senaryo çalışmalarının devam ettiğini duyurdu. Yapımın senaryo aşamasının ötesine geçip geçemeyeceğini ise bekleyip göreceğiz.
- Bilimkurgu türünde verdiği eserlerle tanıdığımız Levent Şenyürek, 2013 yılında GIO Ödülleri'ne aday olması başarısını da gösteren *İsa'yı Beklemek*'in ardından nihayet yeni bir kitapla okuruyla buluşuyor. Alfa Yayınları etiketiyle raflardaki yerini alan *Rüya Gören*'de Şenyürek bilincin doğasına ilişkin tekinsiz sorularla yüzleşiyor.
- İsmi sık sık Hugo, Nebula ve Locus gibi prestijli ödüllerle anılan N.K. Jemisin'in Türkçe dahil pek çok dile çevrilen Miras Üçlemesi için bir dizi uyarlaması yapılacağı duyuruldu. Henüz fikir aşamasında olan yapım için net bir tarih paylaşılmazken uyarlamayı üstlenen Westbrook Stüdyoları tarafından kitapların senaryolaştırılması için çalışmalar başlandığı belirtildi.

İKİ SESLİ, BİR SESSİZ...

Karşılıksız sevginin önemine dair göndermeleri bulunan kitabın şiirsel dili ve sunduğu serüven hissi kitap boyunca dörtnala ilerliyor. Tabii buna eşlik eden güzel çizgiler de bu hissiyatın artmasına katkı sağlıyor. Hem uzayı hem atları hem de doğayı seven çocukların oldukça seveceğini düşündüğüm *ATsronot Dıgıdık*'i hayal kurmayı sevenlere tavsiye ederim.

Çocukların okumayı söküp kendi kendilerine kitap okumaya başladıkları dönem oldukça önemli ve sevimlidir. Bir şeyleri başarmış olmanın verdiği haz bir tarafa çocuğun o yaşlarda okuduğunu anlayıp sevmesi, kitapla kuracağı bağı güçlendiren bir şeydir. 23 Nisan Çocuk Bayramı'nı karşıladığımız bu güzel nisan ayında üç güzel kitapla selamlayalım çocukları.

Bir bütünün parçası olmak

Yuvarlayınca Ne Olacak? isimli kitap Betül Ak Örnek'e ait. Çocuk edebiyatında yeni bir isim Betül Ak Örnek. Çocuklar için yazdığı ilk kitap bu. Bir yazarın yazdığı ilk eseri her zaman heyecanlı bulmuştumdur. Zira ilk eserler hem yazarın ruh dünyasını anlamamız hem de seçtiği edebiyat dairesi içinde var olup olamayacağına dair size işaret fişeği göndermesi bakımından önemlidir. *Yuvarlayınca Ne Olacak?* kitabı hem anlattığı konu itibarıyla hem de anlatım diliyle dikkât çekici bir eser. Çok rahat okunmasının yanında cümle yapısı ve konu bütünlüğü açısından birbirinden kopmadan kitabın sonuna kadar okuru heyecanla sürüklemesi yazarın bundan sonra yazacağı eserler için de bir izlek oluşturuyor. Modern çocuk edebiyatı dilini başarıyla masalına yansıtan yazar, kitabında bir gübre böceğini baş kahraman olarak

seçmiş. Evet evet gübre böceği! Herkesin düşününce burun kıvracağı bir böcekten enfes bir masal çıkarmış yazar. Zaten gübre böceği de aynen biz insanlar gibi düşünüyor en başta. Bütün hayvanların ne kadar faydalı ve eğlenceli işler yaptığını görüp kendi yaptığı pis işe burun kıvrıyor ve öfkeyle yuvarlayıp duruyor önündeki dışkı topunu. “Yuvarlayınca ne olacak sanki?” diye şikâyetli mırıldanmalarla ilerleyen bu serüven kitabın sonunda ilginç bir sonla bitiyor ki çocuklar böyle sonlara bayılır. Bir gübre böceğininin yaşantısından; çocuklara ve biz büyüklere yaptığımız ve küçük gördüğümüz işimizin aslında ne kadar önemli olabileceğini ve bir bütünün parçası olmanın önemini anlatıyor.

Kitabın metnini oldukça başarılı bulmuş olsam da resimlenmesi ve tasarımı konusunda aynı vuruculuğu göremediğimi söylemeliyim. Kitabın çizgileri sevimli elbette ama metnin sesini ve heyecanını yükselttiği yerlerde çizgi dilinin de aynı görkemi yansıtmaması beklerdim. Hem ana karakter gübre böceği hem de yuvarladığı dışkı topu, yeterli bir görsel şölen sunmaktan uzak. Kitap kare şeklindeki bir tarzdan ziyade büyük boy bir ebadı ve ona uygun görseli hak ediyordu. Bu sıkışıklık durumu tasarıma da yansıyor haliyle ve çoğu yerde oldukça sıkışık ve hitap ettiği yaş grubundaki

çocukların sevmeyeceği bir yoğunluğa dönüşüyor. Gereğinden fazla büyük kullanılan font seçimi de bu sıkışıklığı artıran hususlardan elbette. Ama sonuçta Betül Ak Örnek'in ilk kitabı *Yuvarlayınca Ne Olacak?* hem seçtiği konu zorluğu hem de bu zorluğun üstesinden gelme maharetiyle büyük bir alkış hak ediyor.

Uzaya gitmek isteyen atsrnot

Şiirsel ve kolay ezberlenebilir diliyle oldukça eğlenceli bir diğer kitap da *ATsrnot Dıgıdık*. Uzaya gitmeyi ve astronot olmayı kafasına koyan bir atın öyküsü bu. Son derece doğru seçilmiş şiirsel cümlelerle kolay okunan bu kitabın yazarı Doğukan İşler.

Karşılıksız sevginin önemine dair göndermeleri bulunan kitabın şiirsel dili ve okura sunduğu serüven hissi kitap boyunca dörtnala ilerliyor. Tabii buna eşlik eden güzel çizgiler de bu hissiyatın artmasına katkı sağlıyor. Hem uzayı hem atları hem de doğayı seven çocukların oldukça seveceğini düşündüğüm *ATsrnot Dıgıdık* hayalini gerçekleştirip uzaya çıkabiliyor mu peki? Bunun cevabını vermemek daha iyi sanırım. Çünkü keyifle izleyeceğiniz sürükleyici bir filmin sonunu öğrenmekle aynı tat kaçırıcılığa sahip. TurkuvaZ Çocuk etiketiyle çıkan ve yazarının hünerini yansıtan bu fantastik öykü kitabı *ATsrnot Dıgıdık*'i tüm çocuklara ve hayal kurmayı seven büyüklere tavsiye ederim. (●●●)

YUVARLAYINCA NE OLACAK?

Betül Ak Örnek
RESİMLEYEN: Kerem Cufalar
CEZVE ÇOCUK 2021

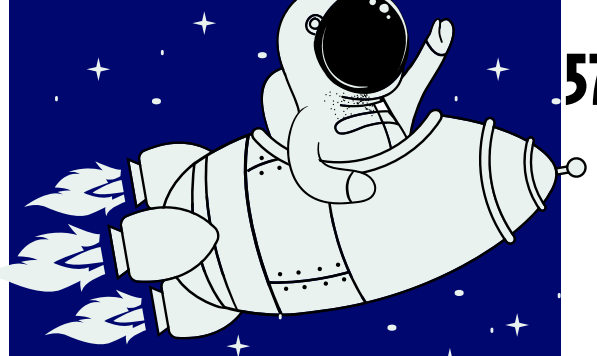

ATSRNOT DıGıDİK

Doğukan İşler
RESİMLEYEN: Derya Işık Özbay
TURKUVAZ ÇOCUK 2021

BEN ÇOCUK OLSAM...

- Ben çocuk olsam bu iki kitabı da çok severdim. Eminim bilmediğim bir sürü yeni şey öğrenirdim.
- Bu iki kitabın hayal gücüne seslendiğini hissederdim. Hayvanların dünyasını ve o dünyadan bizim alacağımız pek çok güzelliğin olduğunun farkına varır, doğaya daha farklı bir gözle bakmaya başladım.

AY'DA SES OLMAZ

Her kitap konuşmak zorunda değil elbette. Bazen sadece çizgiler konuşabilir ve kelimeler bir kenardan onu izleyebilir. Ya da kelimeler ve cümleler okurun zihninde sessiz bir yolculuğa çıkabilirler. Bu kitap da böyle bir kitap işte. *Ay'a Okul Gezisi* ismini taşıyan bu güzel kitabı John Hare resimlemiş. Resimler öyle güzel ki yazmasına da gerek kalmamış zaten. Bir uzay aracıyla Ay'a giden ve burada resim yaparken uyuya kalıp uzay aracını kaçırarak bir çocuğun öyküsü bu. Ay taşıtını beklerken, onu izleyen uzay canlılarından habersiz resim yapmaya başlıyor çocuk. Bir süre sonra arkasındaki uzaylıları fark etmesiyle de olay bambaşka bir hâl alıyor. Çocuk boya kalemlerini uzaylılara veriyor ve birlikte kâğıtlara resimler çizerek eğleniyorlar. Ama uzaylılar da biraz çocuk galiba. Bazıları uzaydaki taşları boyuyor. İşte o sırada geri gelen uzay taşıtından çıkan öğretmenden uzaydaki taşları boyadığı için azar işitiyor çocuk. Dünya ve Ay'da değişen bir şey yok herhalde çocuklar için. Bu güzel ve ilginç kitabı her yaştan çocuk çok beğenerek okuyabilir. Ama sessizce...

AY'A OKUL GEZİSİ

YAZAN VE RESİMLEYEN: John Hare
YAPI KREDİ YAYINLARI 2021

BEN ÇOCUK OLSAM...

- Bu kitabın içinde hiçbir sözcük olmamasına şaşırdım ve sanırım çok da ilgimi çekirdi bu durum.
- Kitabın resimlerine dikkatlice bakınca birbirini nasıl takip ettiğini görür ve sözcüklere niye gerek olmadığını anlardım. Resimleri çok beğenir ve hayal gücümü geliştiren bu kitabı çok severdim.
- Bu kitap sayesinde aynı zamanda uzayı ve evreni de hayal ederdim, zihnimde hem cümleler hem de resimler uçuşurdu.

BRİTANYA'NIN ÇALIŞKAN ŞEYHÜLİSLAMI WILLIAM ABDULLAH QUILLIAM

İslam'a davet açısından İngiltere'deki ilk organizasyonları hayata geçiren Abdullah Quilliam (1856-1932) mütevazı bir cami açar. Erkek çocuklar için yatılı ve kızlar için gündüzleri eğitim veren bir okul, gayrimüslimlerin çocuklarına da hizmet veren Medina House isimli bir yetimhane, kütüphane, fen laboratuvarı ve müzeye ilaveten dilden fotoğrafçılığa birçok alanda ders verilen atölyelerle muazzam bir külliye tesis eder. Quilliam, geniş çaplı tebliğ faaliyetlerinin semeresi olarak birçok kişinin hidayetine vesile olur.

Yirminci yüzyıl başlarında İngiltere genelinde Müslümanlara yönelik hasmane tavırlar öne çıkarken, İslam'ı seçenlerin sayısında da gözle görülür bir artış söz konusudur. İslam'la müşerref olan bu şahsiyetler, yeri geldiğinde İslam dünyasının savunucuları olarak da önemli faaliyetlerde bulunmuşlardır. Liverpool'da, hem civar bölgelerde meskûn olan Müslümanlar hem de dışarıdan gelenler için bir hamî işlevi gören Abdullah Quilliam, İngiltere'deki İslamî hayat açısından etkisi günümüze kadar devam eden böylesi bir şahsiyettir.

1856 yılında Liverpool'da doğan William Henry Quilliam, Metodist bir aileye mensuptur. Gençliğinde ailesinin de etkisiyle alkol karşıtı Temperance Hareketi'nde yer alması, belki de hayatının ilerleyen bölümünde "teslis"ten "tevhid"e geçişi açısından kolaylaştırıcı bir etmen olarak kabul edilebilir. Eğitimini tamamladıktan sonra avukatlığa başlayan Quilliam, kendisine ihtiyaç duyulan her alanda insanların hizmetine koşan bir halk adamıdır artık.

Sultan'dan Mecîdî nişanı ve vazife

1887'de Fas'a yaptığı bir yolculuğun ardından büyük bir dönüşüm tecrübe eder ve 31 yaşında Müslüman olduğunu ilan ederek Abdullah ismini alır. Aktivist yönü her zaman öne çıkan bir şahsiyet olan Abdullah Quilliam, ömrünün geri kalanını çevresindekilere İslam'ın kuşatıcılığını anlatarak ihtidalarına vesile olmaya ve bu yeni topluluğun ihtiyaçlarını karşılamaya adar. Nitekim Liverpool ile sınırlı kalmayıp Britanya genelinde Müslümanlara hizmet vermek üzere *The Liverpool Muslim Institute* ve *British Muslim Association* isimli iki dernek kurması bunun bir göstergesidir. Diğer taraftan, bu kurumlar Batı'da İslam'a davet açısından İngiltere'deki ilk organizasyonlar olarak anılırlar. Quilliam tarafından Broug-

Liverpool'da ilk cami

ham Terrace'da ilkin mütevazı bir cami açılır ve ardından aynı binada birkaç bölüm daha satın alınır. Erkek çocuklar için yatılı ve kızlar için gündüzleri eğitim veren bir okul, gayrimüslimlerin çocuklarına da hizmet veren *Medina House* isimli bir yetimhane, bir kütüphane, fen laboratuvarı ve müzeye ilaveten dilden fotoğrafçılığa kadar birçok alanda ders verilen atölyelerle muazzam bir külliye tesis edilir. Külliye, Cuma günleri Cuma namazı için civardaki şehirlerden gelen Müslümanlara da hizmet sunmaktadır. 1889'da *The Faith of Islam* (İslam İnancı) isimli bir kitap kaleme alan Abdullah Quilliam, geniş çaplı bir tebliğ faaliyetine girişmiştir. Bu yoğun faaliyetlerin semeresi olarak da birçok kişinin hidayetine (1908'e kadar özellikle entelektüel muhitten yaklaşık 600 kişinin ihtida ettiği aktarılmaktadır) vesile olur. Kraliçe Victoria'nın da bahsi geçen kitaptan birkaç nüsha aldığını söylenenler arasındadır.

Quilliam, Osmanlı Sultan'ı Abdülhamid Han'a büyük hayranlık duyduğunu asla gizlememiştir. Bu hayranlığı karşı-

Quilliam'ın faaliyetleri, diğer Müslüman ülkelerin yöneticilerinden de teveccüh görür. Sonrasında İslam merkezi birçok defa saldırıya maruz kalır. Osmanlı Devleti ile ilişkileri, tebliğ faaliyetleri ve yayınlarından ötürü baskılar nedeniyle vatan hainliğiyle suçlanmasının ardından 1908'de oğlu ile birlikte İstanbul'a gitmek üzere ayrılınca, merkezin faaliyetleri sona erer ve hayli kalabalık olan cemiyet dağılır.

Abdullah Quilliam

İksiz kalmaz ve 1891'de Sultan tarafından payitahta davet edilir. Oğlu Robert Ahmed'i yanına alarak İstanbul'a gelen Quilliam'a sarayda büyük bir teveccüh gösterilir ve Mecidi nişanı verilir. Daha sonra Sultan Abdülhamid Han, Abdullah Quilliam'ı Britanya Adaları Şeyhülislamı tayin eder. Söylendiğine göre 1902'de Ramazan Bayramı münasebetiyle camide toplananlar hep birlikte Sultan'a dua etmişlerdir.

Quilliam, ilerleyen yıllarda Lagos'a yapmış olduğu ziyaret gibi Sultan adına çeşitli faaliyetlerde de bulunmuştur. Liverpool'a döndükten sonra kurduğu merkezdeki faaliyetlerinin yanı sıra *The Crescent* (Hilal) isimli haftalık bir gazete ve *The Islamic World* (İslam Dünyası) isimli bir dergi çıkararak başta Britanya'ya bağlı ülkeler olmak üzere pek çok ülkede İslam'ı tanıtmaya fırsatı bulur. *The Crescent* 1893-1908 arasında yaklaşık 800 sayı yayınlanmıştır. Gazete Abdullah Quilliam'ın çeşitli görüşleri yanında diğer ülkelerdeki Müslümanların durumuna ilişkin güncel veri sağlaması bakımından da büyük öneme sahiptir. Balkanlar'daki kargaşa ve Ermenilerin durumuna ilişkin Osmanlılara karşı takınılan olumsuz tavra getirdiği eleştiriler, Osmanlı ve Sultan II. Abdülhamid adına yürüttüğü bir lobi faaliyeti niteliğindedir.

Abdullah Quilliam'ın faaliyetleri, diğer Müslüman ülkelerin yöneticilerinden de teveccüh görür. Bu sayede faaliyetlerine ekonomik bir katkı sağlanmış olur. Bir dini lider olarak fetvalarıyla da öne çıkan Quilliam, Sudan'ın işgaline karşı verdiği fetva ile bir husumet odağı haline gelir. Bu arada İslam merkezi birçok defa saldırıya maruz kalır. Osmanlı Devleti ile ilişkileri, tebliğ faaliyetleri ve yayınlarından ötürü baskılar nedeniyle vatan hainliğiyle suçlanmasının ardından 1908'de oğlu ile birlikte İstanbul'a gitmek üzere ayrılınca, merkezin faaliyetleri sona erer ve hayli kalabalık olan cemiyet dağılır. Abdullah Quilliam 1932'de vefat eder ve Brookwood Mezarlığı'nın Müslümanlara tahsis edilen kısmında Muhammed Marmaduke Pickthall ve Baron Headley'in (Şeyh Rahmetullah el-Faruk) kabirlerinin yanı başına defnedilir.

İyiliğin hâkim kılınması zorunludur

Abdullah Quilliam, Britanya İmparatorluğu yönetimindeki topraklarda milyonlarca Müslüman yaşamasına rağmen İslam ve Müslümanlar hakkında neredeyse hiçbir şey bilinmemesinin tam bir cehalet olduğunu ifade etmektedir. Nitekim, bu cehalet sebebiyle halk kolayca aldatılarak Müslümanlara karşı haksız bir tavır sergilemektedir. Bu içler acısı cehaletin büyük bir bölümü, Müslümanların adetleri ve itikatları konusunda Haçlı seferlerine katılan Hristiyan rahiplerin Avrupa'ya taşıdığı fesatlık barındıran masallara dayanmaktadır. Bu yolla saf halkı "Kutsal Toprakları kafirlerden kurtardıkları" yalanıyla kandırma girişimleri, başarılı olmuş görünmektedir. Quilliam'a göre bu yalan, o zaman olduğu gibi şimdi de yürürlüğe sokulmaya çalışılmaktadır. Oysa evrensel bir barış ve hayrın şerre galip gelmesi isteniyorsa, bu cehaletin ortadan kaldırılması ve iyiliğin hâkim kılınması zorunludur.

The Faith of Islam'da itikadi konulara geniş yer veren Abdullah Quilliam, "teslis" in kutsal metinlerde geçen bir terim olmayıp ikinci yüzyılda ihdas edildiğini dile getirmektedir. Oysa İslam'ın bu konudaki yaklaşımına bakıldığında, aklen bir Tanrı-insan ya da bir insan-Tanrı fikrinin mantık içermeyen bir absürtlük olduğu görülecektir. Kadir-i Mutlak, Yanılmaz Hikmeti ile bize akletme melekesi bahşetmiştir. Kısıtlılıkla malul bu akılla değerlendirildiğinde bile aynı kişi hem Tanrı hem de insan olamaz.

Yakın sayılabilecek Victoria döneminde olup bitenlere bakıldığında, Avrupa'daki Müslümanların tecrübe ettikleri dönüşümleri anlama bakımından William Henry (Abdullah) Quilliam gibi çok sayıda Müslümanın hayatı çarpıcı birer örnek olarak karşımıza çıkmaktadır. (●●●)

İYİ KALBIYLE HÜSRANA UĞRAYANLAR: DOLUNAY KADINLARI

Dolunay Kadınları bir “kadınlık halleri” romanı gibi görünse de hikâyenin altyapısında Umman’ın değişen ve dönüşen sürecini yansıtıyor. Yazar geleneği, kuşaklar arası çatışmayı, köleliği, adaleti ve adaletsizliği zemine oturtarak güçlü bir yapı inşa ediyor. Alharthi bu denli geçirgen bir kurguyu başarıyla sağlamış. Roman gücünü, klişe sayılabilecek konular etrafında dönerken, anlatısını katmanlarla güçlendiren dramatik yapısından alıyor.

Arap coğrafyasında üretilen roman, öykü ve şiirler son yıllarda edebiyat gündeminde karşılık buluyor. Avrupa başta olmak üzere Batı’da düzenlenen büyük ve uluslararası kitap fuarlarındaki temsiliyetin güçlenmesi, en yeni eserlerin prestijli birçok ödüle değer görülmesinin bu ilgideki payı büyük elbette. Batı’nın doğuyu gördüğü “egzotik göz”le romantize edilemeyecek bir yükseliş bu. Toplumsal içeriğe odaklı, didaktik anlatılardan ziyade Arap edebiyatı başlığı altında toplayabileceğimiz yeni eserler edebiyat güncesini yakalıyor.

Her yıl merakla beklenen Booker Ödülü bu yükselişe kayıtsız kalmadı ve son yıllarda ödül listesine Arap edebiyatından eserleri dâhil etti. 2018’de Iraklı yazar Ahmed Saadavi’nin vurucu romanı *Frankestein Bağdat’ta* kısa listeye kalarak tüm gözleri üzerinde toplamıştı. 2019’da ise ödül haberi geldi ve Ummanlı yazar Jokha Alharthi, *Dolunay Kadınları* romanıyla ödüle değer görüldü. Alharthi’nin “Say-yidat al-Qamr” adlı romanı, İngilizcede “Celestial Bodies” adıyla yayımlandı, ilklere imza atarak ödülün sahibi oldu. Roman, Booker Ödülü’ne layık görülen Arapçadan çevrilmiş ilk roman oldu. “Celestial Bodies” aynı zamanda yeni bir sürecin habercisi...

Coğrafyadan kadere düşen pay

Türk okurların kulak kabarttığı roman, *Dolunay Kadınları* olarak Türkçede yayımlandı. Üç kız kardeşin öyküsü üzerinden aileye ve bir coğrafyaya dair soruların peşine düşen yazar, zengin metaforlarıyla okura çok yönlü bir okuma sunuyor. Kitap yer yer Çehov’un Üç Kız Kardeş’iyle benzer çağrışımlara sahip. Romanın odaklandığı üç kız kardeş Meyye, Esma ve Havle kendi öyküleriyle başlı başlına bir temsil. Üç kadının ortak paydası ise yaşadıkları coğrafyadan kaderlerine düşen payı almış olmaları... Kırık bir kalple, sevmediği biriyle evlendirilen Meyye; bir görevi yerine getirircesine evlenen Esma; her şeye rağmen sevdiği adamla evlenmeyi seçen Havle; anneleri Zarife, babaları Azzan romanın bütününe ve meselesine hizmet eden birer sembol. Meyye’nin dünyanın ruhunu yakalamaya çalışırken bir tacirle evlendirilerek hüsrana uğraması; hayata bakışını en iyi anlatacak

şekilde doğan çocuğuna Londra ismini vermesi, Havle’nin Kanada’ya göçen sevgilisini bekleyişi, anne ve kızları arasında geleneğin gölgesinde yaşanan ikilikler, çatışmalar, iyi kalbiyle hüsrana uğrayanlar, bir dikiş makinesi ve lüks marka otomobilin çağrıştırdığı kavramları sorgulamalar romanın gücünü pekiştiriyor. Alharthi’nin bunu yaparken oluşturduğu kurgu oldukça güçlü, zira romanda çok fazla karakter var. Yazar romanın en başında sunduğu soy ağacıyla bizi karşılayacak hikâyenin çok sesliliğine dair ipuçlarını veriyor. Kronolojik bir akıştan ziyade geçmişle bugünü girişken şekilde kurguluyor ve karakterleri hem kendi ağızından hem üçüncü şahısların ağızından konuşturuyor.

Mitolojiden beslenen şiirsel dil

Dolunay Kadınları bu yönüyle bir “kadınlık halleri” romanı gibi görünse de hikâyenin altyapısında Umman’ın değişen ve dönüşen sürecini yansıtıyor. Yazar geleneği, kuşaklar arası çatışmayı, köleliği, adaleti ve adaletsizliği zemine oturarak güçlü bir yapı inşa ediyor. Alharthi bu denli geçirgen bir kurguyu başarıyla sağlamış. Roman gücünü, klişe sayılabilecek konular etrafında dönerken, anlatısını katmanlarla güçlendiren dramatik yapısından alıyor. Öyküyü besleyen şiirsel, mitolojik ve dini atıflar edebiyatçı bir aileden gelen Alharthi’nin dilini lezzetli kılıyor. Çevirmen Süleyman Şahin’in Türkçedeki titiz çevirisi okumaya değer. Booker Uluslararası Ödülü jüri başkanı Bettany Hughes’in, “Aklı da kalbi de ele geçiriyor” dediği *Dolunay Kadınları*, Umman’dan yükselen sesi duyurması ve hikâyesine herkesi dâhil etmesi hasebiyle üzerinde tartışılması, konuşulması gereken bir roman. Nispeten uzak olduğumuz Umman coğrafyasıyla ve edebiyatıyla tanışmak için de güzel bir fırsat. (👏👏)

DOLUNAY KADINLARI

Jokha Alharthi
Çev. Süleyman Şahin

TİMAŞ YAYINLARI 2021

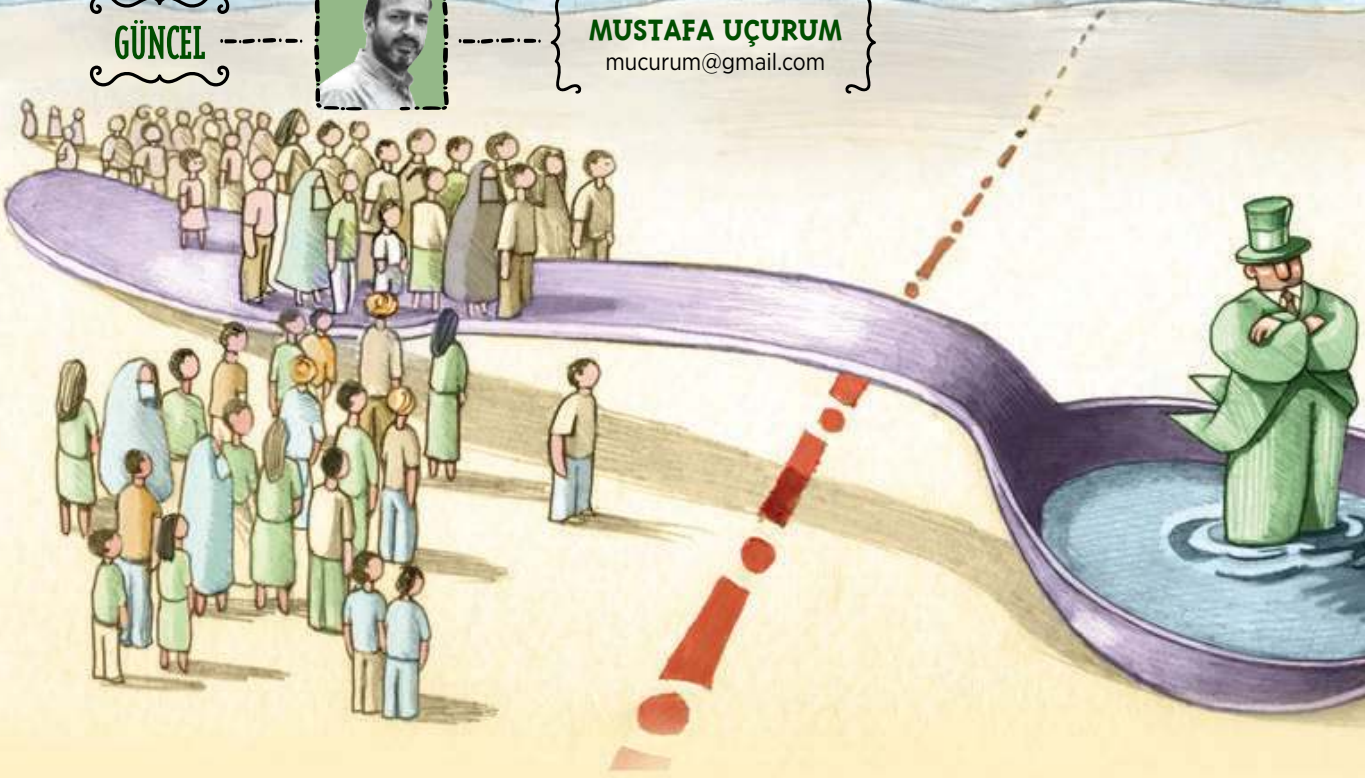

Bu ülkeyi kalpten kalbe, gönülden gönüle bağlayan yol
Turkcell kalitesiyle tam 27 yıldır

#ÇOK ÇEKİCİ

Kapsama, baz istasyonu ve coğrafi koşullara göre değişiklik gösterebilir. Detaylar turkcell.com.tr'de.

ROMANDAN HİKÂYEYE ANLATI/YORUM

İbrahim Tüzer, Tanzimat'la birlikte yeni bir mecraya doğru yol almaya başlayan edebiyatımızın temelini oluşturduktan sonra eserler üzerinden bir tahlil ve sosyolojik çözümleme adımına geçiyor. Edebî dönemleri, yazarları ve eserleri sosyolojik açılımlarla görme fırsatımız var Tüzer'in kitabında.

Tanzimat'la birlikte edebiyat dünyamıza giren roman ve hikâye, geçen zaman içerisinde edebiyatın merkezi haline gelmiş, yazarlar bu iki yeni türün örneklerini ardı ardına vererek oluşmaya başlayan modern Türk edebiyatının temelini inşa etmişlerdir. Özellikle romanlar, edebî dönemlerin ayrılmasında etkin rol oynamıştır. Roman ve hikâyede ilk örnekler, kaçınılmaz bir sonuç olarak, kaynak görülen batının etkisiyle yazılsa da zamanla kendi sesini bulan yazarlarla edebiyatımızın klâsiği olacak eserler vücuda getirilmiştir.

İbrahim Tüzer'in yeni kitabı *Anlatı/Yorum*, "Roman ve hikâye üzerine yazılar" alt başlığı ile Hece Yayınları arasında çıktı. Edebiyatımızın yapıpıtı olan roman ve hikâyeler yazarlar ve dönemler bağlamında ele alınıyor kitapta. Tüzer, bir özet ya da roman incelemesi yapmıyor. Klâsik çizgilerin ötesinde eserden yola çıkarak zamanı, dönemi, eserin ortaya koyduğu sosyolojik ve felsefi çıkarımları karşılaştırmalı bir üslup ile romanın ve hikâyenin hücrelerine sızıyor.

Sonu olmayan başlangıçlar

Tanzimat Dönemi'ni bir kimlik inşası olarak yorumluyor İbrahim Tüzer. Modern edebiyata atılan bir adım, yeni türlerle zenginleşen bir tür, sosyal hayata daha çok dokunan bir edebî dönem... "Bir Kimlik İnşa Sürecinin Tanzimat Devrine Yansıyan Hikâyesi ya da Modernleşmemizin Kısa Tarihi" ile başlıyor kitap. Bu da kitabın sağlam bir kompozisyona oturduğunun ilk göstergesi. Tüzer, konuya giriş yapmadan modern edebiyata uzanan çizgide Türk Edebiyatı'nın bulunduğu konumu belirterek bir temel oluşturuyor daha sonra gelecek konular için.

Başlangıçlar deyince elbette akla ilk gelen isim Ahmet Mithat Efendi. Tanzimat Dönemi'ne ait birçok sanatçının adına değinilse de merkezde Ahmet Mithat Efendi ve onun tüm zamanları içine alan tespitleri var. Ahmet Mithat'ı özellikle yanlış batılılaşma, batıyı sadece alıfrangalaşma olarak görenlere karşı takındığı tavırlarıyla öne çıkarıyor

Karanlık tüm noktalara Türk ve dünya edebiyatı zaviyesinden getirdiği bakış açıları ile bir açılım sağlıyor Tüzer. Uzun bir yolculuk gibi *Anlatı/ Yorum*. Tanzimat'la başlayıp günümüz edebiyatında soluklanan ve tüm zamanları içine alan geniş zamanlı bir kitap. Ahmet Mithat Efendi ile başlayıp Mustafa Kutlu'ya, Nazan Bekiroğlu'na uzanan bir yolculuk.

Tüzer ve onun ortaya koyduğu kimlik inşasının aslında modern zamanlara karşı savaşı bir kimlik olduğunun da altını çiziyor:

“On dokuz yaşında yazı hayatına başlayıp yarım yüzyıl ‘yazı makinesi’ unvanını hak edecek biçimde durup dinlenmeden her sahada yazan Ahmet Mithat Efendi, malumat sahibi olduğu her şeyden okurlarının da haberdar olması için özellikle çaba sarf etmiştir.”

“Ahmet Mithat Efendi, modern dünyanın gerektirdiklerini doğru anlayabilmiş ve Müslüman Türk kimliğine has değerlerin de özüne ilişkin bilinci olan ‘yeni insan’ adını verdiğimiz terkihi, bir ‘teklif’ olarak işaret eder.”

Bütünlüklü bir sanatkâr

İbrahim Tüzer, Tanzimat'la birlikte yeni bir mecra doğru yol almaya başlayan edebiyatımızın temelini oluşturduktan sonra eserler üzerinden bir tahlil ve sosyolojik çözümleme adımına geçiyor. Ele aldığı roman ve hikâyeleri eser merkezinden uzaklaşmadan dönem- yazar- etkiler- tepkiler bağlamında geniş kapsamlı bir bakış açısı ile ele alıyor. Mevzunun tüm parçalarına vakıf oluyoruz. Karanlık tüm noktalara Türk ve dünya edebiyatı zaviyesinden getirdiği bakış açıları ile bir açılım sağlıyor Tüzer.

Hem yazdığı hikâye ve romanlarla hem de edebiyat tarihi araştırmaları ile modern edebiyatımızın en önemli isimlerinden olan Ahmet Hamdi Tanpınar, kitapta adı en sık anılan yazarlardan. “Bir Yol Kenarında Kendine Rastlayan Adam; Ahmet Hamdi Tanpınar” isimli yazıda Tanpınar’ın Bir Yol hikâyesinden başlayarak yazarın hikâye dünyasına giriş yapıyoruz. Poetik bir bakış açısı ile harmanlanan yazı böylece daha keyifli ve verimli bir hale geliyor. Tüzer’in verdiği örneklerden yola çıkarak okuyucuların Tanpınar’ın izini eserlerinde sürecekları muhakkak.

“Ahmet Hamdi Tanpınar, bütünlüklü bir sanatkârdır. Romanlarından hikâyelerine; şiirlerinden denemelerine işaret ettiği insana ve hayata dair her hususta kendi yaşamışlığı ve ‘bir ol’mak, ‘bütün’leşmek arzusunu taşıdığı hayatın imgesel ve metaforik izi vardır.”

Sosyoloji penceresinden görünenler

İlk bölümde; Sabahattin Ali, Oğuz Atay, Cengiz Aytmatov gibi yazarlar eserleri bağlamında ele alınmış.

İbrahim Tüzer, edebiyata sosyolojinin penceresinden bakan

İbrahim Tüzer

bir yazar. Edebî dönemleri, yazarları ve eserleri sosyolojik açılımlarla görme fırsatımız var Tüzer’in kitabında. Sait Faik’in hikâyeciliği anlatılırken ya da Kemal Tahir’in eserleriyle hemhal olurken bir taraftan da yazarın çevresi, düşünce yapısı, bunların eserlerine katkısı da ayrıntılı şekilde yer buluyor kendine yazıda.

“Kemal Tahir, Türk edebiyatı tarihinde kendi düşünce yapısını eserinin merkezine koyan ve bu doğrultuda kalem faaliyetinde bulunan önemli sanatkârlardan birisidir. Yazarın edebî metinlerindeki ortak nokta, Anadolu insanı, onun tarihi akış içerisindeki gelişimi, değişimi ve mekâna bağlı kalarak ortaya çıkan bu insanın beşerî faaliyetleridir. Bu faaliyetleri Kemal Tahir’de kendisini Marksizm’e has metodolojisiyle dışa vurur.”

Uzun bir yolculuk gibi *Anlatı/Yorum*. Tanzimat'la başlayıp günümüz edebiyatında soluklanan ve tüm zamanları içine alan geniş zamanlı bir kitap. Ahmet Mithat Efendi ile başlayıp Mustafa Kutlu'ya, Nazan Bekiroğlu'na uzanan bir yolculuk. Sadece edebiyat tarihiyle ilgilenenlerin değil yazarların, romanların, hikâyelerin dünyasına girmek isteyenlerin de mutlaka okuyacakları ve çok özel notlar alacakları bir kıymetli eser. Edebiyat tarihimize hisli bir dokunuş gibi. (•••)

ANLATI/YORUM - ROMAN VE HİKAYE ÜZERİNE YAZILAR

İbrahim Tüzer

HECE YAYINLARI 2021

BİLGEHAN UÇAK

ucakbill13@hotmail.com

UNUTULMAZ ŞARKILARIN YAZARIYLA UZUN BİR SOHBET

Metin Solmaz, Mehmet Teoman'la çok güzel bir nehir söyleşi yapmış. Hikayeler, anılar... Mehmet Teoman, her şeyden önce olağanüstü şarkıların yazarıdır. Yani, şöyle bir düşünüyorum da Mehmet Teoman -ve Fikret Şenes, Fecri Ebcioğlu...- olmasaydı Türk pop müziği de herhalde olmazdı. Olurdu da olduğu bir şeye benzer miydi?

Nehir söyleşi, ara bir tür. Ne biyografi ne de otobiyografi. Otobiyografi değil çünkü hayatınızı nasıl anlatacağınızı söyleyişi yapan kişinin soruları belirliyor. O çerçeveyi siz çizemiyorsunuz ve birkaç soruyla hiç istemediğiniz günlere veya olaylara geri dönmeniz mümkün. Otobiyografik bir metinde saklayacağınız, tahrif edeceğiniz, ütöleyeceğiniz kısımlara karşı -şayet önceden anlaşılmamışsanız- savunmasızsınız.

Öte yandan, biyografiden de farklı. Sizin yargı ve çıkarımlarınıza uzunboylu imkân vermiyor. En nihayetinde, siz bazı soruları soruyorsunuz ama hayatı anlatan muhatapınız ve kendi hayatını anlattığına göre baştan hiyerarşik bir ilişki kuruluyor. "Sen benim hayatımı benden iyi bilemeyeceğine göre, soru sormakla yetineceksin" diye formüle etmek bile mümkün.

Pop müzik ve Batılılaşma macerası

İtiraf edeyim, nehir söyleşi okumayı pek seviyorum. Hele bir de sevdiğim bir insanla yapıldıysa konuşma. Hele bir de sevdiğim bir insansa soruları soran değmeyin keyfime. Onların yarattığı sohbet atmosferinde kaybolmaya çalışarak bir çırpıda okuyuveririm. Dedim ya, bu bir ara tür diye, nehir söyleşinin bir güzelliği de dilidir. Hiç yormaz okuyanı. Metin sayfalarca uzar gider ama gömüldüğünüz koltukta -ben genellikle nehir söyleşileri ve birçok kitabı böyle okurum- keyifli bir sohbeti dinlemekten hayli memnun, bir bakarsınız

ki kitap bitivermiş!

Türkiye'de otobiyografi yazma kültürü pek yoktur. Amerika Başkanlarının hepsi mutlaka kendilerince, kendi açılarından o günlerini anlatırlar ama Türkiye'de ne siyasetçiler ne sanatçılar ne biliminsanları arasında böyle bir kültür oluşmuştur. Ama son yıllarda burada da nehir söyleşiye gösterilen talep artıyor gibi geliyor bana. Bir ara İş Bankası böyle bir dizi çıkarmıştı, son dönemde Turkuvas Kitap'ın nehir söyleşi dizisini görüyoruz, ama tabii bunlardan ibaret değil.

Mehmet Teoman'la nehir söyleşi yapıldığını görünce adeta plonjon yaparak kitabı kimselere bırakmadan raftan aldım. Sonra hemen eve gelip her şeyi boşvererek ve yarım bırakarak okumaya başladım. Söyleyişi yapan Metin Solmaz'ı şahsen tanımıyorum ama Ağaçkakan'da yaptığı işleri biliyorum, üstelik çok başarılıydı! Hocam Bülent Somay'la birlikte yaptıkları -özellikle de pop müzik üstüne... Yani, kitabı derhal okumak için her şey olması gerektiği gibi. *Comme il faut.*

Pop müzik deyince Türkiye'nin Batılılaşma macerasına da bence değinmek gerekir. Bu cümleyi, aranjmanlarla Batılılaşma öykünmesine diye düzeltebilirim de. Metin Solmaz'la Mehmet Teoman'ın "kimyası" da tutmuş, ortaya soluksuz okunan keyifli bir iş çıkmış. Bence Metin Solmaz'ın başardığı en önemli şey, samimiyeti okura geçirirken sululuğa ya da bayağılığa asla prim vermemesi olmuş.

Bazı nehir söyleşi kitaplarında söyleşiyi yapan kişi muhabiriyla arkadaş olduğunu o kadar hissettirir ki iş onların aralarında çevirdiği sevimsiz bir sohbetle dönüşüverir. Bir de, soruları soran kişinin hayran olması ihtimali de vardır nehir söyleşide. Öyle olunca da ortaya amatörce bir iş çıkar. Ne sorular dişe dokunur ne de cevaplar.

Şimdi, kitaba dönelim. İlk soruya. “Mehmet abi, dedenle başlayalım mı...”[21] Böyle başlıyorlar konuşmaya, senli-benli, abi’li... Ama dediğim gibi çok ince ayarı mükemmelen tutturdukları için okuyucuyu iyice sarıp sarmalayan çeken bir metne dönüşmüş.

Mehmet Teoman, her şeyden önce olağanüstü şarkıların yazardır. Yani, şöyle bir düşünüyorum da Mehmet Teoman -ve Fikret Şenes, Fecri Ebcioğlu...- olmasaydı Türk pop müziği de herhalde olmazdı. Olurdu da olduğu bir şeye benzer miydi? Tabii bunlar yüzeysef laflar, olduğu ve olabileceği için şartlar onu Mehmet Teoman kıldı...

Serge Reggiani’ye her fani gibi ben de bayılırım ama şarkının Türkçesinin orijinalinden daha güzel olduğunu söylemek zorundayım! Bu ancak sanatın gün yüzüne çıkarabileceği büyük bir güç, kudret. Nerede okuduğumu hatırlamıyorum ama Japonların bir sanatı varmış. Kırılan bir vazo asla eskisi gibi olmaz ya, aralarını altınlarla doldurup eskisinden daha değerli bir hale getiriyorlarmış. Tabii ki hepsi için değil ama Türkçe pop müzik aranjmanları deyince aklıma Japonların bu sanatı geliyor.

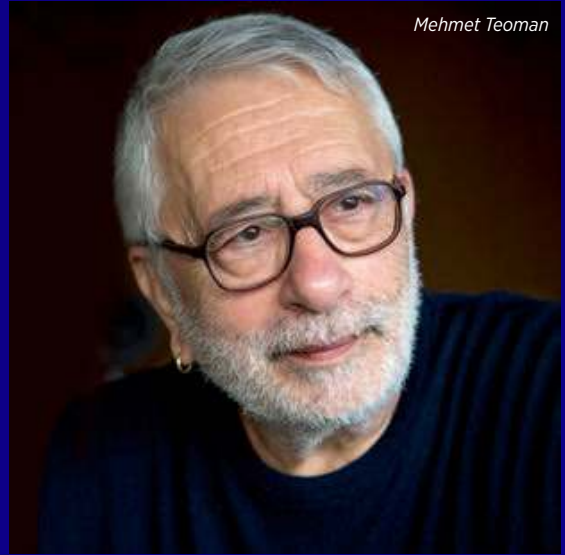
Yazdığı şarkılardan birkaçını sıralayayım diyorum ama ne tuhaf, yazarken kendimi tutamayıp içimden mırıldanıyorum da. “Kadınım”, “Beni Benimle Bırak”...

Söyleşi tepeden çekilen bir kamera gibi dedesiyle başlıyor, sonra ailesine geçiyor, derken babasının işi dolayısıyla taşındıkları Paris’te geçen günler. Çok ilginç, ancak orada olanların bileceği bir hikâye. İkinci Dünya Savaşının hemen sonrasındayız, Nazi işgalinin izlerini silmeye çalışıyorlar Paris’te.

“Savaş sonrası izler her yerde görünüyordu. Bazı metro istasyonlarına girişi yasaklamışlardı mesela. Zamanında sığınak olarak kullanılmış yerler. Tabii mühimmat da saklanmış orada. Bazıları temizlenmiş, bazıları temizlenmemiş bombalardan. (...) Gazeteden mahalleye ait küçük ilanları takip ederdik biz. Ne zaman ‘kedimi arıyorum, köpeğimi arıyorum’ diye bir ilan görsek gidip bulurduk.”[43]

Tabii bu kediler-köpekler mühimmat dolu istasyonlarda! Haylazlık insanın kanına girmeyegörsün Nazi panzerleri durduramaz!

Burada işi biraz şahsileştirmek istiyorum. Mehmet Teoman şöyle diyor: “Benim ilk müzik kültürüm Galatasaray’dayken başladı, Fransızlarla, şairlerle... Jacques Brel, Charles Aznavour... bunlar benim hocalarım. Ondan sonra Leo Ferre. Bunların hepsi şairdir.”[58] Jacques Brel, Mario Levi’nin olsun; Charles Aznavour’un yeri benim için de ayırdır. Şarkıları bir yana, beni şahsen konserine davet edişi, Verona’da, Bra meydanındaki arenada, sahnedeki yetmişinci yılında... Mehmet Teoman’la da hiç tanışmıyoruz ama benzer hissiyata sahip olduğumuzu görmenin mutluluğu ayrı.

Mehmet Teoman

Yeni bir serinin müjdecisi

Evlilikleri, özel hayatı, başta Nükhet Duru ve Ayşegül Aldinç olmak üzere sanat dünyasının bugün önde gelen -ama o günler için birlikte yeni yeni parlamakta oldukları- starlarıyla yaşadıkları, hikâyeleri, anılar...

Kitabın özel bir adı yok: *Mehmet Teoman*. Ama “Rindlerimiz 1” dediğine göre bunun da yeni bir nehir söyleşi serisinin müjdecisi olduğunu tahmin ediyorum. Bu ülkede çok kıymetli insanlar var. Hiç azımsanmayacak -kimin haddine?- görmezden gelinemeyecek kadar alanında büyük işler başarmış insanlardan söz ediyorum. Birçok şey onlarla beraber yitip gidiyor. Oysa bu bir yazgı değil. Madem sen otobiyografini yazmıyorsun, o zaman bana anlat birlikte yazmış olalım, demek kültür hayatımızın sığlaşmaması ve çoraklaşmaması için bence hayati öneme sahip.

Şöyle düşünün, Tanju Okan’dan Sezen Aksu’ya, Ajda Pekkan’dan Zerrin Özer’e, Orhan Gencebay’dan İbrahim Tatlıses’e nice insana dair hiçbir şey yazılmadı. Onlar da yazmadılar. Oysa bu isimler Batıda olsaydı böyle bir sükut olabilir miydi? Sadece pop şarkıcıları da değil hayatın çok farklı alanlarına gidip birbirinden ilginç hikâyeleri, bilgileri, anekdotları sonraki nesillere aktarmak gerektiğini düşünüyorum.

Metin Solmaz, Mehmet Teoman’la çok güzel bir nehir söyleşi yapmış. Yetmemiş, Anason İşleri pırıl pırıl basmış. Resim, fotoğraf ve illüstrasyonlarla süslemiş.

Eh, daha ne olsun? (☺)

MEHMET TEOMAN - NEHİR SÖYLEŞİ - ANILAR SAÇILMIŞ ODAYA HER YERE

Metin Solmaz

ANASON İŞLERİ KİTAPLARI 2021

BİR 20. YÜZYIL KAVRAMI: DİVAN EDEBİYATI

Divan Edebiyatı kavramı bir redd-i miras hareketinin çocuğudur esasen. Namık Kemal'in "güzel giyinmiş bir cenazeye" benzettiği "eş'arı kadim" eleştirisi ile başlayan literatürün mantıki sonuçları 1945 yılında Abdülbaki Gölpınarlı'nın *Divan Edebiyatı Beyanındadır* kitabıdır. Kitap yayınlandığında Ataç tarafından bile ayıplanmıştır.... Ahmet Hamdi Tanpınar'ın hayatında da benzer bir dönüşüm ve özeleştirisi mevcuttur.

Divan Edebiyatı, sahibi meçhul bir kavram. Her halükârda 20. yüzyılın başında ortaya çıktığı konusunda bir tartışma yok. İskoçyalı oryantalist Elias John Wilkinson Gibb'in 1900 yılında yayınlanan *Osmanlı Şiiri Tarihi* kitabında bu kavrama hiç yer verilmez. Hepsi batılılaşma döneminde düşünülen isim alternatiflerinden biridir "Divan Edebiyatı". Rakipleri arasında havas edebiyatı, saray veya enderun edebiyatı, skolastik edebiyat, medrese edebiyatı, ümmet edebiyatı, Osmanlı edebiyatı, yüksek zümre edebiyatı, klasik edebiyat, klasik Türk edebiyatı vardır. Divan Edebiyatı kavramlaş-tırması yerine rakiplerinden biri seçilseydi yazının başlığı hemen hemen aynı kalırdı. Ali Canip Bey'in (Yöntem) 1924'te yayınlanan *Edebiyat* adlı ders kitabı Divan Edebiyatı kavramsallaştırmasının köklenmesinde pay sahibidir.

Redd-i miras hareketi

Yalçın Armağan *İmkânsız Özerklik* kitabında "Divan Edebiyatı" kavramının icat edilme macerasını çok güzel analiz eder. "Divan Edebiyatı" kavramı ve onun şimdi geride kalmış modern rakipleri geliştirilirken geçmişe ilişkin "kabullerden" ziyade o günün konjonktürünün gerektirdiği "redler" göz önüne alınmıştır. "Divan Edebiyatı" kavramı bir redd-i miras hareketinin çocuğudur esasen. Namık Kemal'in "güzel giyinmiş bir cenazeye" benzettiği "eş'arı kadim" eleştirisi ile başlayan literatürün mantıki sonuçları 1945 yılında Abdülbaki Gölpınarlı'nın *Divan Edebiyatı Beyanındadır* kitabıdır. Kitap yayınlandığında Ataç tarafından bile ayıplanmıştır. (Gölpınarlı bu kitabın yayınlanmasından 31 sene sonra 1976'da "O benim dünümdü" der, "İtiraf edeyim gerçekten ayıptı" dedikten sonra o kitabından dolayı artık ayıplanmamasını rica eder.) Ahmet Hamdi Tanpınar'ın hayatında da benzer bir dönüşüm ve özeleştirisi mevcuttur.

Prof. Dr. Ömer Faruk Akün'ün İslam Ansiklopedisi için kaleme aldığı "Divan Edebiyatı" maddesi, "ironik" bir şekilde bu kavramsallaştırmayı eleştirir ve "Türlü verileriyle altı asır

sürmüş koca bir edebiyatı yalnız divanlara inhisar ettirip onun çok çeşitli eserler verdiği birçok edebi nevi dışarıda bırakan, nesri ise hiç hesaba katmayan bu adlandırışın yanlışlığı kadar yetersizliği de meydandadır." der. Akün'ün bu kavramsallaştırmaya yönelik bir eleştirisini temellendirmek için "Divan Edebiyatı" dediğimiz yapının Osmanlı'ya mahsus olmadığını Azerbaycan ve Çağatay'da da karşılığının bulunduğu vurgusunu yapar.

20. yüzyıla ait bir kavram "Divan Edebiyatı". Bu kullanılması, tercih edilmesine engel midir? Bu ayrı bir tartışma konusu elbette. Ancak bu kavrama evvelden beri kullanılgelen kadim bir isimlendirme olmadığını fark etmemiz çok önemli.

Kavramların nasıl isimlendirildiğinin tarihçesinin de kavramların kendi tarihi kadar analiz edilmeye ihtiyacı var zira. (•••)

DİVAN EDEBİYATININ İLK 11'İ

Mehmet Fuat Köprülü/Divan Edebiyatı Antolojisi
Tahir'ül Mevlevi/Divan Edebiyatı Yazıları
Agâh Sırrı Levent/Divan Edebiyatı, Kelimeler ve Remizler, Mazmunlar ve Mefhumlar
Ömer Faruk Akün/Divan Edebiyatı
Ahmet Talat Onay/Açıklamalı Divan Şiiri Sözlüğü
Mehmet Çavuşoğlu/Divanlar Arasında
Ahmet Atilla Şentürk/Osmanlı Şiiri Antolojisi
Cemal Kurnaz/Divan Edebiyatı ve Türk Kimliği
Mahmut Erol Kılıç/Sufi ve Şiir
İskender Pala/Divan Edebiyatı
Ahmet Kabaklı/Divan Edebiyatı

ORHAN PAMUK

SALGININ

PENÇESİNDEKİ

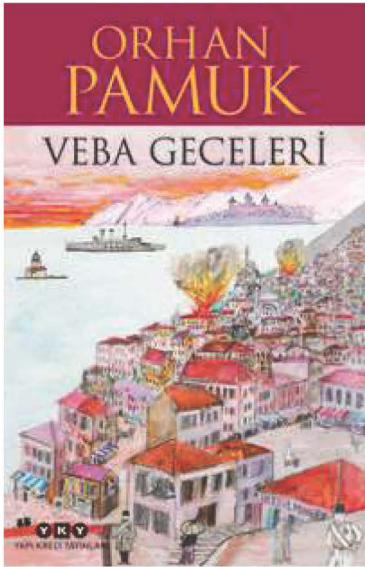

KÜÇÜK

BİR

OSMANLI

ADASININ

YKY
YAPI KREDİ YAYINLARI

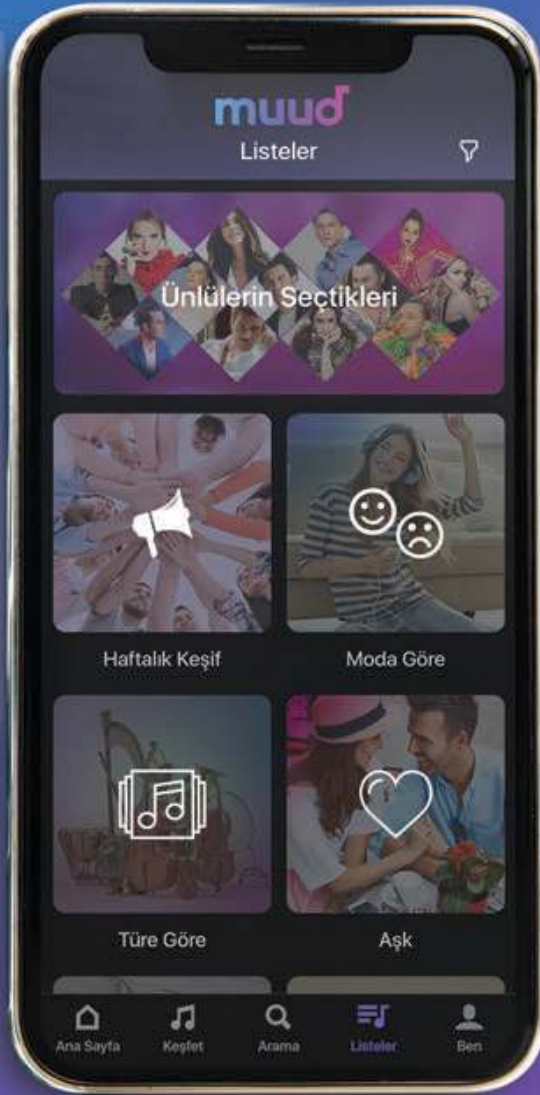
DESTANSI

ROMANI

VEBA GECELERİ

Türk Telekomlular GB'larından harcamadan müzik dinliyor

Geniş müzik arşiviyle
Muud'una göre
özgürce dinle.

Üstelik
Premium
Üyelik
İlk Ay
Ücretsiz!

Türk Telekom Mobil müşterileri için geçerlidir.
Premium üyeliğinizi 1 ay sonunda iptal etmezseniz takip eden aylarda
aylık 7,99 TL'den ücretlendirilirsiniz. Ayrıntılı bilgi için: 444 1 444 ve muud.com.tr

Dijital Müzik Platformu
muud